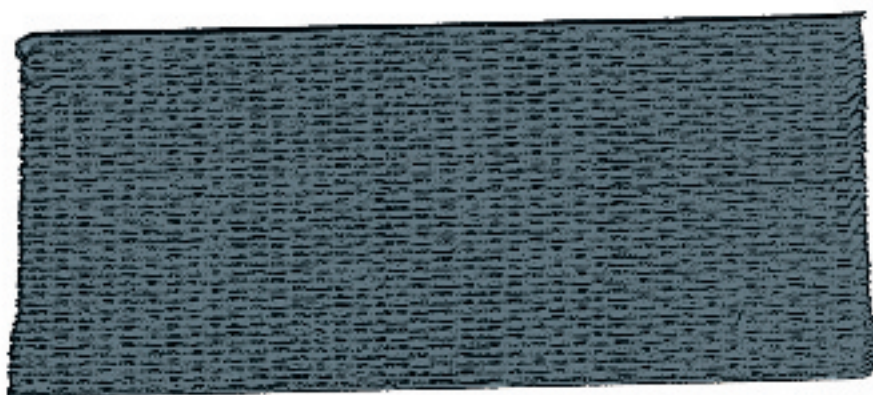

Biblioteks*blad*et

Förbud
och censur

IFLA: **Rapporter från Sydafrika**
KLASSIFIKATION: **Nya ämnen marginaliseras**
UMEÅ: **Projekt Bibliotek 2007**

- 3** Elsebeth Tank, ny stadsbibliotekarie i Malmö.
Johan Erichs
- 6** Förbud och censur.
Åsa Ekström
- 9** Magisteruppsats om klassifikationssystemen – ideologiska värderingar styr.
Åsa Ekström
- 10** Budgetpropositionen: Översyn av bibliotekslagen under mandatperioden.
Åsa Ekström/Henriette Zorn
- 12** En bok för ingen?
Åsa Ekström
- 14** IFLA i Durban 2007: Sydafrika satsar på biblioteken.
Sara Bengtsson
- 16** IFLA i Durban 2007: Kaskader av kunskap
Christina Tovoté
- 18** Stockholms största skrivarläger – förlust för stadsbiblioteket.
Åsa Ekström
- 19** Boktransporter – dyra och inte miljövänliga.
Åsa Ekström
- 20** Umeåregionens projekt Bibliotek 2007.
Claes Björnberg
- 22** Bok & Bibliotek 2007.
Åsa Ekström/Henriette Zorn/Annina Rabe
- 30** Svenska dataspel – en glömd historia.
Åsa Ekström

Avdelningar

- 31** Debatt och kommentar
- 34** Utblick
- 35** Inblick
- 36** Recensioner
- 44** Besserwisser
- 45** Föreningsnytt
- 47** Kalendarium

NÄR LENA Adelsohn Liljeroth presenterade alliansens kulturpolitiska budget på Fisksätra bibliotek i Nacka utanför Stockholm gjorde hon ingen hemlighet av att det är jobben som regeringen prioriterar. Det återspeglas också i budgeten som karaktäriseras av försiktighet och satsningar som möjliggörs genom omfördelningar. Trumfkortet i kulturministerns budget var 55 miljoner till Skapande skola – en kulturpeng för högstadieselever som möjliggör kulturupplevelser integrerade i skolgången. Visst är det bra att pengar öronmärks för kultur i skolan men lite gnälligt kan man fråga sig hur långt 175 kronor per elev och år egentligen räcker?

Oppositionen i Nacka fanns på plats i Fisksätra när budgeten presenterades. Den är, inte otippat, kritisk till den moderatstyrda majoritetens kulturpolitik i kommunen: "En kulturkrasch och en politik som gynnar den som har stor plånbok... i moderaternas Nacka är kulturen reducerad till en vara som vilken konsumtionsvara som helst...". I Nacka prövar man sedan årsskiftet en modell för kulturpeng liknande den som regeringen föreslår och ett finansieringssystem som är prestationsbaserat (se även BBL nr 2/2007), även biblioteken omfattas av det, den som har flest besök och utlån vinner. Någon utvärdering har, så vitt jag vet ännu inte skett, men är inte detta ett ganska trubbigt instrument? Bibliotekens service omfattar ju så mycket mer än bara utlån och fyller behov som svårigen går att mäta i siffror.

Bibliotekslagen hör till det – bland mycket annat – som ska ses över under mandatperioden. Det är med spänd förväntan man ser fram mot detta. Och i den vevan kan man ju också fråga sig om man här i Sverige någonsin kommer att få ändan ur vagnen när det gäller en nationell strategi för biblioteksområdet.

Sverige – så in i Norden efter är titeln på en färsk sammanställning från Svensk Biblioteksforening. Det är en jämförande studie av nationell bibliotekspolitik i Danmark, Finland, Norge och Sverige – ja, bortsett då från att Sverige, till skillnad från sina nordiska grannar, inte har någon. Tanken med sammanställningen är att den förutom att utgöra ett faktaunderlag också ska inspirera genom idéer och goda exempel från de nordiska länderna. Trots olikheter, olika traditioner och förutsättningar finns det mycket som förenar. Biblioteken i de fyra länderna har en lång historia; folkbiblioteken har länge varit en del av den kommunala verksamheten där det kommunala självstyret är starkt; de nordiska länderna hör till samma kulturella familj där man delar ett slags grundsyn på vad ett bibliotek är och ska vara. Man står eller har stått inför likartade utmaningar och förändringar. I Danmark, Norge och Finland har man inte bara identifierat problemen utan också försökt hantera dem. Det är kanske den största skillnaden. Sveriges folkbibliotek är varken bäst eller sämst i Norden när man jämför siffror. Finland – inte Danmark oväntat nog – toppar statistiken över böcker per invånare, utlån och besök. Norge hamnar på jumboplats. Men Sverige är helt klart sämst på att identifiera bibliotekens roll och del i utvecklingen av den kunskapsnation man så gärna vill att Sverige ska vara.

"Biblioteken i Norden hör kanske till de bästa i världen, men det gör inte livet lättare", sade Maja Berndtson, biblioteksdirektör för Helsingfors stadsbibliotek, på en konferens nyligen. Sedan 2003 har dock Finland en nationell strategi. Den har i alla fall inte gjort livet svårare och man är bättre rustad.

HENRIETTE ZORN

Tidskrift för Svensk Biblioteksforening

Postadress

Box 3127
103 62 Stockholm

Besöksadress

Saltmätargatan 3A
Svensk Biblioteksforening
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksforenings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:-). Övriga betalar 500:- (Sverige), utanför Sverige, 600:-

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio.

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvarar ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 57 eller 070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksforening är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen.

Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 2 oktober.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

Elsebeth Tank, ny stadsbibliotekarie i Malmö

Vill ha ökat samarbete och en skarpare biblioteksprofil

Elsebeth Tank blir vid årsskiftet ny stadsbibliotekarie i Malmö. I sin nya funktion vill hon satsa på ett tätare samarbete mellan folk- och forskningsbibliotek och mellan biblioteken i Öresundsregionen. Målet är också att skapa en kreativare arbetsmiljö i syfte att vässa biblioteksprofilen.

– Det är oroväckande att så många bibliotek följer varandras utvecklingsmönster utan att utgå från den egna positionen och utifrån den ta olika initiativ gentemot besökarna. Vi måste anstränga oss mer för att skapa egna tydliga biblioteksprofiler, menar Elsebeth Tank, ny stadsbibliotekarie i Malmö.

HON KOMMER FRÅN en chefsställning i Danmarks Blindebibliotek som hon omdanat till en högteknologisk arbetsplats. Efter ett snart tioårigt utvecklingsarbete har Elsebeth Tank på Danmarks Blindebiblioteks vägnar nyligen mottagit ett av det danska näringslivets mest prestigefyllda pris för innovativt arbete, Innovationsrådets pris för att biblioteket är ”Danmarks mest innovativa offentliga verksamhet”. Elsebeth Tanks ambition är att befästa, förnya och vidareutveckla bibliotekets roll som kunskapsförmedlare.

– Positionering byggd på medvetenhet och kommunikation är nyckelord för den framtida biblioteksutvecklingen. Vi lever i ett samhälle där konkurrensen om uppmärksamheten är kolossalt stor. Samtidigt befinner sig biblioteken rent allmänt på defensiven. Män-

niskor har ont om tid men har genom Google och andra söksajter alla möjligheter att snabbt hämta önskad information. Biblioteket måste skapa en klar position för att tränga igenom och ta vara på möjligheten att förmedla nya värden till samhället. Vi måste ständigt vara uppmärksamma på frågan varför och för vem biblioteket existerar, säger Elsebeth Tank.

I Danmark har flera bibliotek under senare år åtagit sig samhällsuppdrag som ligger utanför kärnverksamheten. Till viss del har biblioteket blivit en serviceinrättning för ärenden som normalt sköts av myndigheter-na. Är det en framtida väg?

– Biblioteket i Århus lanserade vissa medborgartjänster. Det vi ganska snart märkte var att det fick efterföljare bland andra bibliotek. Plötsligt skulle alla folkbibliotek inlemma medborgarservice i sin ordinarie verksamhet.

Medborgarservice kan ge biblioteken en bättre position. Genom fler besökare får man också en större kritisk grupp som man kan testa attraktiviteten på erbjudanden och tjänster, det fungerar bra på en del bibliotek men långt ifrån alla. Dessutom är det tveksamt om det är rätt väg att gå om biblioteken ska värna sitt oberoende och inte riskera att förknippas med en myndighetsaktör. Det går inte att samtidigt vara samhällets vakthund och vara en del av en myndighet, säger Elsebeth Tank som tycker att det är trist att så många bibliotek hakar på en ”first mover” utan att egentligen ha en genomtänkt strategi.

– Det finns ju så många andra idéer. Alla behöver inte rusa åt samma håll. Tyvärr saknas ofta tillräcklig kreativitet för att biblioteken ska finna sin egen profil. Det är tankeväckande och något vi måste arbeta med. Vi måste överge dagens defensiva position till

förmån för en mer offensiv och våga gå nya vägar – gärna genom allianser med partners utanför biblioteksvärlden, både offentliga och privata, menar hon.

Något standardverktyg som med automatik genererar innovation eller metoder för att åstadkomma en kreativ anda finns inte. Nyskapande idéer och nytänkande uppkommer inte sällan i samband med besök i andra miljöer, genom möten och i sammanhang som ligger utanför själva kärnverksamheten snarare än i en verksamhet som anstränger sig för

att skapa den miljö och de förutsättningar som ger upphov till kreativitet och innovation. Frågan som alla vill ha svar på är: Hur uppstår innovation och ett innovativt klimat i en organisation?

– Personalens trivsel och sammansättning är oerhört viktig. Det är något jag verkligen tar med mig från kontoret i Köpenhamn. Olika synsätt och olika kvalifikationer hos personalen är viktiga för att åstadkomma en kreativ miljö och en ambition att vara experimenterande och nyskapande, inte minst för att våga genomföra tankar och idéer utan rädsla för att göra fel.

Danmarks Blindebibliotek har idag en rad permanenta aktiviteter och samarbeten för att främja trivsel och kreativitet bland personalen.

– Syftet är att titta på hur andra grupper och verksamheter har det och studera deras sätt att arbeta för att hitta vägar att stärka vår egen innovationskraft. Vi samarbetar regelbundet med en filosof som är professor på handelshögskolan i Köpenhamn och en operakör. Det är viktigt att titta ut bortom den egna verksamheten, menar Elsebeth Tank.

I både Sverige och Danmark är det stor press på medarbetare inom den offentliga sektorn och neddragningar medför ofta en hög arbetsbelastning som kan ge otrivsel.

– Jag har under mina år på Danmarks Blindebibliotek kunnat konstatera att det är nästan ofattbart vad en bra stämning på en arbetsplats kan åstadkomma när det gäller medarbetarnas insats och förmåga att lösa arbetsuppgifterna. En hög trivsel är en nödvändig förutsättning för att skapa och bevara en kreativ arbetsmiljö.

Danmarks Blindebibliotek har en rad aktiviteter som normalt inte ryms inom en dansk offentlig verksamhet.

– Vi har en fransk kock som lagar vår lunch, vi har ett löpande och tätt samarbete med externa organisationskonsulter och andra aktörer som kan bidra till vår utveckling. Vi arbetar mycket för att utveckla vårt nätverk utanför huset. Cirka en gång per månad bjuder vi in till intressanta seminarier – och då talar vi om föreläsare från hela världen, vi har yoga work-shop efter arbetet, vi har en kör. Jämfört med när jag började har vi idag hög trivsel och låg sjukfrånvaro, berättar Elsebeth Tank.

I Sverige råder uppfattningen om att bibliotekens verksamhet i Danmark är en mer politiskt angelägen och mer värdeladdad fråga än vad den är i Sverige.

– På statligt plan finns det ett stort intresse även för de danska folkbiblioteken och det finns alltid ett politiskt engagemang för bib-

lioteksväsendet. Ett viktigt framsteg i dansk bibliotekspolitik har bland annat varit utformningen av den nationella biblioteksstrategi som pekar ut den övergripande riktningen för såväl folk- som forskningsbibliotek. Såväl den statliga "Biblioteksstyrelsen" som den kommunala "Danmarks Biblioteksforening" är avgörande och viktiga aktörer i detta sammanhang. Därutöver har det nationella biblioteksengagemanget medfört utveckling av flera gemensamma tjänster, som t ex bibliotek.dk, en databas som innehåller poster från samtliga danska bibliotek, både folk- och forskningsbibliotek. Genom tjänsten kan en låntagare få åtkomst och beställa önskat biblioteksmaterial från hela landet och få det skickat till sitt lokala bibliotek. Bibliotekens verksamhet är nog en mer angelägen politisk fråga i Danmark än i Sverige. Vi har ju trots allt haft en bibliotekslag i snart 100 år medan den svenska bibliotekslagen är ganska färsk.

Hur viktigt är ett stärkt samarbete mellan olika bibliotek för att öka attraktiviteten och förbättra servicen gentemot låntagare och besökare?

– I Öresundsregionen finns sju universitets- och forskningsbibliotek och här finns möjlighet till samarbete. Givetvis ska folkbiblioteken kopplas på, det finns massor av gemensamma områden. Ett ökat samarbete är ett sätt att skapa nya möjligheter för låntagarna, ett sådant samarbete ser jag som nödvändigt i kunskapssamhällen som det svenska och danska.

– Vi måste på alla sätt måna om våra besökare och skapa utrymme för lojalitet. Se hur dagsmedia jobbar. De producerar massor av extra tjänster och erbjudanden för att skapa en relation med konsumenten som på sikt ger lojalitet. De statliga tv-bolagen är ett annat bra exempel. Deras sätt att kommunicera med sina konsumenter sker ju idag inte främst genom den ordinarie verksamheten utan genom en mängd andra kanaler och tjänster. För vår del måste vi omdefiniera vad biblioteken kan tänka sig att erbjuda till konsumenterna och samhället.

– Begreppet Public Service behöver en vitalisering, menar Elsebeth Tank.

Biblioteken ska kunna återupptäckas genom att de ska kunna erbjuda ett annat innehåll än det de alltid erbjudit och som folk har vant sig vid.

– Kan vi nå dit att folkbiblioteken i gemensamt ögon uppfattas som någonting man inte kan leva utan då har vi nått en bra position i samhället.

JOHAN ERICHS

Frilansjournalist, MeraMedia

Referensbiblioteket.se

Databaser och informationskällor av referenskaraktär lämpliga för folk- och gymnasiebibliotek

Informations- och lånecentraler i samverkan

www.referensbiblioteket.se

Digital BiblioteksGUIDE

WAGNER

www.wagnerform.se

Rikare, roligare och effektivare katalog för alla.

1 665 000 omslagsbilder, 1 427 000 innehållsbeskrivningar, 700 000 innehållsförteckningar, 700 000 recensioner, 114 000 författarporträtt, 70 000 första kapitel och utdrag – och det är bara början på fördelarna!

Syndetic Solutions™ samkör BTJ:s och Bowkers tilläggsinformation och presenterar den i din lokala katalog. Både du och besökarna kan snabbare och lättare bedöma nyttan av böckerna. Dessutom blir sökningarna roligare.

Syndetic Solutions är en prisvärd, lättimplementerad och systemneutral lösning. Inga omfattande tekniska insatser krävs, och du behöver inte ha tillgång till Bibliografisk service tack vare ISBN-kopplingen.

Mer än 2 000 bibliotek – och miljoner biblioteksbesökare – världen över använder Syndetic Solutions. Vill du också göra det?

Välkommen till oss på BTJ.

www.btj.se Telefon 046 18 00 00

ALL INFORMATION DU BEHÖVER

Förbud och avgifter på biblioteket i Täby

– Förbudet är en trivial och perifer händelse för de flesta människor utom i biblioteksvärlden. Det visar bara att biblioteksvärlden inte är i samklang med samtiden, konstaterar Fredrik Schulte (m), ordförande i kultur- och fritidsnämnden i Täby.

DET ÄR KULTUR- och fritidsnämnden i den moderatstyrda kommunen som fattat beslut om att biblioteken inte får låna ut dvd-film av konkurrensskäl.

– I en tid när ungdomar inte läser böcker ska man inte tro att dataspel och filmer ska få dem att börja låna och läsa böcker. Det finns inget samband eller några som helst belägg för att utlånen av böcker skulle öka, menar Fredrik Schulte som betonar att det är böcker som är bibliotekens kärnverksamhet.

Fredrik Schulte har själv kontrollerat de 150 filmerna som finns i bibliotekets utbud. Han menar att utbudet ”innefattar populärfilmer som Natural Born Killers, Matrix och Disneyfilmer” vilket försvårar för de lokala videouthyrarna att klara sig i konkurrensen.

– Bibliotekarierna ljugar om de säger att de inte har den sortens filmer som videouthyrarna har.

Men ska biblioteken vara hänvisade till enbart smalare filmer då?

– Även det strider mot konkurrensen efter-

Täby kommun förbjuder biblioteket att låna ut dvd-film av konkurrensskäl. Dessutom införs avgifter på lån av musik.

som det finns en videouthyrare på Sveavägen i centrala Stockholm som livnär sig på just smalare film. Nej, det ska enbart satsas på kärnverksamheten – böcker.

I så fall kan man väl stänga biblioteket och införa förbud av boklån på grund av konkurrensskäl? Var ska gränsen dras?

– Ja, det är väl bland annat den frågan som politiken har sysslat med de senaste femhundra åren. Det offentliga ska enbart avsätta pengar för kärnverksamhet. Biblioteken ska enbart syssla med kärnverksamheten böcker, för att stimulera till läsning – ingenting annat.

Heli Renman, bibliotekschef i Täby vill inte kommentera beslutet.

– Här på huvudbiblioteken har vi bara haft filmer sedan januari i år men redan i mars, i samband med att beslutet togs, så plockade vi bort dem. I övrigt kan jag bara säga att förbudet är ett demokratiskt beslut som är fattat av Täbybornas valda politiker, säger Heli Renman.

Svensk Biblioteksförning är kritisk till beslutet eftersom det strider mot Unescos folkbiblioteksmanifest som Sverige ställt sig bakom och där man bland annat säger att låntagare ska tillhandahållas information i olika tekniska utföranden. Men den moderata kulturnämndsordföranden bryr sig inte.

– Förbudet är en trivial och perifer händelse för de flesta människor utom i biblioteksvärlden. Det visar bara att biblioteksvärlden inte är i samklang med samtiden, konstaterar Fredrik Schulte som även sitter i riksdagen för moderaterna.

Den 10 september hade kultur- och fritidsnämnden sammanträde där också förslaget om att avgiftsbelägga lån på musik antogs. Inköpsstopp råder året ut och sedan den 1 oktober får låntagarna betala fem kronor per cd-skiva, fyrtio kronor för fjärlån och så höjs försenings- och reservationsavgifterna. Till och med toalettbesöken kommer att kosta eftersom myntautomater införs. Det kallas

effektiv besparing och görs för att sänka driftskostnaderna.

– Hela världen tycks gå i otakt. Det är bara han själv som går i takt, tycks Fredrik Schulte resonera, säger en upprörd Ove Fröberg, skolbibliotekarie i Täby, angående kulturnämndens ordförande som varit pådrivande när det gäller att införa dvd-förbud på biblioteken.

I vanliga fall är Ove Fröberg en lugn och sansad man men nu är han upprörd. Han arbetar som bibliotekarie på ett integrerat skol- och folkbibliotek i Täby kyrkby där man under ett tiotal år även har kunnat låna filmer. Men nu är det slut på det. Vilket bland annat innebär att eleverna inte längre kan låna dvd-filmer i samband med sin utbildning. Ove Fröberg skräder inte orden och menar att det är ett djupt beklagligt, felaktigt och bakåtsträvande beslut.

– Det är tragiskt när politiker går in och petar i verksamheten i så hög grad som Schulte gör. Det är som på 1970-talet när biblioteken inte fick ha de böcker man ville. Jag tror personligen att det här är en medveten politisk strategi som pågår. Biblioteken får gärna självdö tycks vara taktiken.

Det var redan i mars månad som beslutet fattades om att förbjuda dvd-filmer på biblioteket på grund av konkurrensskäl. Men det argumentet håller inte enligt Ove Fröberg.

– Från och med första oktober tar vi betalt för lån av musik-cd. Varför kan man i så fall inte införa avgifter för dvd-filmer istället för att förbjuda dem? Dessutom kan man ju undra hur biblioteket ska kunna hänga med om man inte ens får ha dvd-filmer? Jag förstår inte heller Schultes resonemang om att böcker är bibliotekens kärnverksamhet. Varför ska man då behålla musik-cd överhuvudtaget?

Ove Fröberg har tidigare föreslagit en avgift istället för ett förbud men har inte fått något svar från kultur- och fritidsnämndens ordförande.

ÅSA EKSTRÖM

Vilks inte välkommen till biblioteket

DE UPPRÖRDA känslorna kring Muhammedteckningarna gjorde att Christian Gisselquist, bibliotekschef i Trelleborg, ställde in Lars Vilks föredrag på biblioteket.

– Det skulle inte bli någon vettig diskussion i dagsläget eftersom allt fokus ligger på en helt annan sak, säger bibliotekschefen.

Lars Vilks skulle den 1 oktober hålla ett föredrag på biblioteket om arbetet med att skapa Sveriges största rondellhund i Trelleborg – ett träskulpturprojekt som han har lett och utfört tillsammans med gymnasieelever vid Söderslätts gymnasiet. Den sju meter höga träskulpturen invigdes i juni och har kritiserats eftersom den provocerat många människor. Tanken var att just det projektarbetet skulle diskuteras efter föredraget. Men bibliotekschefen Christian Gisselquist ansåg att det inte gick att ha ett sådant samtal och ställde därför in föredraget. Orsaken var naturligtvis debatten och reaktionerna efter Lars Vilks teckning där han avbildat profeten Muhammed som rondellhund.

– Det skulle ha blivit en helt annan diskussion än den vi annonserat om. I dagsläget är det hela så infekterat att min realistiska bedömning är att det enbart skulle leda till pajkastning, sade Christian Gisselquist till BBL i samband med att debatten rasade som värst.

Bibliotekschefen betonar att det inställda föredraget inte skulle fokusera på yttrandefrihet- och kränkingsfrågan. Samtidigt stick-

er han inte under stol med att han inte direkt är förtjust i Vilks teckningar.

– Jag förstår inte varför man ska föra ut ett budskap som förolämpar en redan svag och trängd grupp i samhället. Det hetsas alltför ofta mot just muslimer som grupp, säger Christian Gisselquist.

I en ledare i Sydsvenskan kritiserades beslutet för att vara fegt och att biblioteket böjer sig för dock- och flaggbrännare. Tidningen varnade för att det på sikt kan leda till bokbål. Men bibliotekschefen är uppriktigt trött på att misstänkas för feighet för att han ställer in föredraget.

– Precis som Lars Vilks har sin rätt att ställa ut så har jag min rätt att ställa in.

Men var ska diskussionen om yttrandefrihet föras om man inte kan diskutera?

– Det är en bra fråga. Men det är en helt annan fråga än den vi bjudit in Lars Vilks att tala om.

Lars Vilks kommenterade beslutet att ställa in föredraget på biblioteket i Trelleborg på sin hemsida: "... en sådan inställning är betingat av enfaldighet eller möjligen skräck."

Någon dag efter beslutet förstördes delar av rondellhunden – som inte föreställde profeten Muhammed – vid en brand. Vem eller vilka som satte eld på träskulpturen i Trelleborg är oklart.

ÅSA EKSTRÖM

Förbud och censur

Yttrandefriheten i fokus

FÖRESPRÅKARE FÖR DET fria ordet har den senaste tiden sett censurivern intensifieras. Men är de som ropar på censur konsekventa? Gäller samma regler för alla?

Justitieminister Beatrice Ask och hennes regeringskamrater vill förbjuda pornografiskt material för interner på landets fängelser. Förbudet ska även gälla material med inslag av knark och våld. Enligt regeringens förslag ska en intagen få ta emot och inneha böcker, tidskrifter och tidningar men innehållet ska inte äventyra ordningen och säkerheten på anstalten. Justitieministern vill även förbjuda andra extrema tidningar. I ett pressmeddelande välkomnar kriminalvårdens generaldirektör Lars Nylén regeringens förslag:

– Nu får vi möjlighet att stoppa innehav av sådant som går stick i stäv med intresset i påverkans- och behandlingsarbetet. Vi ska som statlig myndighet med ett korrektivt uppdrag inte förmedla den förnedrande kvinnosyn som ofta kan förekomma i pornografiskt material.

Bakgrunden till justitieministerns initiativ är ett fall som upprört många. Regeringsrätten tilldömde en sexbrottsling rätten att få ha porr-tidningar i fängelset med hänvisning till den grundlagsskyddade informationsfriheten. Visst kan man ilska till över porrbudet men här krävs rannsakan. Finns det några vetenskapliga bevis eller är det känslor som föranlett beslutet? Varför inte i så fall kräva ett totalförbud som omfattar alla om nu porren är så skadlig? Varför ska det vara förbudet för vissa men inte för andra? Nåväl, de nya reglerna träder i kraft den 1 april 2008 om riksdagen godkänner regeringens förslag.

Regeringen är onekligen på hugget vad gäller informationsbegränsningar. Sedan i somras kan inte heller riksdagsledamöterna besöka webbplatser som innehåller barnporr, rasism, våld och annat olämpligt. Ett URL-filter omöjliggör besök, skriver Riksdag & Departement. Vare sig de politiskt sakkunniga eller tjänstemännen kan alltså granska kontroversiella sidor för att bilda sig en egen uppfattning om sidorna innan de fattar beslut om dem. Hade detta handlat om andra stater, t.ex. Kina, hade det säkerligen kallats censur.

Det är svårt att vara konsekvent. Är man inte det kallas det dubbelmoral. ÅE

Bredbandsbolag får jaga fildelare

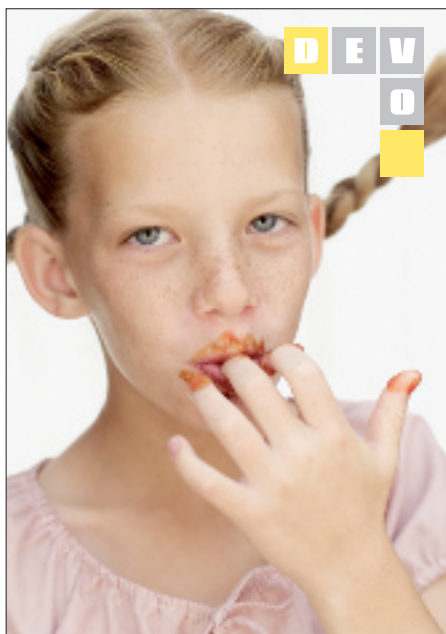
I UTREDNINGEN "Musik och film på Internet – hot eller möjlighet?" som lämnats till justitieminister Beatrice Ask, lägger utredaren ett stort ansvar på Internetleverantörerna.

Internetleverantörerna ska kunna tvingas att stänga av användare som lägger ut musik och filmer olagligt på nätet om upphovsrättsinnehavarna begär det. Gör de inte det riskerar de böter. Det föreslår regeringens utredare. Utredningen tillsattes av förre justitieministern Thomas Bodström och uppdraget var att se över och lämna förslag på åtgärder som stimulerar utvecklingen av lagliga musik- och filmtjänster på nätet.

Förslaget om en så kallad bredbandsavgift förkastas eftersom avgiften skulle frånta rättighetshavarna deras ensamrätt och därmed

möjligheten att förfoga över rättigheterna på en ordnad marknad. Dessutom skulle nätförsäljningen av film och musik då få svårt att konkurrera. I utredningen konstateras även att den stora efterfrågan på film och musik på nätet inte tillgodoses idag. De lagliga alternativen för försäljning av film och musik på nätet som finns idag är klart otillräckliga. De har för litet utbud, har villkor som inte är konsumentvänliga och är statiskt utformade. Kopieringsskydd, som drm-skydd, är nyckelfrågan för att möta allmänhetens behov av att kunna lyssna på musik i olika apparater i bilen, mobilen etc. Utredaren menar att det snarast måste åtgärdas.

Rapporten ska nu ut på remiss. Men redan har det hörts kritik mot att bredbandsbolagen ska agera polis på nätet. ÅE

Originalverk från 1700-talet och kladdiga fingrar?

Inga problem med BookView!

Testa själv på <http://rara.ub.umu.se>
eller läs mer på www.devo.se.

EU-politiker vill förbjuda terrorord

EU:S KOMMISSIONÄR för säkerhetsfrågor, italienaren Franco Frattini, vill förbjuda människor att söka efter ord som "bomb", "döda", "folk mord" och "terrorism" på Internet. Det rapporterar nyhetsbyrån Reuters.

– Jag tänker låta undersöka hur det kan vara möjligt att hindra människor från att använda eller söka farliga ord som "bomb", "döda", "folk mord" och "terrorism", säger han i en intervju med Reuters.

Frattini, som ansvarar för justitie-, frihets- och säkerhetsfrågor, tog i ett tal i Europaparlamentet i början av september upp terrorhotet och hur EU ska kunna förhindra terroråd. Då nämnde han ingenting om att stoppa enskilda sökord utan konstaterade att instruktioner i bombbyggande sprids på nätet. Till Reuters säger han att det gäller att i första hand "skydda rätten till liv" och vill därför att misstänkta Internetsajter omedelbart ska kunna stängas. Däremot vill han inte förbjuda diskussioner som tar upp terrorism utan enbart instruktioner.

ÅE

Inget åtal i Tintin-ärendet

SERIEALBUMET *Tintin i Kongo* JK-anmälades för hets mot folkgrupp av en svensk-kongolesisk man. Även Afrosvenskarnas riksförbund gav sitt stöd för anmälan och menar att Tintin borde plockas bort från alla Sveriges bibliotek, framför allt från barnavdelningarna. Innehållet i albumet leder till en nedvärderande syn på afrikaner menar anmälaren. *Tintin i Kongo* utkom 1930 och utspelar sig i Belgiska Kongo som det hette på den tiden. Boken har bland annat stoppats av publicister i Sydafrika när den skulle nyöversättas till afrikaans och ska även ha polisanmälts i Storbritannien och Belgien. Bonnier Carlsen skriver i förordet till boken att den inte är en realistisk skildring och att den är skriven i en annan tid. Helena Martin, informationsansvarig på förlaget, säger till TV 4 att hon håller med om att innehållet är rasistiskt.

– Ja på sätt och vis skulle man kunna säga att det är det. Att afrikaner framställs som mindre vetande. Men samtidigt kan man inte låtsas om att den bilden inte fanns på den tiden.

Larry Lempert på Internationella biblioteket säger till Expressen (21.8.2007) att han är beredd att ta den diskussionen om många upplever sig kränkta av boken. Yttrandefriheten ska inte stå över kränkningar av ras och kön.

Men texter av Hellsing, Lindgren, Twain, Ramel och alla de andra kommer inte att plockas bort från biblioteken. JK kommer inte att väcka åtal mot förlaget Bonnier Carlsen utan konstaterar formellt att "allmänt åtal för brott mot tryckfrihetsförordningen ska, när det gäller tryckt skrift av den typ som Tintin-serierna är, väckas inom ett år från det att skriften gavs ut". *Tintin i Kongo* gavs i sin senaste översättning ut 2004, ytterligare upplagor gavs ut 2005.

ÅE

Välkommen till BIBBLAN, det nya bibliotekssystemet för Svenska bibliotek!

Vi lanserar nu marknads enda fullständigt Internetbaserade
biblioteksdatasystem med Libriskoppling.

Ingen inköpskostnad inga uppläggningsavgifter!

BIBBLANs grunddriftkostnad är endast 3520 kr/år, genom införande av
BIBBLAN för biblioteksmedia och läromedel. Det blir **VINST** redan första året!

För dig som byter till **BIBBLAN** från konkurrenssystem lämnar vi
50 % rabatt på driftkostnaden första året!

Vi bjuder på konverteringen av poster från Bibliomatic, och flera
hemsnickrade program!

Bestämmer Du Dig nu att pröva **BIBBLAN**, får du dessutom
3 månader helt gratis och utan förpliktelser, 15 månader till priset av 12!

www.BIBBLAN.net

TRANAN IT-System – Falköping – 0515-145 50

Du har biblioteksprylarna.
Vi har målgruppen.

Annonshefen heter Bo Eriksson och nås
på 08-717 43 57 eller bo.erikssonmedia@telia.com

Magisteruppsats om klassifikationssystemen

Ideologiska värderingar styr

Klassifikationssystemen har tidigare kritiserats och nu kommer ytterligare en uppsats som kastar ved på brasan.

– Det känns som om man konstaterar något som nästan anses vara statistiskt, säger Klara März.

Marginaliserad kunskap är titeln på en magisteruppsats som lagts fram vid Bibliotekshögskolan i Borås. Klara März och Isabel Folkesson har gjort en kritisk granskning av representationen av genusvetenskaplig litteratur i klassifikationssystem och ämnesordlistor. Slutsatsen är att klassificeringssystemen är baserade utifrån en manlig, heterosexuell, kristen och västerländsk norm. Det resulterar alltför ofta i marginaliseringar av det som inte är normen. Det innebär till exempel att kvinnor och homo/bi/trans-personer ges egna underavdelningar och hamnar långt ner i det hierarkiska systemet. Litteraturen inom den relativt nya disciplinen genusvetenskap kategoriseras allt oftare under avdelningen feminism även om ämnet är tvärvetenskapligt. Det finns exempel på när den genusvetenskapliga litteraturen även skulle kunna klassas under avdelningar som medicin eller ekonomi men i praktiken enbart kan hittas under kategorin feminism.

– Om det då exempelvis gäller en bok med ett genusvetenskapligt perspektiv på ekonomi blir konsekvensen att bokens egentliga ämne försvinner vilket också kan resultera i att den som letar efter böcker som handlar om ekonomi inte hittar den, konstaterar Klara März.

– Tyvärr har inte SAB och DDC genomgått samma förändring som de flesta vetenskaper och discipliner har gjort. Nya har uppstått medan gamla har ändrat karaktär. Men klassifikationssystemen ser i mycket likadana ut sedan de infördes.

Genom att dela in kunskap i kategorier och ordna kategorierna i hierarkier reproducerar ett klassifikationssystem synen på vad kunskap är och hur den skall värderas.

– Vi menar att det bakom varje klassifikationssystem finns en underliggande ideologi. Man får inte glömma att det alltid finns

någon som avgör vad som ska katalogiseras och hur. För det handlar ju i slutändan om att en värdering görs, säger Klara März.

Ibland hålls litteraturen samman och ibland sprids den ut. Men det hade varit bättre om man varit konsekvent vid klassificeringen och åtminstone valt det ena eller andra sättet, som det är nu så varierar det helt beroende på vem som klassificerar.

Uppsatsskrivarna har även tittat närmare på specialdatabasen KVINNSAM vid Göteborgs universitet. Där har man medvetet valt att göra kvinnan till subjekt och norm och därmed är kvinnor representerade i så gott som alla ämnesord.

– Inte det optimala systemet då återigen ett kön görs till norm men i dagsläget är det ett nödvändigt komplement eftersom det finns ett stort behov. Vi har ju tittat närmare på just genusvetenskap men har även sett att klassifikationssystemet brister inom alla tvärvetenskapliga områden. Överlag ökar den tvärvetenskapliga mängden och det måste ju hanteras, menar Klara März.

Hur nya discipliner ska behandlas och kategoriseras är en problematik för både SAB och DDC och borde snarast tas itu med. Allt för att systemen inte ska vara för missvisande och statiska i en allt mer föränderlig värld. Kanske är lösningen att fortsätta utveckla den tvärvetenskapliga klassificeringen. Klara März tror att en möjlig väg att gå är en utveckling av tilläggsbeteckningar för att göra systemen mer flexibla.

– Det finns redan tilläggsbeteckningar inom vissa klasser för exempelvis sociologi och filosof. Om man både använder de som redan finns och utvecklar nya där det finns behov så underlättar det för hanteringen av tvärvetenskaplig litteratur.

– Visst förändras klassifikationssystemet men det är lite tröttsamt att det är så pass små steg som tas.

ÅSA EKSTRÖM

Klara März konstaterar att klassifikationssystem marginaliserar tvärvetenskapliga ämnen.

Biblioteksbloggen.se

Nyheter,
information och
praktiska tips för
biblioteken i
kommunerna

Informations- och
lånecentraler i
samverkan

www.biblioteksbloggen.se

Översyn av bibliotekslagen under mandatperioden

Tidigare har kulturministern svävat på målet – inte om det ska bli en översyn av bibliotekslagen men när. Nu står det klart att den översynen blir någon gång mellan 2008 och 2010 – alltså under mandatperioden. Det var ingen nyhet som särskilt lyftes fram när Lena Adelsohn Liljeroth presenterade den kulturpolitiska budgeten i mitten av september. Kulturministern valde att berätta om innehållet i kulturbudgeten på biblioteket, närmare bestämt Fisksätra bibliotek i Nacka, kommunen som också är nominerad till Årets kulturkommun.

Bidraget till regional biblioteksverksamhet höjs marginellt 2008 och uppgår till drygt 47,6 miljoner kronor. I anslaget ingår medel till tre länecentraler, en invandrarlänecentral (där även Internationella biblioteket ingår) samt ett depåbibliotek. För år 2009 och 2010 beräknas anslaget till 49,4 miljoner kronor respektive 51,4 miljoner, båda posterna motsvarar 2008 års prisnivå och utgör kompensationer för pris- och löneökningar.

Anslaget till Statens kulturråd höjs även det marginellt från 47,7 miljoner kronor till 47,9 miljoner.

Totalt förstärks kulturområdet med drygt 200 miljoner kronor, att jämföra med idrottsområdet som tillförs 500 miljoner kronor.

Många av besluten i den kulturpolitiska budgeten är kända sedan tidigare, bland annat ambitionen att stärka barn- och ungdomskulturen. I propositionen satsas 55 miljoner på kultur i skolan. Skapande skola är, betonade kulturministern, en långsiktig satsning, ett stimulansbidrag till eleverna i årskurs 7, 8 och 9 som motsvarar 175 kronor per elev och år och som fördelas av Kulturrådet.

Budgeten innehåller även förslag som syftar till förbättrade villkor för kulturskapare (utbyggnad av alliansmodellen på teater-, dans- och musikområdet), en satsning på läsfrämjande verksamhet, insatser för vård av kulturarvet samt satsningar på etnisk och kulturell mångfald och internationell kulturverksamhet.

Stödet till läsfrämjande insatser ökar med 3 miljoner kronor från 2008 och uppgår totalt till 11 miljoner kronor. Samtidigt drar regeringen in hela det statliga anslaget, 10,6 miljoner kronor, till En bok för alla och det drabbar inte bara vuxenlitteraturen utan även barn- och ungdomslitteraturen och det läsfrämjande arbetet.

– En bok för alla kan som alla andra söka stöd för läsfrämjande verksamhet från Kulturrådet, menade Lena Adelsohn Liljeroth.

Kulturministern kör alltså över de 19 av 25 remissinstanser som anser att det är oklokt att dra in statsbidraget till En bok för alla. På frågan hur det känns svarade kulturministern:

– Det är klart att det är roligare när alla applåderar det man gör.

Med tanke på hur många utredningar på kulturens område som för närvarande är på gång kan man ju tycka att även En bok för alla kunde ha blivit föremål för en utredning, tex inom ramen för Kulturutredningen. Men kulturministern lät förstå att beslutet att dra in det statliga stödet till förlaget var bestämt redan före valet.

Däremot har man lyssnat på opinionen beträffande vem som ska hantera det översättningsstöd som tidigare Svenska Institutet hanterade. På förslag var att den av Svenska Förläggareföreningen ägda BFI (Bokbranschens Finansieringsinstitut) skulle få den äran vilket kritiserats på grund av de intressekonflikter en sådan lösning kan innebära. Men nu blir det istället Kulturrådet som får hantera de 7 miljoner kronor som regeringen från 2008 avsatt som stöd för översättning av svensk litteratur och för att utveckla det internationella litteratursamarbetet. Nytt är att översättningsstödet även ska omfatta facklitteratur och i ökad utsträckning även barn- och ungdomslitteratur.

Accessprojektet förlängs och tillförs 75 miljoner kronor för 2008 och 25 miljoner för 2009.

Försvaret i förvar heter ett helt nytt stöd och det kanske behövs när nu det försvaret som inte finns i förvar ska bantas ytterligare. Försvaret i förvar är en satsning på inte mindre än

Lena Adelsohn Liljeroth presenterar kulturbudgeten på Fisksätra bibliotek i Nacka.

30 miljoner kronor. Pengarna ska användas till ett museinätverk som ska fokusera på tiden kring det kalla kriget. Lite mindre får Statens försvarshistoriska museer, bara 5 miljoner i förstärkning från 2008 – pengar som ska användas för ombyggnad av Flygvapenmuseet i Linköping.

I det utgiftsområde som täcker utbildning och forskning (16) föreslås bland annat:

- 900 miljoner kronor till en läsa-skriva-räkna-satsning i grundskolan
- 1,6 miljarder i ökade resurser till forskningen
- 2 miljarder som ska läggas på universitet och högskolor, Vetenskapsrådet, Vinnova, forskningsråd och satsningar inom andra politikområden, till exempel miljöteknik och jämställdhet
- mer pengar för satsningar som syftar till att öka kvaliteten i universitets- och högskoleutbildningarna

Riksarkivet föreslås en liten höjning 2008: 319,1 miljoner (2007: 317,9 miljoner). Statens ljud- och bildarkiv (SLBA) föreslås ett anslag på drygt 47 miljoner kronor (2007: 56, 7 miljoner). SLBA tillfördes 2006-2007 totalt en resursförstärkning på 20 miljoner för migreringsprojekt. Migreringsarbetet har försejats och enligt regeringen kommer inte hela anslaget förbrukas i år. För att klara den planerade migreringen får SLBA använda eventuellt förekommande anslagssparande (10,3 miljoner) under 2008 och 2009.

Kungl. Biblioteket får höjt ramanslag 2008, 258, 8 miljoner kronor att jämföra med 2007 års ramanslag på 241,1 miljoner kronor

HZ/ÅE

Exceed Your Imagination

Anpassningsbar Artikelsök Provläs boken
Artiklar, nyheter, RSS Egen design E-biblioteket Annotationer Prisjämförelser
Komplett webbplats SAB-klassificeringar Katalogsök
Gruppering oavsett media Lyssna Omslagsbilder
Tillgänglighetsanpassad Bibliotekssystemen
Community Mina lån
Recensioner Kategorisökning Författarporträtt Boktips
Vänner Skrivarlyor Grupper för bibliotek Mervärden
Temalistor Gästböcker Topplistor
Virtuella mötesplatser Web parts XML Web services

CS LIBRARY 2.0

Den kompletta bibliotekswebben

I samarbete med bibliotek och leverantörer har Teknikhuset utvecklat CS Library 2.0 - den första standardprodukten i världen som på allvar låter biblioteken släppa in besökarna på sina webbplatser!

De senaste åren har webben utvecklats till en social mötesplats. Webb 2.0-tjänster som YouTube, MySpace, Facebook, Wikipedia, LibraryThing och många andra har alla det gemensamt att det är besökarna som skapar innehållet.

Nu har biblioteken möjlighet att på ett motsvarande sätt låta besökarna skapa innehåll på sina webbplatser. De kan skriva in sina topplistor över favoritböcker, de kan tagga böcker med egna ämnesord, skriva in egna recensioner, skapa diskussionsgrupper, communities och mycket annat.

Vill du veta mer, kontakta Jakob Harnesk, Affärsområdeschef Bibliotek, 046-240 34 25, 073-530 21 61, jakob.harnesk@teknikhuset.se

www.teknikhuset.se

Teknikhuset uppfinner och utvecklar programvara och lösningar med människan i centrum för att göra information och teknologi tillgänglig för alla. Produkterna utvecklas på Microsoftplattformen, men kan tack vare sin öppenhet (SOA, XML, web services, web parts, m.m.) enkelt användas tillsammans med de flesta system på marknaden. Våra kunder är kommuner, myndigheter, företag och organisationer med stora krav på säkerhet och tillgänglighet. Teknikhuset har ramavtal med Verva.

En bok för ingen?

Trots alla protester som hörts dras hela statsbidraget in för En bok för alla. Avtalet med staten löper ut vid årsskiftet och förlaget har varslat de nio anställda.

– Det vore katastrof om Bokjuryn lades ner. Det är ett forum där barns åsikter verkligen respekteras, säger Linda Ericsson.

DEN 20 JUNI kom beskedet och mitt under semesterperioden gick sedan remissrundan angående regeringens förslag att dra in hela statsbidraget för En bok för alla från och med nästa år. Förlaget omsätter 23,5 miljoner kronor om året och statsbidraget är på 10,2 miljoner. En bok för alla ger ut ungefär 50 nya boktitlar årligen. De flesta är barn- och ungdomsböcker, resten är böcker för vuxna.

Kulturministern och kulturdepartementet menar att sänkt bokmoms och billiga pocketböcker gör att det finns skäl för att slopa statsbidraget till En bok för alla. Bokhandeln står för mindre än 30 % av försäljningen av förlagets böcker. Resten säljs via ombud, via prenumerationer eller direkt till skolor, forskolor och bibliotek. Den läsfrämjande delen, som sker i samarbete med bland annat landets bibliotek, är en stor del av förlagets verksamhet men det tycks ha glömts bort. ”Den delen sköts redan av Kulturrådet”, menar man på departementet och syftar på utgivningsstödet som innebär att förlagen får utgivningsstöd för enskilda boktitlar. De

böcker som får stöd, ca 800 titlar om året, distribueras av staten till samtliga kommunala huvudbibliotek. Det har gällt både barn- och vuxenlitteratur.

De remissinstanser som svarat är i stort sett eniga – 19 av 25 remissinstanser är negativa till regeringens förslag och tycker att det bör omprövas. Svensk Biblioteksforening skriver i sitt remissyttrande att regeringen bör avvakta med förslaget att förändra statens stöd till En bok för alla innan en samlad översyn av de litteraturpolitiska insatserna gjorts. Protesterna har varit starka med proteslistor, möten och upprop runt om i landet. Stadsbiblioteket i Örebro ska ge ut en bok på teckenspråk för döva barn tillsammans med En bok för alla. Det är boken *Min tur* av Ernst Jandl som ska översättas till teckenspråk.

– Många döva barn har svårt att läsa vanlig skönlitteratur därför görs den här satsningen. Det är en utopi att förlita sig på privat, kommersiell företagsamhet för teckenspråkig litteratur, säger Helena Söderlund på resursbiblioteket för döva i Örebro.

– Det kostar helt enkelt för mycket att pro-

ducera dessa böcker och vilken företagare vill satsa på något som inte ger avkastning för egen del? Det finns helt enkelt ingen vinst i det. 173 000 kronor per titel kan det kosta att översätta till teckenspråk, menar Helena Söderlund.

I över trettio år har förlaget En bok för alla gett ut billiga kvalitetsböcker med statligt stöd. Varje år ger förlaget, som ägs av studieförbundet Vuxenskolan, ABF och föreningen Ordfront, ut 16 vuxenböcker och 30 barn- och ungdomsböcker. Staten bidrar i dagsläget till fyra av fem stora satsningar i landet för att få barn att läsa mer: inköpsstödet, ALMA-pri-set, medel för läsfrämjande och En bok för alla. Boken i Sverige utgör den femte satsningen med lokala läsprojekt tillsammans med bokhandlare runt om i landet. I förlaget En bok för allas lokaler finns även Bokjuryn, det stora läsfrämjande projektet där barn varje år läser ett antal böcker på skoltid och därefter röstar fram sin favoritbok. Förra året deltog 48 000 barn i Bokjuryn. Vikarierande projektledaren Linda Ericsson suckar över att beskedet inte kunde komma mer olämpligt.

ligt eftersom Bokjuryn firar 10-årsjubileum i år.

– Det är ju mängder av bibliotek och skolor som lägger ner ett enormt arbete på att genomföra projektet och som nu undrar om de ska blåsa av det hela eller inte. Fast vi inte riktigt vet hur det blir jobbar vi vidare och avslutar med stor fest på Rum för barn, konstaterar projektledaren.

– Det vore katastrof om Bokjuryn lades ner. Det är ett forum där barns åsikter verkligen respekteras eftersom det är barnen som avgör vilka böcker som är bäst. Listan är ju helt fri från vuxna litteraturkritikers åsikter, konstaterar Linda Ericsson.

Vad kommer då att hända med Bokjuryn? I regeringens promemoria skriver man: "Det är viktigt att verksamheten med Bokjuryn kan fortsätta i oförminskad omfattning. Medel för administrativa kostnader för Bokjuryn bör därför avsättas inom ramen för stödet till läsförmedlande insatser, som disponeras av Statens kulturråd." Men kommer det att bli så?

– Idag har vi hjälp från förlaget med ungefär 355 000 kronor. Men då har vi inte räknat in alla "gratis-tjänster" som vi har idag med lager, datorer, vaktmästare etc. Vi ska nu sätta oss ner och se över alla kostnader och göra en riktigt ordentlig budget.

Förlagschefen Hans-Erik Arleskär menar som så många andra att beslutet att slopa statsbidraget är olyckligt och inte riktigt genomtänkt. Men att det trots allt finns hopp.

– Vi har fått ett enormt stöd och jag kan ju avslöja att intressenter inom organisations- och förlagsvärlden vill ha en lösning. En bok för allas verksamhet kommer troligtvis att finnas kvar men exakt hur den kommer att se ut vet jag inte, säger han.

Samtidigt som regeringen drar in statsbidraget till En bok för alla får Statens kulturråd i uppdrag att ansvara för stödet till översättning av svensk skönlitteratur. (Se även sid 10).

ÅSA EKSTRÖM

Kontakta
EBSCO idag
för en 30-
dagars gratis
testperiod!

PRESS DISPLAY™

PressDisplay din portal för internationell dagspress!

Med över 510 dagstidningar på 38 språk från 72 länder är PressDisplay marknadens mest omfattande dagstidningsportal. Digitala kopior av originalen är tillgängliga samma dag som de tryckta, både från biblioteket och hemmiljön vilket gör PressDisplay lättillgänglig. Möjlighet till artikeldelning, direktöversättning mellan 12 språk, ljudinspelningar, samt 60 dagars arkiv gör PressDisplay till det mest kostnadseffektiva sättet att hålla dina användare ständigt uppdaterade.

Brett, bekvämt, och billigt.

mailnordic@ebSCO.com

EBSCO
INFORMATION SERVICES
www.ebSCO.com

Sydafrika satsar på biblioteken

”Med spänd förväntan satt jag i publiken när IFLA-konferensen i Durban i Sydafrika invigdes”, skriver Sara Bengtsson, Uppsala stadsbibliotek.

Hon ser tillbaka på fem intensiva dagar av möten, erfarenheter och upplevelser som fick henne att känna glädje över att tillhöra en yrkesgrupp som kan hjälpa människor att förändra sina liv till det bättre.

DET VAR DEN färgstarka författaren Gcina Mhlope som invigde IFLA:s årliga världskonferens, den 73:e i ordningen, i en ceremoni som var en blandning av tal, sång och dans till afrikanska rytmer. En inspirerande huvudtalare som jag tror inte lämnade någon oberörd var Albie Sachs som fängslades 1963 efter det att han som jurist agerat mot de förtryckande lagarna. Han isolerades i 168 dagar och den enda bok han hade att tillgå var Bibeln. I den läste han några få sidor om dagen för att den inte skulle ta slut för fort. Eftersom man misstänkte att han kunde få meddelanden insmugglade fick han inte ta emot böcker från vänner. Slutligen fick han tillstånd att beställa böcker från ett bibliotek. Han dedicerade sitt tal till den okända bibliotekarie som aldrig visste att hon/han räddat hans liv, som med hjälp av sina böcker bevarade hans förstånd och hans själ under den isolering som syftade till att bryta ner honom mentalt.

Efter konferensens fem intensiva dagar med ständigt pågående parallellseminarier är det särskilt några saker jag är glad över att ha deltagit i. Eftersom jag arbetar med uppsökande verksamhet var det en glad överraskning att upptäcka den sydafrikanska bokbussen som fanns på plats vid konferenslokalen. Bussen kör sin premiärtur i höst och ska besöka landsbygden i den nordvästra provinsen. Där är fattigdomen utbredd och cirka 75 % av befolkningen saknar tillgång till bibliotek. Biblioteksverksamheten är under uppbyggnad och i väntan på stationära bibliotek genomför man ett pilotprojekt med en bokbuss. Bussen ska fungera som ett mobilt bibliotek och har ca 3 500 böcker på samtliga av Sydafrikas elva officiella språk samt fyra Internetdatorer uppkopplade via trådlöst nätverk som besökarna kan använda.

Den kommer också att vara ett viktigt instrument för marknadsföring eftersom många i området inte har någon uppfattning om vad ett bibliotek är. Inte minst viktigt är att förändra de lokala politikernas bild av bibliotek för att uppbyggnaden ska kunna fortsätta och projektet med bokbussar förhoppningsvis utökas. Ett sätt att engagera politiker i projektet har varit att påtala värdet av en buss som mötesplats och informationscentral. Som ett led i detta finns en utfällbar scen på bussen från vilken information kan spridas. Man har också en tv-skärm på utsidan som ett sätt att locka besökare – inte minst med tanke på fotbolls-VM som hålls i Sydafrika 2010. Bussen lånar också ut väskor med kvalitetsleksaker för att ge fattiga familjer tillgång till material för att stimulera barnens inlärning, utveckling och lek. Initiativtagare till projektet är Desiree Mtshweni som arbetar på departementet för sport, konst och kultur. Hon berättade att det i hög grad handlar om att förändra den syn på biblioteket som lever kvar sedan apartheidtiden då biblioteken endast var något för akademiker.

Det blev ett spännande möte mellan bokbusspersonal från olika världsdelar där förståelsen för det mobila bibliotekets glädjeämnen och problem var total och där likheterna, trots stora skillnader i förutsättningar, visade sig vara mycket större än olikheterna!

En annan intressant programpunkt handlade om samarbete och partnerskap, som varit ett tema på IFLA under de senaste åren. Flera projekt som rörde samarbeten mellan bibliotek och hälsoorganisationer togs upp. Problemet med HIV/AIDS och hur biblioteken kan hjälpa till att sprida information kring sjukdomen var en fråga som återkom i flera seminarier. Ett exempel som nämndes var ett samarbete mellan den kanadensiska

välgörenhetsorganisationen CODE, som arbetar för utbildning och läskunnighet i utvecklingsländerna, och den nationella biblioteksverksamheten (NLS) i Malawi. Samarbetet omfattar produktion och distribution av barnböcker om HIV/AIDS och affischer i ämnet har spridits över hela landet. Tack vare samarbetet har NLS kunnat bygga upp ett strategiskt arbete för att integrera utbildning om sjukdomen och marknadsföring av materialet inom hela bibliotekssektorn. Förutom inköp och distribution av bra böcker som fungerar (samma böcker hade framgång i ett tidigare projekt i Etiopien) omfattar arbetet även gratis utdelning av kondomer på biblioteken, föredrag samt utlån av lokaler till stödgrupper som hjälper unga drabbade. Deras sammanfattning av ett lyckat samarbete var tänkvärd: båda parter ska kunna bidra med värdefull kunskap, samarbete mellan olika parter når fler, samma metod ska kunna användas gång på gång, ett samhällsförändrande projekt måste involvera medlemmar ur samhället och vid känsliga projekt måste man vara noga med att inte ytterligare öka stigmat hos dem som man vill hjälpa. Ytterligare exempel på samarbete bibliotek och hälsoorganisationer emellan kom från USA där man till exempel i biblioteket erbjuder mätning av blodtryck och kolesterol, influensavaccin och föreläsningar om kroniska sjukdomar.

Ett heldagsseminarium om hur biblioteken kan nå alla i samhället gav intressanta exempel på uppsökande verksamhet i Kina och Tibet. Vi fick höra om fängelsebibliotek i Guangdongprovinsen i Kina, där biblioteken har avtal med samtliga 25 fängelser. Man har valt ut unga bibliotekarier som förutom vanlig bokutlåning håller i interaktiva aktiviteter för internerna som brevskrivning, tävlingar, samtal, framträdanden och (mycket populära) födelsedagskalas. Bibliotekarierna kan även hjälpa till med referenslitteratur för studerande upp till magisternivå.

Från Tibet fick vi höra en gripande historia om ett av de många bibliotek som byggs upp i otillgängliga trakter. Böckerna och materialet till det nya biblioteket vägde 7 500 kilo och kunde endast fraktas av bärare genom den oländiga terrängen. I fyra dagar bar 300 bära-

re materialet på sina ryggar till bibliotekslokalen. När man efteråt insåg att även barn så unga som nio år hade rekryterats som bärare av sina föräldrar (eftersom det är den enda inkomstkällan i trakten) donerade företaget som ansvarade för flytten ett stort belopp för att ge 100 barn tillfälle att gå i skolan och därmed en möjlighet till en bättre framtid.

Möjligheter gavs att göra studiebesök på bibliotek i Durban och jag åkte till tre kåkstadsbibliotek – en mycket positiv och upplyftande upplevelse. Biblioteken är alla relativt nya och vänder sig till vuxna och barn. Efterfrågan på studieplatser är mycket stor eftersom många bor trångt och har begränsad tillgång till el. Samtliga bibliotek vi besökte var populära samlingsplatser, framför allt bland barn och unga. Förutom böcker finns Internetuppkopplade datorer, tidskrifter, cd och video för utlåning. Det finns också utställningar som informerar om HIV/AIDS och missbruk och också material som förklarar problemen även för dem som inte kan läsa. Trots de mycket svåra yttre omständigheterna finns en stark tilltro till bibliotekens nytta, och man satsar både på läsfrämjande åtgärder och på andra projekt för att nå så många som möjligt. På ett bibliotek hade man upplåtit den lilla bakgården till en biblioteksträdgård där fyra arbetslösa kvinnor sköter om odlingen och får dela på de pengar som kom från försäljningen av grönsakerna. Ett annat bibliotek hade en hörna där besökare kunde få hjälp med att starta eget och hittills har elva personer kunnat skaffa sig försörjning tack vare den hjälp de fått – en droppe i havet med tanke på hur många som bor i kåkstaden men en stor framgång för individen. Det var starkt att se engagemanget hos de anställda på biblioteken och stoltheten de (med rätta) kände över sina bibliotek.

Trots alla andra utmaningar som finns satsar Sydafrika mycket på uppbyggnaden av bibliotek. I februari 2006 avsatte kulturministeriet motsvarande 1 miljard kronor för att höja läsnivån och främja läskulturen i landet.

Förutom konferensens seminarier har mötena med kollegor från hela världen gjort ett stort intryck på mig. Speciellt för mig personligen blev en resa till bergen utanför Dur-

Sydafrikansk bokbuss visar upp sig på IFLA:s konferens i Durban. Här utbyter Sara Bengtsson (i mitten) erfarenheter med kollegorna Desiree Mtshweni och M Nokoane.

Interiör från ett kåkstadsbibliotek utrustat med Internetdatorer.

ban. Jag hamnade bredvid Joyce, född på landsbygden under fattiga omständigheter under apartheidregimen, som hade mycket intressant att berätta om sitt liv.

Jag lämnade konferensen och det vackra landet Sydafrika fylld av yrkesstolthet, ödmjukhet, inspiration och arbetsglädje. När en rörd Kay Raserola, IFLA:s tidigare president, under konferensens avslutning upp-

manade oss bibliotekarier att fortsätta att stråla som de lysande diamanter vi är, var det lätt att känna glädje över att tillhöra en yrkesgrupp som i många delar av världen, med mycket små medel, kan och vill hjälpa människor att förändra sina liv till det bättre.

SARA BENGTSSON

Uppsala stadsbibliotek/upsökande verksamheten

Kaskader av kunskap

Christina Tovoté rapporterar från en workshop som hölls i Gaborone, Botswana i anslutning till IFLA:s konferens i Durban. Hon var en av de nyckelpersoner som satt sig före att arrangera en praktiskt inriktad kurs i informationskompetens.

”**M**EN KAN VI verkligen räkna med att folk kommer resande från hela Afrika till Gaborone om vi har kursen där?”

”Vi måste hitta nyckelpersonerna i de olika regionerna. Små afrikanska landsbygdsbibliotek har inte råd att skicka representanter men om vi hittar de rätta nyckelpersonerna *they will cascade what they learn and the knowledge will grow.*”

Babakisi och jag diskuterar under IFLA-konferensen i Berlin 2003 hur man skulle kunna exportera idén om vår nordiska sommarskola till Afrika. Kanske göra den till ett IFLA-projekt och söka pengar också från UNESCO? Vår arbetstitel är ”Training the trainers”. Babakisi Fidzani är biträdande bibliotekschef på universitetsbiblioteket i Gaborone, och entusiastisk på det som jag senare skulle upptäcka typiska Botswana-sättet: lugn, metodisk och stillsamt självsäker.

Då var jag ändå osäker på om detta verkligen skulle bli av. Skulle jag verkligen någon gång komma ända dit ner till Gaborone eller Gabs, som invånarna kärleksfullt kallar Botswanas huvudstad, och jobba i en sommarskola för afrikanska kollegor!?

Ja, det skulle jag. Det skulle ta fyra år och under tiden ändrades titel och innehåll många gånger till det som slutligen blev det långa och formella: ”*Developing Information Literacy Skills for Problem-Solving as part of Lifelong Learning*”. Under mellantiden hade också IFLA:s sektion för Information Literacy hunnit ge ut Guidelines on IL for Lifelong Learning så det verkade naturligt att en workshop i Afrika använde sig av dessa. Men idén att det skulle vara nyckelpersoner och att dessa skulle arbeta i en mycket praktiskt inriktad kurs ändrade vi inte på. Deltagarna

skulle komma hem med sin egen portfolio innehållande ett färdigt program för informationskompetens att applicera på sitt lärosäte för att sedan kunna ordna liknande kurser för kollegor i sina regioner. Kaskaderna av kunskap såg vi alltså framför oss.

Botswana. Den afrikanska kontinentens minst korruperade land med den mest dynamiska ekonomin och som bara efter drygt fyrtio år av självständighet redan är högt utvecklat. Alla vill investera där. Stora diamantfyndigheter finns och läskunnigheten hos de vuxna är 74,5 % medan den i resten av Afrika, söder om Sahara, är 58,5 %. Landet är mycket torrt större delen av året utom längst uppe i norr och i den enorma Kalahariöknen – jordens största sammanhängande sand-samling – bor ingen av de 1,5 miljoner invånarna. De allra flesta har flyttat från småbyarna till huvudstaden Gaborone alldeles innanför gränsen mot Sydafrika. Man hör alla säga att Botswana är ett under av utveckling men det finns ett riktigt stort problem: 40 % av befolkningen är smittade av AIDS/HIV. Livslängden har på kort tid sjunkit från drygt 70 år till ofattbara 33. Det är den tragiska verkligheten bakom den moderna ytan. Regeringen förnekar inte detta, tvärtom. Den erbjuder som den första och enda i världen gratis bromsmedicin till alla och informationen är massiv bl a via biblioteken. Naturligtvis märker man inte mycket av detta som besökare för en kort tid men man tänker ofta på det, både där och efteråt hemma. Måtte de klara av det och få fortsätta att vara så självmedvetna och stolta över sitt land, som klarat övergången till demokrati bättre än något annat i Afrika.

På kvällarna läser jag boken *The Livingstones at Kolobeng* av Janet Wagner Parsons för

att få veta mer om tiden när landet hette Bechuanaland och engelsmännen sände upptäcktsresande och missionärer för att frälsa den värld de ”upptäckte”. Ibland med hustrur i långa kjolar och barn, som dog av umbäranden och främmande sjukdomar. Kolobeng ligger inte långt från Gaborone men bara dottern Elisabeths grav finns kvar bland ruinresterna av missionsstationen som David Livingstone byggde upp på 1840-talet innan han blev berömd.

En rad syn- och hörselminnen kommer jag att bära med mig. Solnedgång på landsbygden. Röda termitstackar överallt bland stora grå kor med hängande öron. Herden Nionce i stora ökenkängor bärande på en killing. Kalla morgnar i stan på väg genom gatorna till universitetet med lukten av rök från många eldar, där frukosten lagas. Gasen är dyr. Folk som talar med varandra och det låter eeeeeee hela tiden. Det betyder ”ja” på setswana. Artigheten. Dumela! Howareyou? i ett ord. Och så skratten. Överallt skratten. När jag säger till tullarna att jag har diamanter i min stora tunga väska bullrar skratten fram. När vi har avslutat den formella invigningen av kursen i stela dräkter och kostymer med många tal från universitetets ledning kan vi äntligen släppa fram den där humorn. De tre dagarna är fulla av den trots att vi jobbar mycket hårt från tidig morgon till sen eftermiddag. För eleverna, bibliotekarierna och lärarna från fem afrikanska länder och en från Japan, är det också hemarbete på kvällen.

Vi, det är Jesús Lau från Mexico och ordförande i IFLA:s Information Literacy Section, Babakisi och jag. Och så ett stort antal av bibliotekets personal, som finns till hands hela tiden. Jesús är huvudläraren och vi andra två är assistentlärare, som går omkring och hjäl-

per till vid alla grupparbeten och individuella övningar och som utför det svåraste av allt: bedömning och betygssättning. I tre dagar arbetar vi tillsammans på det nya vackra och väl utrustade universitetsbiblioteket. Vi börjar tidigt och jag förstår att det gör man i hela landet för att ta vara på de kyliga morgnarna innan solen blir för het. Babakisi skrattar åt mig när jag går ut och sätter mig i solen på rasterna när alla afrikaner sätter sig under träd. Våra afrikanska kollegor är oerhört ambitiösa, har redan stor kunskap och erfarenhet och ställer ganska provocerande frågor, drar sig inte för att diskutera och ifrågasätta det vi säger och vad det har med deras verklighet att göra. Slutintrycket är ändå som vanligt att vi har det mesta gemensamt. Samma problem med motivation, plagiat och självöverskattning bland studenterna, samma svårigheter med att förklara vad det är vi har att erbjuda men också samma aha-upplevelser och glädje när det fungerar.

Innehållet i kursen kretsar kring konceptet informationskompetens, behov av standards och framför allt det färdiga program med gemensamt men ändå individanpassat innehåll som var och en jobbar fram. Power-Point-presentationer avlöses av diskussioner och övningar. När vi lärare kan gå hem fortsätter elevernas arbete med hemläxor, som vi rättar dagen efter. De tre bästa portfolios blir utvalda och skickas till sponsorerna. Inte lätt men det måste göras. Ayanda och Stephen från Botswana och Yasuyo, den ambitiösa japanen, är mycket stolta över sina Certificates of Excellence.

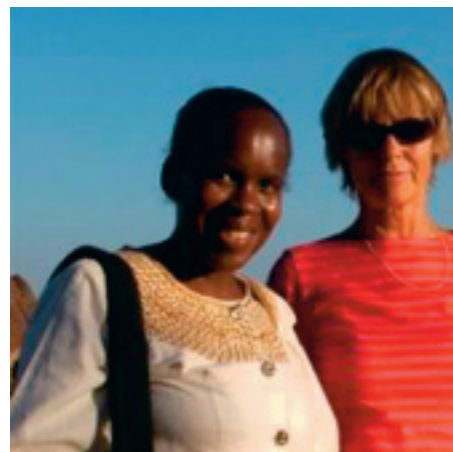
Babakisi och jag hoppas nu att denna kurs ska tjäna som exempel och spridas både i Afrika och till andra världsdelar. IFLA IL Section har redan bestämt att en liknande ska hållas i Rumänien före konferensen i Milano 2009. Jag har allas e-mailadresser och kommer att utväxla material, påminna och vänta ivrigt på att man sätter igång också hemma i Botswana, Sydafrika, Zambia, Zimbabwe, Uganda. Och förstås i Japan.

Babakisi Fidzani, assistentlärare på kursen i informationskompetens.

En kväll gästar Jesús och jag familjen Fidzani: Babakisi, hennes man Happy och de två söner Tanako, 16 år och FiFi, 6 år. Det finns också två utflugna vuxna döttrar och barnbarn men dessa fyra bor ännu tillsammans i villan som vaktas av två stora bullmastiffer. Trots att Botswana är ett jämförelsevis tryggt och lugnt land finns kriminalitet också här. Vi äter impalakött från antiloper som Happy och hans son skjutit under jakten dagen innan. Och jag konstaterar att traditionell husmanskost är inne även här. Sorghum eller durra/hirs, som man fick lära sig i skolan, är populärare än majs och de vilda varianterna av spenat och pumpa smakar mer än de odlade. Vi utväxlar CD-skivor med mexikansk, svensk och botswansk musik och FiFi får lära sig var våra länder ligger.

Batswanas själva är inte lika imponerade av Alexander McCall Smiths böcker som resten av världen. Ytlig, är Happy Fidzanis korta recension. Jag tror man vill visa världen en modernare bild, inte fullt så rekorderlig och idyllisk. Men djupt inne i deras själ finns kärleken till landsbyn och synen på boskap som den största rikedom av allt. Familjen Fidzani själva, högt utbildade chefer på ett forskningscentrum och ett universitetsbibliotek, har tre farmer utan boningshus men med många djur. Man fick definitivt inte fråga hur många, det vore som att fråga vad någon har på bankkontot. Och inte många i landet skulle förneka vad Mma Ramotswa tän-

Babakisi Fidzani och Christina Tovoté i Gaborone i Botswana.

ker när hon är i sin hemby på besök: "It was precisely the sort of morning she appreciated – not too hot, and yet with an empty, open sky, flooded with sunlight. This was the sort of morning that birds liked; when they could stretch their wings and sing out; the sort of morning when you could fill your lungs with air and inhale nothing but the fragrance of accia and the grass and the sweet, sweet smell of cattle."

Precis den morgonen kunde faktiskt också jag uppleva på vägen till universitetet i den forna lilla byn Gabs, som nu är en av Afrikas snabbast växande storstäder.

CHRISTINA TOVOTÉ

Stockholms universitetsbibliotek

PS

Om någon vill läsa en mer exakt beskrivning med siffror och fakta om vår kurs i Gaborone, finns det en rapport på engelska utlagd på Svensk Biblioteksförnings webbplats. Ta också gärna kontakt med mig om du vill veta mer eller ha kontakter i Botswana.

PS 2 Med kaskader av kunskap menar jag absolut inte någon sorts vattenkannepedagogik. Det går inte att hålla kunskap över någon och vi som lärare fick lika mycket med oss själva av lärdomar. Snarare menar jag kaskader av initiativ, men det blir ingen snygg alliteration.

Stockholms största skrivarläger – förlust för stadsbiblioteket

Det är inte säkert att det blir något skrivarläger för barn nästa år eftersom verksamheten som anordnas av Stockholms stadsbibliotek går med förlust. I år fattas det 70 000 kronor.

FÖR SJÄTTE ÅRET i rad har Stockholms stadsbibliotek anordnat skrivarläger i Tyresö. Intill Tyresö slott ligger vandrarhemmet där skrivarläget huserar. Det är en vacker skärgårdsluk miljö med havet intill husen där barnen bor. Trähusen tillhör Tyresö vandrarhem som hyr ut hela gården till stadsbiblioteket. När BBL besöker läget är det i mitten av augusti och en av sommarens varmaste veckor. På gräsmattan mot havet har man så kallad uppläsning – barnen läser upp sina egenhändigt skrivna texter för varandra.

Under fem dagar samlas 45 barn och ungdomar på läget för att skriva och bada. Det är inte bara nya vänskapsband som knyts. Här får de även öva sig på att skriva olika sorters historier – bland annat sagor, spökhistorier, dramatik och poesi. De får hjälp av författarna Mats Berggren, Thomas Halling och Eva Susso. De har delat in barnen i tre grupper där Mats Berggren tar hand om de äldsta barnen. Han menar att det egentligen är en större utmaning för honom personligen att få ointresserade barn i skolor och på fritidsgårdar att lockas till att skriva.

– Här handlar det mer om att öka lusten till det som de redan behärskar, själva skrivandet. Vi författare känner ju till skaparprocessen och kan nog hjälpa dem med att frigöra skrivandet, säger Mats Berggren.

Många av deltagarna på läget är ju de redan frälsta, som brinner för sitt skrivande. Det är ”duktiga flickor” med enorma prestationskrav och stor självkritik.

– Det gäller att få dem att komma loss och inse att det är kul att uttrycka sig. Det handlar inte om att stava rätt som i skolan. Men det är en lång väg att gå ibland.

Mats Berggren menar även att barnen ibland kommer till insikt om att det krävs övning för att bli bra.

Alice Noodapera Ramel, närmast kameran till vänster, fikar med sina skrivarkompisar.

– Precis som för utövare av idrott eller musik krävs det att man övar nästan varje dag.

Ofta ger han ungdomarna en arbetsuppgift kallad ”En ung människa i dagens Sverige”. Anledningen är att han vill locka dem till att beskriva det som ligger nära de själva. Ungdomarna tror oftast inte på den egna verkligheten.

– Men det är ju så att det är tjugo gånger starkare att lyssna till en historia om exempelvis föräldrarnas skilsmässa än att lyssna till en påhittad om bankrånare ute på äventyr, menar Mats Berggren.

De skrivpass som barnen har på läget dokumenteras i en egen bok som de får med sig hem. Sista dagen är det avslutning med uppläsning inför kamrater och föräldrar. Ingen tvingas att läsa upp sina alster men oftast tar barnen den chansen.

– Det är väl framför allt de äldre som kan vara lite självkritiska. De yngre barnen har oftast inga spärar att läsa upp det de har skrivit, säger författaren Thomas Halling.

Om författarna är dragplåster för att locka barnen till läget är bibliotekarierna de som står för själva innehållet.

– Vistelsen på läget handlar om att under lättsamma former närma sig språket och släppa fram barnens skrivarlust. Det lyckas vi med tycker jag, säger Marie Johansen, ut-

vecklingsledare, Stockholms stadsbiblioteks barn- och ungdomsverksamhet.

Hon har varit med sedan starten för fem år sedan och har sett hur läget förändrats. Tidigare har det varit samma barngrupp som återkommit men i år är det helt nya barn och även fler barn.

– Samtliga barn är från Stockholmstrakten även om barn från andra län också är välkomna.

Information på webben och en liten annons i DN är den enda marknadsföringen man har om läget. Men det finns de som anser att biblioteket inte borde syssla med den här typen av kolloverksamhet.

– Kritiker menar väl att vi inte ska satsa på redan motiverade barn som behärskar läsandet och skrivandet. Men jag tror det blir vinster med detta. Det ger ringar på vattnet eftersom barnen i sin tur sprider kunskap om vad de har varit med om, säger Marie Johansen vars egen dotter varit på läget tidigare år.

Det krävs mycket planering för att allt ska klaffa. Kostnaden för läget är i nivå med vad kommunens kolloverksamhet kostar. Det är även avgiften som finansierar själva läget. Men i år blir det en förlust med 70 000 kronor och en del knorranden har hörts om att läget kan komma att läggas ned.

– Det är arbetsintensivt men oerhört gi-

Varför är det så få killar som gillar att skriva? Gabriel Walldén, 13 år, är i alla fall nöjd med lägret och har träffat många nya vänner.

vande. Men vi måste kanske få till nya samarbetspartners för att ha råd med denna verksamhet, säger Marie Johansen och hoppas på samarbete med stadsdelsnämnderna i framtiden.

Trettonårige Gabriel Walldén sitter vid ett träbord i trädgården och skriver i anteckningsboken han fått på lägret.

– Jag tycker det är roligt att skriva men hemma blir det inte så mycket skrivande på fritiden. Mest på svenskan i skolan. Det är roligast att skriva dikter. Tankar utan rim, säger han.

Han är nöjd med lägret och har redan träffat några vänner som han hoppas kunna hålla kontakten med efter vistelsens slut. Han bor tillsammans med de äldre ungdomarna i ett litet hus strax intill havet.

– Jag vet inte varför det är så få killar som gillar att skriva. Men hemma i klassen är vi faktiskt flera killar som skriver.

De flesta av barnen som BBL talar med betonar att de är nöjda med lägret och att de fått nya skrivarvänner för livet. Flera, påfallande många, säger att de hoppas kunna hålla kontakten och skriva brev (ej mejl!) till varandra även efter sommaren. Också 16-åriga Alice Noodopera Ramel, som sitter och skickar SMS till sin kille, är nöjd.

– Det är helbra vad gäller skrivpassen och så. Men ibland är det lite segt eftersom det är lite för lite aktiviteter. Man kunde ju ha satsat lite mer på fotbollsmatcher och paddling och sådant också.

ÅSA EKSTRÖM

Boktransporter – dyra och inte miljövänliga

FOTO: SCHENKER AG

Schenker är ett världsomspännande transport- och logistikföretag. Bland annat sköter man boktransporterna i Stockholms län. Men som bilden visar tar man sig också fram i New Yorks trafikdjungel.

Två miljoner kronor om året kostar det att köra låneböcker mellan de olika biblioteken i Stockholm. Vore det inte en enklare lösning att låta böckerna stå kvar i hyllorna på det bibliotek där de återlämnas och på det sättet få en naturlig profilering av beståndet?

DET ÄR transportföretaget Schenkers skåpbilar som står för transportererna till bland annat folkbiblioteken, arbetsplatsbiblioteken och sjukhusbiblioteken i Stockholm län. Schenker kör alla slags transporter åt Stockholms stad och stadsbiblioteket har ett hängavtal med transportföretaget. Varje vardag kör en av deras skåpbilar sin rutt till och från de olika biblioteken för att lämna och hämta låneböcker i huvudstaden. Det innebär att det dagligen ligger 35–40 000 böcker i de blå transportlådorna som far runt mellan biblioteken i hela länet. Detta sker på vardagarna när trafiksituationen är som sämst eftersom alla företagstransporter sker då. Vilhelm Backman, funktionsansvarig för fastigheter och service på Stockholms stadsbibliotek, menar att det framför allt är serviceaspekten som är orsaken till transportererna.

– Folk vill ju inte vänta i evigheter på en beställd bok och med det här systemet går det relativt snabbt att få böckerna till biblioteken. Och med fler böcker som chippats är det ju lättare att snabbt lokalisera de åtråvärda böckerna.

Det finns också politiska krav på kostnader, tider och effektivitet. Vilhelm Backman menar att man har effektiviserat och minskat på kostnaderna för transport och rangering.

– Vi måste nog också när det gäller transport och rangering fastställa vad som är politiskt styrande parametrar. Ska vi följa miljökraven till hundra procent och cykla ut böckerna till en enormt dyr kostnad? Eller ska vi köra ut böckerna med flera snabba bilar för att möta kundernas krav? Var går gränsen för vad som är realistiskt?

– Det finns ju miljövänligare exempel i världen där transportföretag har fått tillgång

till nycklar och där man kör böckerna till biblioteken på kvällar och nätter, säger Vilhelm Backman.

Men enligt Tony Lindén, paketbilsansvarig på Schenker, skulle kostnaderna bli för höga om chaufförerna skulle köra med ovtillägg på kvällar och nätter. Dessutom är han tveksam till om man skulle vinna så mycket tid på det.

– Det kanske går snabbare eftersom det inte är så långa köer på nätterna men det tar ju tid att larma av och på vid varje bibliotek. Men en miljövinst är det naturligtvis.

Stockholms stad har ett transportavtal med Schenker där det står att kommunen vill att biltransporter ska ske med bilar av bästa möjliga miljöklass. Ett önskemål som Schenker försöker tillgodose.

– Vi har miljövänliga lastbilar men när det gäller paketbilar går utvecklingen långsammare.

Bilpriserna är i dagsläget helt enkelt för höga.

Så i en tid när man diskuterar miljöhänsyn (för att inte tala om det profilerade biblioteket) undrar man ju varför inte biblioteken kan låta en "naturlig" profilering ske genom att helt enkelt ställa upp böckerna i hyllan på det bibliotek där de återlämnas?

Enligt stadsbibliotekarien Inga Lundén är det precis det som nu ska ske. Stockholm ska pröva en modell med rörliga bokbestånd som praktiseras i Brisbane och Melbourne i Australien. Nya böcker kommer alltså att i högre grad stanna kvar på det bibliotek där de återlämnas.

– Det finns ju forskning som visar att en ny bok beräknas ha ungefär 12 veckors livslängd. Så det gäller att snabba upp inköpskedjorna. Och med den nya rfid-tekniken är det betydligt enklare att uppnå målet med att hålla boken i rörelse för vi vill ju samtidigt inte att boken ska fastna.

Men finns det inte en risk att det blir exempelvis enbart en viss sorts litteratur på vissa bibliotek?

– Då står de ju i så fall rätt, konstaterar Inga Lundén.

ÅSA EKSTRÖM

Umeåregionens projekt Bibliotek 2007

Ett bibliotek – tusen möjligheter

Biblioteket – när och var du vill! I Umeåregionen är detta redan på väg att bli verklighet. Den nya webbplatsen, gemensam för sex kommuner, är en ständigt öppen ingång till biblioteken och en mötesplats. I mitten av oktober går projektet Bibliotek 2007 i mål när katalogen integreras med en rad funktioner som ger mervärde.

FORSKAREN MICHAEL CASEY från Georgia, USA, har myntat begreppet Bibliotek 2.0, som står för en framtidsmodell. Den innebär enligt Casey stora förändringar men också stora utvecklingsmöjligheter. Sådant som interaktivitet, självservice, dialog och användarinflytande kan både stärka relationen till dagens låntagare och få fler människor att upptäcka biblioteken.

Som avdelningschef vid Gwinnett County Public Library har Michael Casey ännu inte hunnit förverkliga sina idéer. Att de redan praktiseras i Sverige, kunde Casey konstatera när han i maj föreläste på Svensk Biblioteksförerings stora konferens i Stockholm.

Utvecklingen i Umeåregionen började med Bibliotek 2007 – ett projekt för samarbete mellan bibliotek i sex grannkommuner som bland annat lett fram till gemensam katalog, gemensamt lånekort och återlämning av böcker vid valfritt bibliotek. Ledorden för utvecklingen av den nya och gemensamma webbplatsen är innovativ, intuitiv, informativ och interaktiv.

– Vi vill inte bara ge den information som låntagarna behöver utan också skapa en webbplats som främjar biblioteket som mötesplats, både fysiskt och virtuellt, säger Lars Eriksson, projektledare för webbplatsen Mina bibliotek (www.minabibliotek.se).

Webbplatsen har utvecklats av Teknikhu-

set AB i Umeå, som har lång erfarenhet av att utveckla produkter och lösningar för att göra information tillgänglig för alla. "Vad snygg den är!" – brukar den spontana reaktionen vara bland dem som söker upp den nya webbplatsen.

– Det är ett värde som inte är att förakta. Webbplatsen fungerar som skyltfönster och dessutom är estetik en del av funktionaliteten, säger webbredaktör Jenny Eklund.

Umeåregionens webbplats bygger på Teknikhusets plattform c:s Library 2.0 som integrerar bibliotekssystemets sökfunktion i webbplatsen. En besökare kan söka, låna om och reservera böcker direkt på nätet – dygnet runt.

Bibliotekskatalogen innebar en stor utmaning för Teknikhuset.

– På ett sätt har biblioteken legat före med en digital katalog innan vissa började bedriva e-handel. Men katalogen var egentligen ett digitaliserat kortsystem där enskilda bibliotekarier ibland har haft sitt eget sätt att katalogisera, säger Niclas Åström, teknisk chef vid Teknikhuset.

I dag råder ordning och reda bland de omkring 1 miljon böcker, 200 filmer och 8 000 musiktitlar som finns för utlåning och som därmed kan sökas på webben. Utöver detta finns ca 250 000 streamade musikspår för lyssning och 1 500 e-böcker för nedladdning.

Vi vill att alla ungdomar ska kunna läsa.

Det gäller bara att hitta rätt böcker. Alla vet vi väl hur det känns att uppleva en bok ogenomtränglig och krånglig. Därför satsar vi nu på att ta fram extra många lättlästa böcker för våra unga läsare!

Under hösten kommer en mängd spännande titlar av varierande läthetsgrad. Läs mer och beställ på: www.lattlast.se/unga

LL-förlaget

– När vi så tydligt har skapat en ny webbplats måste personalen självklart också vara närvarande, säger Jenny Eklund.

– Eftersom vi befinner oss i framkant måste vi sköta utvecklingen själva. Processen tar tid och ibland gör vi misstag, säger Lars Eriksson.

En extra dimension är omslagsbilderna på böcker och filmer. En besökare kan också få lästips, inspiration, nyheter och information om författarbesök och andra arrangemang. En artikeldatabas där besökare kan hitta artiklar i tidningar och tidskrifter ingår också i systemet – tidigare var det en fristående funktion.

Webbplattformen möjliggör en successiv anpassning till behov och möjligheter. Eftersom förändringen är så stor har Umeåregionen också valt att lansera den nya webbplatsen i olika steg.

– Eftersom vi befinner oss i framkant måste vi sköta utvecklingen själva. Processen tar tid och ibland gör vi misstag. Allt är nytt även för vår medieleverantör, säger Lars Eriksson.

För närvarande kan webbplatsen sägas motsvara "Bibliotek 1.5", men redan i mitten av oktober är man nära målet. 15 oktober är lanseringsdatumet för steg 2 i Bibliotek 2007. Då ska katalogen integreras med andra funktioner. Exempelvis kan en sökning på en författare ge information om kommande författarbesök och vice versa.

Umeåregionen har valt att i hög grad bygga upp en mötesplats, en community.

– Detta blir tydligt i steg 2. Genom länken Mina sidor ges plats för betygsättning av böcker, diskussioner och andra former av socialt umgänge, säger Lars Eriksson.

Referenser i form av betyg på lästa böcker möjliggör en rad spännande funktioner, som att systemet föreslår böcker som liknar ens egen favoritlitteratur. En annan möjlighet är

skapandet av diskussionsgrupper, som kan fungera som en förlängning av de fysiska träffar som biblioteken anordnar, till exempel läsecirklar, skrivgrupper och släktforskningsträffar.

Något som också diskuterats är Bokväljaren, en funktion med motsvarigheter på olika musiksajter. Med virtuella "spakar" för olika parametrar skulle en besökare kunna välja på en skala (mellan t ex tunn bok-tjock bok, mycket spänning-lite spänning, rolig-sorglig) för att hitta böcker utifrån tidigare referenser.

Den nya webbplatsen innebär i högsta grad ett nytt arbetssätt för personalen. I Umeåregionen är målsättningen att alla anställda ska jobba en timme i veckan med webben. I genomsnitt. I praktiken blir det förstås efter intresse och fallenhet där boktips och krönikor är två möjligheter.

– När vi så tydligt har skapat en ny webbplats måste personalen självklart också vara närvarande. Än så länge är allt nytt och visionärt så vi får prova oss fram för att hitta rätt former, säger Jenny Eklund.

Klart är att den nya webbplatsen förändrar yrkesrollen i grunden. Tekniken är inte det centrala, den lär sig de flesta tämligen snabbt. cs Library 2.0 gör det enkelt att publicera och underhålla information via en webbläsare, utan krav på kunskap i programmering eller design.

– Det handlar om ett annat slags förändringsarbete där man som bibliotekarie måste släppa kontrollen. Från att tidigare ha varit

expert ska man nu ge låntagarna ett mycket större utrymme och låta dem betygsätta och diskutera på samma villkor. Det är ett helt nytt förhållningssätt och vi har kommit en bit på vägen, säger Lars Eriksson.

CLAES BJÖRNBERG

Journalist, Umeå

FAKTA BIBLIOTEK 2007

Vilka deltar: Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln och Vännäs = Umeåregionen. I regionen bor 140 000 personer på knappt 9 500 kvadratmeter.

Bestånd: De boende i Umeåregionen kan numera välja att låna från ett totalt utbud om ca 1 miljon böcker och andra media.

Nya publika tjänster: Ett lånekort för alla böcker. Utökade funktioner på webbplatsen (reservation, omlån, e-böcker, bättre navigering till biblioteken på webbplatsen etc). Datorutrustning och övrig tillgänglighet för funktionshindrade/synskadade. Det talade biblioteket (Audioindex). Lättlästa låne regler.

Ökad tillgänglighet: Inom ramen för Bibliotek 2007 har IT-utrustning som underlättar för de funktionshindrade att på plats ta del av bibliotekens utbud och tjänster. Varje kommun har fått utrustning för detta till ett värde av ca 100 000 kronor.

Budget Bibliotek 2007: Totalt ca 10,6 miljoner kronor. 5,3 miljoner kronor har beviljats från EU:s strukturfunder Mål 1. De deltagande kommunerna har själva bidragit med 3,6 miljoner kronor.

Övriga medfinansierare: Statens kulturråd (992 000 kr), Länsarbetsnämnden (210 000 kronor), Universitetsbiblioteket (100 000 kr), Designhögskolan samt två av Sveriges ledande serviceföretag inom biblioteksområdet: Axell AB och BTJ.

Behöver Sverige en nationell bibliotekspolitik?

FINLAND TOPPAR statistiken över böcker per invånare, utlåning och besök. Norge ligger sist vad gäller böcker per invånare, utlåning och besök, däremot har man många serviceställen. Danmark hör till det land i Norden som lägger i särklass mest pengar på biblioteken i relation till antalet medborgare och Sverige hamnar någonstans mittemellan. Mellanmjölkens land är varken bäst eller sämst på biblioteksområdet i jämförelse med de tre andra nordiska länderna.

Det finns förklaringar till att det ser olika ut och det kan man läsa om i den rapport som Svensk Biblioteksförning släppte lagom till årets Bok & Biblioteksmässa. Norge har t ex många små kommuner och följaktligen många bibliotek. Danmark är tätbefolkat vilket gör att det inte behövs lika många bibliotek för att garantera en bra tillgänglighet. I Finland värnar man biblioteken, de är en del i omsorgen om den nationella identiteten.

Trots olikheter, olika traditioner och förutsättningar finns det mycket som förenar. Biblioteken i de fyra länderna har en relativt lång historia; folkbiblioteken har länge varit en del av den kommunala verksamheten där det kommunala självstyret är starkt; de nordiska länderna hör till samma kulturella familj där man delar ett slags grundsyn på vad ett bibliotek är och ska vara. Man delar också

erfarenheten av den nedgång som drabbade biblioteken under 1990-talets ekonomiska åtstramningar.

Man står eller har stått inför likartade förändringar: Minskade utlån, färre besök, ökande kostnader, ökande klyftor mellan de som kan och inte kan tillgodogöra sig kunskaper, därtill de tekniska utmaningarna i form av Internet och nya medier.

I Danmark, Norge och Finland har man inte bara identifierat problemen utan också försökt hantera dem, i utredningar, i visioner och genom samlade nationella strategier. Bara Sverige är så in i Norden sämst, för att citera rapportens rubrik, när det gäller att ta ett samlat grepp om biblioteksområdet. De företrädare från biblioteksförningarna i Danmark, Finland och Norge som uppträdde på seminariet *Nationell bibliotekspolitik – kan det vara något för Sverige?* – friserade bilden en aning. Allt är inte solsken bara för att man har en statlig myndighet för biblioteksfrågor och en nationell strategi.

– Vi har en nationell strategi men den är inte förankrad på det nationella politiska nivå. Av de pengar som går till biblioteken kommer det tjugo gånger mer från kommunerna än från staten, menade Winnie Vitzansky, från danska biblioteksförningen.

I Norge har man idogt arbetat för att föra upp biblioteken på den politiska agendan

och det ser nu ut att bli verklighet i och med att den nya utredningen "Biblioteksreform 2014" ska ligga till underlag för en bibliotekspolitisk proposition. Tore K Andersson från den norska biblioteksförningen betonade att det man strävar efter är inte att centralisera utan att i mycket högre utsträckning samordna. I visionen "Norges bibliotek" ser man framför sig det sömlösa biblioteket där användaren sätts i centrum, där tjänster och drift bör ske gemensamt och där man effektivare utnyttjar de kompetenser som finns på biblioteken. Det handlar om att samla resurser i större och starkare enheter.

Svenska politiker verkar vara livrädda för att en nationell biblioteksstrategi måste vara något som står i ett motsatsförhållande till det kommunala självstyret (staten ska inte lägga sig i, som det brukar heta). De nordiska grannarna tycks i sina respektive länder ha hittat vägar som gör att det ena inte utesluter det andra. I Finland har man tex dragit en tydlig gräns mellan vad som är statens ansvar och kommunernas uppgifter. Kommunernas ansvar är bibliotekens bastjänster, statens ansvar är bl a underhåll, teknisk utveckling och att ha en helhetssyn på bibliotekssektorn. Vidare satsar man på samarbeten mellan olika bibliotekstyper när det gäller centralt, regionalt och lokalt producerade tjänster, samarbeten mellan folk- och universitetsbibliotek främjas och en ny lag från 2006 slår också fast att Nationalbiblioteket ska serva alla typer av bibliotek. Det är en nationell strategi som utgår från visionen om att bibliotekens gemensamma uppgift är att alla medborgare ska ha tillgång till information och kunskap oavsett vem man är eller var man bor. Sinikka Sipilä från Finlands biblioteksförning har bara positiva erfarenheter av den nationella strategi som finns i Finland. Ett råd på vägen gav hon.

– Det kan falla väl ut om den nationella strategin utformas i tätt samarbete med undervisningsministeriet, biblioteksförningen samt biblioteken och att den förankras väl ute på fältet.

I Norden – det stod klart efter seminariet – tacklar man utmaningarna både på det lokala, regionala och centrala planet. Vad gör man i Sverige?

HZ

Biblioteksscenen

NYTT PÅ ÅRETS mässa var det pågående program som Svensk Biblioteksforening körde på den så kallade Biblioteksscenen i E-hallen. Under rubriken Library Lovers var det program i princip non stop under torsdagen och fredagen. Det fungerade utmärkt som ett komplement till de större seminarierna – inte minst för de biblioteksanknutna besökare som inte hade dyra seminariekort. På scenen fanns utrymme för både små och större ämnen. Ganska ofta var det fullt kring scenen – och det berodde inte bara på den närliggande vinbaren. Scenen användes också för att dela ut föreningens årliga priser och Landsbygdens författarstipendium.

Mycket folk hade bänkat sig för att höra Stockholms och Göteborgs respektive stadsbibliotekarier Inga Lundén och Christina Persson tala om "sina" biblioteks utbyggnader. Mest blev det dock välbekanta utsagor om att biblioteken ska fungera som mötesplatser där "människor skulle känna sig delaktiga", att de skall vara öppna mötesplatser. Men som vanligt ganska lite konkret om vad exakt det innebär, och vad man eventuellt får göra avkall på för att få dessa öppna mötesplatser. Jag drog mig till minnes en god vän som kommenterade dessa krav på öppna mötesplatser med: "Det låter som om de borde öppna en restaurang i stället för ett bibliotek".

Bland de många programpunkterna fanns också Sofia Arvidsson från Högsolan i Borås som berättade om ett projekt med digitaliserade biblioteksminnen, baserade på intervjuer gjorda med bibliotekarier under 1970- och 80-talen. Intervjuobjekten hade tillfrågats om arbetssituationen, men också om läsvanor, hemförhållanden och bakgrund, och utifrån projektet skall man kunna utläsa mer om hur biblioteken påverkade folk under denna tid.

Malin Ögland, chef för Håbo bibliotek, berättade om hur man med få resurser har kunnat ta till vara personalens kompetens för att hålla igång ett levande litteratursamtal snarare än mekanisk bokförmedling. Bland annat har man tryckt på det personliga i läsupplevelsen vid litteraturförmedling. Bloggformen har t ex visat sig utmärkt för att skriva ner personliga bokreflektioner som inte alltid nödvändigtvis behöver vara enbart hyl-

lande. Litterära luncher och diskussion av teoretiska texter står också på agendan.

Ett annat program beskrev hur Västerbottens samtliga bibliotek har samordnat sig med bl a gemensam katalog, lånekort, webbplats och låneregler. Det har lett till större och bredare bestånd, snabbare och bättre service i hela Västerbottens län.

Mellan de fasta programpunkterna hölls mellanspel under titeln Library lovers, vilket som bekant var föreningens tema för denna mässa. Scensatsningen var tveklöst lyckad, men till nästa år kan man gärna strama upp programmet något inte minst tidsmässigt. Väntetiderna mellan programpunkterna blev ibland onödigt långa. Det var också helt omöjligt att visa bilder på scenen, vilket var synd t ex i programmet om de båda stadsbibliotekens utbyggnad. Men annars ser vi gärna en Biblioteksscen även på nästa års mässa.

ANNINA RABE

"Biblioteken fyller en viktig funktion"...

... sade Lena Adelsohn Liljeroth på ett seminarium som Svensk Biblioteksforening anordnade. Rubriken var: Kulturministern talar till punkt. Det gjorde hon också. Talade till punkt om budgeten, skapande skola, om regeringens prioriteringar på jobben, om läsfrämjande och mycket annat. Om biblioteken blev det inte så mycket sagt. Vad vill hon göra åt kaoset på skolbiblioteksområdet? Inget svar. Bibliotekslagen? Ska utredas och då ska man bl a titta på hur den rimmar med det kommunala självstyret och om den har hindrat utvecklingen. Angående en nationell biblioteksstrategi/politik: Inte säkert att det är svaret på alla frågor, staten ska inte lägga sig i. Men mot slutet av seminariet mjuknade kulturministern något och menade att det kan vara värt att titta på hur de nordiska länderna har löst frågan.

Det kan inte nog betonas: kunskap är viktigt. Också för en kulturminister.

Men hon kom i alla fall och det är mer än vad man kan säga om hennes företrädare som var överallt utom där han behövdes.

– Bibliotekens roll i det svenska kulturlivet är en viktig fråga, sade Lena Adelsohn Liljeroth också.

HZ

Bok & Bibliotek 2007 i siffror

	2006	2007
Antal besök:	102 605	108 468
Utställare:	850	881
Monterytta kvm:	12 195	12 880
Representerade länder i utställningen:	20	20
Ackrediterade från media:	1 420	ca 1 095
Antal seminarier:	444	426
Författare och föreläsare i seminarier	743	754
Antal programpunkter:	2 200	2 350
Antal medverkande totalt:	1 800	1 850
Representerade länder i seminarierna	42	50

Bibliotek – en privatsak?

RADARPARET Margareta Svanelid och Per Perstrand vid Dieselverkstaden i Nacka gjorde, som alltid, en grej av att vara en "ifrågasatt uppstickare" när de antrade biblioteksscenen i E-hallen för att berätta om hur de ställt sig på tårna för att locka folk till Nacka. Känns lite märkligt att ett av de mest medialt upphausade biblioteken ständigt försöker inta en outsiderposition... Säg det bibliotek som kan misslyckas genom att befinna sig i så suveräna lokaler i ett vackert och populärt kulturhus intill ett enormt välbesökt köpcenterområde!? Nåväl, det är dock unikt att personalen driver biblioteket som ett kooperativ. Utvärderingar som gjorts visar att det hittills fungerat bra. De bägge berättade att personalen kompletterar varandra väl och vågar visa sina kompetenser. Som kooperativ kan man strunta i kommunala upphandlingsregler och låta företagen använda biblioteket som skyltfönster för sina produkter. Det mesta har helt enkelt blivit bättre sedan personalen tog över driften. Men nackdelar har även skymtats. Biblioteket har större sårbarhet eftersom sjukfrånvaro inte kan ersättas med stödresurser. Det saknas även föregångare som man kan jämföra sig med eller fråga till råds. I slutet av året ska en större brukarundersökning presenteras.

Men det finns skeptiker till alternativa driftsformer. I seminariet "Bibliotek – en privatsak" diskuterades bland annat varför vi ska ha bibliotek. Vill vi ha kompetenta medborgare eller verklighetsflykt? Nyttä eller nöje? För vems pengar och på vems uppdrag? Kan bibliotek som går med vinst vara en förlust? BiS har kartlagt hur många bibliotek som drivs genom alternativa driftsformer och utifrån detta fördes diskussionen. I panelen satt Barbro Borg, bibliotekschef i Solna, Barbro Bolonassos, bibliotekschef i Fisksätra i Nacka och Stefan Carlén, ordförande i Ordfront och ekonom på Handelsanställdas förbund och de talade om vad bibliotek på entreprenad kan innebära. Det finns 2 200 folkbibliotek i landet. Idag drivs nitton av dem på entreprenad och de har en sak gemensamt: Nästan samtliga är mindre filialer som varit nedläggningshotade och som räddats av föreningar som tagit över driften.

– Marknadsstyrning, kundvalsmodellen, konkurrensutsättning är mantran som gäller och rent politiskt vill man helt enkelt öka den

privata finansieringen till kultursektorn. Men det är ett faktum att det finns problem om företagen tar över driften eftersom insynen då minskar. Då kan demokratiska värden hotas, menade Stefan Carlén.

Barbro Borg undrade varför politikerna vill ha detta systemskifte.

– Är den traditionella drivkraften för ett bibliotek inte giltig idag? Kunskapen som en demokratisk rättighet, betyder inte det något i dag? undrade hon

– Det konstateras att offentliga monopol är dåliga, att privat drift ger snabbare beslutsvägar och ökad kreativitet. Varför vill man gå tillbaka till ett system liknande det för hundra år sedan då de flesta bibliotek faktiskt drevs av föreningar och organisationer? Jag tolkar detta som en underliggande kritik mot oss bibliotekschefer.

Frågan ställdes om man överhuvudtaget kan tjäna pengar på bibliotek? Lägre kostnader och större effektivitet påtalas ofta. Samtidigt finns det förluster exempelvis att kommunens kulturpolitiska inflytande minskar. Det sker en fragmentisering eftersom nätverken luckras upp. Idag samarbetar ju de flesta bibliotek i nätverk men denna samverkan är ju inte möjlig för de "privata" biblioteken med tanke på konkurrensen. Det innebär också en instabilitet med upphandling var tredje år. Öppenheten är mindre med tanke på de juridiska aspekterna för de privata entreprenörerna. Det finns även en risk att fokus flyttas från kvalitet till kvantitet och att kommunalt monopol kan komma att ersättas med privata.

– På skolområdet är det ju idag ett faktum med företagskonglomerat som tex Kunskapskolan, menade Barbro Borg

Barbro Bolonassos menar att principerna för biblioteksservice ser olika ut och att man måste diskutera beräkningsgrunder när politikerna föreslår minskat anslag i ett visst område. I Nacka kommun har man i år använt sig av en beräkningsmodell för biblioteken där bland annat antal utlån och antal besökare belönas.

– Vems behov går först? I Fisksätra står användarna i en tre månader lång kö för att få gå en svensk kurs eftersom anslaget minskat. När uppstår en kommunal ojämlikhet? Hur vill vi att biblioteken ska se ut?

Barbro Bolonassos påpekade att vinsterna nog är ekonomiska men inte demokratiska.

Margareta Svanelid, entreprenör, Dieselverkstadens bibliotek.

Mätmetoderna som används är politiska mått på verksamheten.

– Frågan är väl bara om man kan köpa engagemang? Förlägg detta till pubar och fotbollsmatcher. En så pass gammal institution som biblioteket borde inte vara så ängslig. Det är en självklarhet att biblioteket är en allmänning baserad på kunskap.

Även om det i dagsläget inte är fler än nitton bibliotek som drivs av privata entreprenörer kommer de nog att bli fler. Den så kallade utmanarrätten innebär att vem som vill får anmäla intresse för att ta över kommunala verksamheter. BBL har tidigare skrivit om att Linköpings borgerliga ledning fattat beslut om att konkurrensutsätta de nio filialerna från 2009. I Nacka finns planer på att konkurrensutsätta alla biblioteken. Även i Helsingborg, Staffanstorps, Lomma, Kävlinge, Örebro och Svedala förs diskussioner om att lägga ut driften av folkbiblioteken. I några av fallen har BTJ nämnts som entreprenör. Så biblioteken är nog på väg att bli en privatsak. Barbro Borg sammanfattade diskussionen med orden:

– Se upp! Vässa argumenten! Vi förlorar mer än vad vi skulle tjäna på att lägga ut biblioteken på entreprenad!

Men hon sade ändå något snällt om de tidigare nedläggningshotade biblioteken som i dag drivs av föreningar;

– Ett öppet bibliotek är alltid bättre än ett stängt!

Bibliotek med alternativa driftsformer - september 2007

Län	Bibliotek (Kommun)	Bakgrund	Form
Halland	Kvibille (Halmstad)	Hotad filial	Förening
Jönköping	Sandhem (Mullsjö)	Hotad filial	Förening
Norrbotten	Morjärv Töre (Kalix)	Hotade filialer	Föreningar
Stockholm	Diesel- verkstaden (Nacka)	Försök	Ek. förening (pers.-koop.)
	Rosersberg (Sigtuna)	Nedlagt skolbibliotek	Svenska kyrkan
	Sigtuna (Sigtuna)	Tradition stiftelsen	Sigtuna-
Uppsala	Järlåsa Gunsta Länna Nyby (Uppsala)	Hotade filialer	Föreningar
Västerbotten	Bastuträsk (Norsjö)	Personalfråga	Korpen
	Rundvik (Nordmaling)	Besparing	Förening
	Grubbe (Umeå)	Pol. initiativ	Entreprenad
Västernorrland	Söråker (Timrå)	Lok. initiativ	Folkets Hus
Västmanland	Tillberga (Västerås)		Ek. förening
Västra Götaland	Hammarkullen (Göteborg)	Lok. initiativ	Folkets Hus
Örebro	Hällefors Grythyttan (Hällefors)	Hotade bibl.	Bokhandel

Källa : BiS

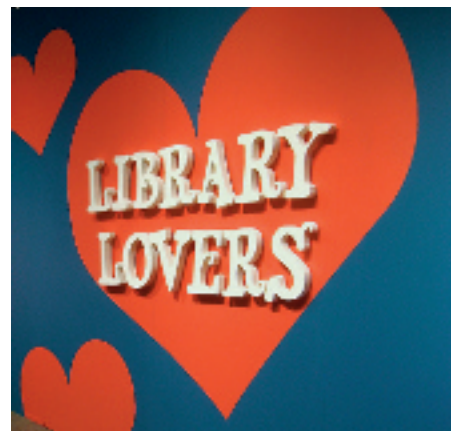

FOTO HENRIETTE ZORN

Hallå där ...

... **Niclas Lindberg**, Svensk Biblioteksför-
enings generalsekreterare. Vad är tanken
bakom årets monter med rosa hjärtan?

– Sedan några år tillbaka har vi både på
mässan och på andra håll försökt få fram vårt
lite kärva budskap – att folkbiblioteksverk-
samheten går åt fel håll. Kurvorna pekar ned-
åt vad gäller antal utlån och filialer. Proble-
men kvarstår samtidigt som vi vill framföra
vårt kärva budskap med lite mer glimt i ögat.
Ur devisen biblioteken – älskade och hotade –
föddes så biblioteksälskare och hjärtan fram.

*Varför färgen rosa, som ibland symboliserar en
viss naivitet?*

– Ja, det är väl helt ok med lite lekfullhet
samtidigt som vi för fram våra rapporter. Un-
der mässan presenterade vi ju en översikt av
den nationella bibliotekspolitiken, en ny
skolbiblioteksrapport och en forsknings-
översikt över bibliotekens samhällsnytta. Så
vi är ju inte grunda bara för att vi är lite lek-
fulla.

Utvärderar man den här satsningen då?

– Ja, vi smygstartade Libery Lover-konceptet i Almedalen och har på Bok & Bibliotek
testat konceptet i ett större format. Nu kommer vi att utvärdera satsningen för att avgöra
om det kommer att fungera i en ännu större
kampanjsatsning nästa år. Vi känner att vi
måste skapa opinion bland biblioteksälskare
eftersom biblioteken är hotade och står inför
stora utmaningar. Det krävs insatser framför
allt från politiskt håll och då behöver vi ha
biblioteksälskarna med oss. Målet är att bib-
lioteken ska vara en het valfråga 2010!

PS Den känslige som inte förstår eller gil-
lar anglosismer kan ju utnyttja någon av bib-
liotekets tjänster för att slå upp ordet eller
kanske trösta sig med att den som inte förstår
svenska ändå förstår Libery Lover. **ÅE**

Grymt att läsa – om manliga förebilder

RAPPORT EFTER RAPPORT konstaterar att pojkar klarar sig sämre i skolan. Barns studieresultat hänger fortfarande ihop med föräldrarnas utbildningsnivå. Barns lust att läsa väcks av förebilder som läser. Industrifacket Metall startade därför läsprojektet Läs för mig pappa!

– Allt färre män läser böcker. Det visar all statistik. Ska vi göra något för att förändra det måste vi nog börja med papporna, konstaterar författaren Torgny Karnstedt som är involverad i projektet.

I nästa stund beklagade han att det saknas en politisk vilja att genomföra detta eftersom regeringen beslutat lägga ner bidraget till En bok för alla, som står bakom projektet tillsammans med LO och ABF. Projektet stöds med medel från Kultur i arbetslivet. Pappor som läser är för många barn den enda manliga förebilden i fråga om att berättelser, böcker och läsning också hör till männens värld.

– Det har betydelse för framtidens män, det vill säga dagens pojkar. Det är allt viktigare att kunna använda orden och språket betyder alltmer i dagens samhälle, konstaterade panelen som bestod av Eva-Lis Preisz, ordförande för Lärarförbundet, Stefan Löfvén, förbundsordförande för IF Metall, Susanna Ekström, litteraturpedagog och Torgny Karnstedt. Vad har läsningen för betydelse för resultaten och skolans uppdrag att utjämna socioekonomiska skillnader i skolan? Och vilket stöd kan lärarna få av föräldrar och samhället?

– Läsningen är grunden för resten av livet. Prislappen för läsfrämjande projekt motverkar segregation. All forskning visar ju att desto tidigare man får igång barn att läsa desto bättre. Rim, ramsor och sagor påverkar barnen oerhört positivt, menade Eva-Lis Preisz.

Att förstå vad andra säger och skriver är nödvändigt för att kunna hävda sig.

– Därför är det en så stark känsla att få männen att lära känna biblioteket. Vilken syn att se dessa sextio män med sina två-hundratio barn på bibblan i Sandviken! En upplevelse som barnen inte heller glömmer i första taget. Plötsligt lånar dessa män femtio böcker om året på arbetsplatsbiblioteket,

sade Torgny Karnstedt. Han betonade att böcker aldrig får bli något fiint eftersom det skrämmar bort läsare.

– Man ska inte läsa för att få tillhöra etablissemangen. Det ska helt enkelt finnas tillgång till bra och billiga böcker för alla.

Litteraturpedagogen Susanna Ekström höll med:

– Det gäller att avdramatisera det här med böcker. Att inte göra läsningen till något högtidligt. Det gäller att tala med pojkarna istället för till dem och få dem att bli berättare.

Förbundsordförande Preisz pekade på Finland som en föregångare vad gäller tillgången till skolbibliotek. Hon nämnde också en omdebatterad skola i Malmö som varit nedläggningshotad.

– I denna slitna och omtalade skola fanns det ett förhållande till böcker som ändå ger hopp! I det vackraste rummet i skolan fanns fullt med böcker.

– Läsningen och böckerna ger tillgång till verktyg som man måste ha för att hävda sig rent demokratiskt.

ÅE

Bokmässan vann Kunskapspriset

BOK & BIBLIOTEK i Göteborg och dess vd Anna Falck får Näringslivspriset/ Kunskapspriset 2007. Priset delas ut av Nationalencyklopedin. Bokmässan är Nordens största mötesplats för bok- och biblioteksbranschen med mer än 100 000 besökare varje år. Juryns motivering:

För att denna bok- och biblioteksmässa i Göteborg under mer än 20 år har utvecklats till en enastående mötesplats för kunskapsspridning. Mässan har med sitt oerhört omfattande seminarieprogram, med sin stimulerande kulturmiljö och med hjälp av en intensiv mediebevakning lyckats engagera en stor andel av svenskarna för kunskap och det skrivna ordet.

Priset är på 250 000 kronor och överlämnades av Svenskt Näringslivs ordförande Signhild Arnegård Hansen under Kunskapens Dag den 12 september i Stockholm.

ÅE

Använd sinnena!

UNDER RUBRIKEN "Hur luktar kunskap" fick man veta att Carl-Jan Granqvist, professor i Grythyttan, är dyslektiker. Föräldrarna var lärare som uppmuntrade honom att lära genom att träna minnet. Han poängterade att all pedagogik bygger på sinnesreception genom syn, hörsel, smak eller lukt. Det gäller bara att anamma det! Franska barn är till exempel bra mycket skickligare än vuxna svenskar att veta skillnaden på doft och arom – dra in respektive skjuta upp i gomen. Tungroten är ett viktigt instrument konstaterade Granqvist. Moderatoren Erik Blixt replikerade att hans studietid framför allt associeras med något som liknades vid mjölkliker istället för pasta. Granqvist menade att skolan måste bli bättre på att se elevernas individuella förutsättningar och nämnde sitt eget arbete med stökiga tonårstjejer som blommade upp när de fick beröm för sina goda matlagningskunskaper i tv-programmet Carl-Jans änglar. Metta Fjellner, ordförande i Lärarnas Riksförbund, menade att skolan i dag inte kan se till elevernas individuella förutsättningar. Lärarna behöver få mer utbildning och resurser till detta. Hon anser att det finns ett förakt för yrken som luktar jämfört med det mer doftlösa bok och bibliotek. Lösningen kan vara att samverka för att stärka självkänslan. All kunskap måste värderas lika högt. Politiskt är det gångbart eftersom dessa yrken ofta skapar entreprenörer, menade Bosse "Bildoktorn" Andersson. Han sade också att datatekniken är ett utmärkt verktyg men att nackdelen ständigt är att doften saknas. Få skulle väl vilja ha sex med en dator eller? frågade han retoriskt.

ÅE

Inspirerande om (ut-) bildning

TILL ETT AV de mer intressanta seminarierna under mässan hörde SACO:s jubileumsseminarium under rubriken "Utbildad men obildad". Vad är bildning? Kan den nyttofinas? Finns det instrumentella vägar till bildning och hur ser samspelet mellan bildning och utbildning ut var några av frågorna som diskuterades av en panel bestående av Gunnar Wetterberg, samhällspolitisk chef på SACO, Ingela Josefson, rektor Södertörns högskola, Leif Alsheimer, universitetslektor och konsult samt Peter Luthersson, förlagschef och docent i litteraturvetenskap. Några av utgångspunkterna för samtalet var bristen på bildning i den högre utbildningen samt den tilltagande specialiseringen i det akademiska livet som utbildar specialister med djupa kunskaper inom ett område men utan förmåga att tänka

i större sammanhang. Samtliga i panelen var överens om att det inte finns någon byråkratisk, instrumentell väg till bildning. Det är i mångt och mycket en individuell resa som handlar om att skaffa sig en livssyn och en världsbild, ett förråd av tankefigurer och associationer från andra områden än de man utbildas i och som så småningom bidrar till förmågan att se de stora sammanhangen. Bristen på skolning i kritiskt, självständigt tänkande i högre utbildning är ett riskmoment för bildningen, Bolognaprocessen med sin nya struktur en annan, eftersom bildning tar tid, menade Ingela Josefson.

Leif Alsheimer verkade vara den som var mest bekymrad över den brist på bildning som finns bland studenterna i den högre utbildningen.

– Likformigheten och fragmentiseringen

gör att vi idag utbildar vattenlöpare, de ser aldrig botten, aldrig ett spår – allt som blir kvar är en krusning på ytan.

Gunnar Wetterberg betonade vikten av goda vägledare, guider och förmedlare. Det sades inte men bibliotekarier känns ju som en ganska självklar aktör i sammanhanget. Någon i panelen citerade folkbildaren Gunnar Hirdman: "Utbildning ger färdighet – bildning ger värdighet". Han såg släktskapet mellan akademisk bildning och fri, frivillig bildning.

Tips till Svensk Biblioteksforening: Varför inte ha 2008 års Biblioteks dagar på temat Bildning och utbildning? Det ligger i tiden och skulle utan tvekan gå att fylla med ett "bildande" och spännande innehåll.

HZ

FOTO HENRIETTE ZORN

Bok & Bibliotek är mässan där kreativiteten flödar ifråga om statements... Visste vi att det går åt 50 liter vatten för att odla fram 1 apelsin?

FOTO HENRIETTE ZORN

Mässan är ju så mycket mer än bara böcker. Mjukisdjur, läsglasögon, champagneprovning, you name it. Och så de elektriska vilstolarna i mässans överbyggnad där folk utan att tveka inför öppen ridå sjunker ner, låter sig masseras och lemmarna vibreras.

Årets Bok & Bibliotek i sammandrag

Sammanställning: HZ/ÅE

Årets retro-monter: Aftonbladets monter med röda fladdrande fanor och second-hand möbler som doftade starkt av 1970-tal. Den ständigt påslagna fläkten var även till lycka för personalen i den välbesökta monter.

Årets bibliotek 2007 (DIK): Karolinska institutets universitetsbibliotek som får priset för "sin serviceanda och sin ambitiösa verksamhets- och personalutveckling".

Årets citat: Rachel Molin imiterar Liza Marklund i Public Service: *Nä, bokmässan har förlorat sin själ tycker jag. Numera handlar det ju bara om böcker. Vad hände med sådana värden som pengar?*

Årets skolbibliotekarie (Bonnier Carlsson): Linda Spolén på Träkvista skola i Ekerö, för att hon har ett "brinnande engagemang för att alla ska ha rätt att ta del av kunskap och läsupplevelser".

Årets uppenbarelse: Kristi brud alias Åsa Waldau uppenbarade sig tillsammans med Bert Karlsson...

Årets barnbibliotekarie (Rabén & Sjögren): Malou Altergård på Falkenbergs bibliotek för att hon är "en erkänt duktig bibliotekarie, hon är innovativ och kreativ och har en uthållighet som gör att hennes idéer och projekt resulterar i långsiktig, kontinuerlig verksamhet som kommer många barngenerationer i Falkenbergs kommun till godo".

Årets DAISY (TPB): Norrköpings stadsbibliotek för att man "genom strategisk fortbildning och kunskapsöverföring internt utvecklat och intensifierat samarbetet med organisationer och verksamheter i sin omvärld och gjort ett bra DAISY-bibliotek ännu bättre."

Årets lektor (BTJ): Rolli Fölsch, bosatt utanför Vellinge och lektor sedan 1977 får utmärkelsen för att han är "en mycket skicklig och tillförlitlig lektor i såväl skön- som facklitteratur. Hans välformulerade recensioner präglas av stora kunskaper inom imponerande många ämnesområden".

Årets framtidsspanare (Säffle bibliotek): David Jonsson och Elisabeth Aquilonius för magisteruppsatsen "Utveckling och kontinuitet" som handlar om förändringsarbetet på Århus bibliotek. Enligt juryn belyser uppsatsskrivarna "på ett djuplodande sätt förändringsarbetet utifrån såväl verksamhets-, organisations- som värdegrundsperspektiv".

Årets privatbibliotekarie: Alberto Manguel, har ett eget bibliotek med 45 000 volymer och är aktuell med boken *Nattens bibliotek*.

Årets mest anmälda: Kulturminister Lena Adelsohn Liljeroth har anmälts två gånger till konstitutionsutskottet dels för beslutet att avskaffa stödet till En bok för alla, dels för att hon medverkat i en reklamfilm för filmgiganten SF. Siv Holma (v) menar att kulturministerns beslut angående En bok för alla, strider mot kulturpolitikens mål om delaktighet och tillgänglighet.

Årets kulturtidskrift (FSK): Pockettidningen R. Motivering: "I ett medieklimat där det alltmer handlar om att berätta vad som är rätt, hjälper Pockettidningen R läsaren att

bilda en egen uppfattning. Med rakt tilltal och fingertoppskänsla för brännande frågor i tiden förmedlar Pockettidningen R fakta och fördjupning. Pockettidningen R erbjuder klassisk, gedigen journalistik, i behändigt, attraktivt format."

Årets nättidskrift (FSN): Nummer.se, nättidskriften som ger teaternyheter på nätet får priset "för att redaktionen på ett förträffligt sätt bryter den fjärde väggen ut mot åskådarna, som i detta fall är läsarna /.../ Dekoren och scenmästaren dominerar inte; de välskrivna texterna får tala för sig själva. Liksom på Shakespeares tid svarar scentidningen på tillrop både från parkett och tredje raden och levererar ständigt aktuella artiklar utan att för den skull någonsin bli teatraliskt experimentell."

Årets oanmälda: Lars Vilks som helt otippat dök upp på mässan trots att han lever under dödshot efter sin karikatyrteckning på Mohammed som rondellhund.
– Jag vill inte längre tala om vad jag ska göra eller vart jag är på väg, sade han.

Årets come back: En bok för alla som trots att hela statsbidraget dras in vill försöka fortsätta att ge ut åtminstone barnböcker. Men kostymen kommer att krympas rejält både vad det gäller personal och antal titlar.

Årets kasse: Utan tvekan Svensk Biblioteks-förenings lilla rosa Library Lovers.

Årets essäpris (Sveriges essäfond): Håkan Sandell får priset för dubbelessän "Mitt på arenan" publicerad i Aorta # 16 för att han ger nytt liv till de båda latinska poeterna Maritalis och Catullus genom att "i sin personligt välformulerade essä dra träffande paralleller mellan det gamla Rom och vår moderna tid."

Årets bibliotekstant: Margareta Andersson från Linköping, pensionär och f d biblioteks-assistent. En biblioteksälskare som håller hårt i sin Library Lovers-kasse och stolt bär Library Lovers-knappen på rockslaget.

Årets stödaktion: För Burmas folk på Internationella torget där Desmond Tutu, fredspristagare och f d ärkebiskop uppmanade militärjuntan att upphöra med våldet mot Burmas folk. Manifestationen samlade runt 1 000 personer.

Årets uteblivna: Författaren och kulturskribenten Maja Lundgren kom aldrig till mäs-san trots sin mycket uppmärksammade bok *Myggor och tigrar*. Rädd för myggorna? Eller tigrarna?

Lettland nästa år

Lettland står i fokus på 2008 års Bok & Bibliotek där man också kommer att presentera "röster från Rumänien och Indien" i samarbete med Rumänska kulturinstitutet och tidskriften Karavan. 2009 års temaland är också redan bestämt: Spanien.

Årets mobila: Falkenbergs sprillans nya mobila bibliotek som heter "Humlan". Ett litet men behändigt mobilt bibliotek (man vill inte gärna kalla det för bokbuss, försöker komma ifrån det begreppet) framtagen och byggd efter ledord som tillgänglighet och flexibilitet. Tillgängligheten manifesteras bland annat genom att golvet är plant och har lågt insteg, flexibiliteten får man genom att delar av inredningen kan flyttas och bytas allt efter behov och utbud. Och dessutom: alla i personalen (fyra stycken, från årsskiftet fem) har behörighet att köra tung trafik.

Årets monterinnovation: Relaxroom on the top. På behörigt avstånd från vimlet på golvet men ändå inte allra högst upp... Bonnierförlagen hade i år placerat sitt författar- och personalrum på montertaget, det kan vi inte påminna oss om att någon tidigare gjort. Här skapar man nivåer och har ändå allt på ett ställe... på bilden syns Björn Ranelid och frun Margareta koppla av en stund innan det är dags för nästa predikan.

Svenska dataspel – en glömd historia

Under hösten visas den svenska datahistorien på datamuseet IT-ceum i Linköping. En glömd historia menar Peter Blom, projektledare och intendent på datamuseet.

Utställningen Spela roll har lockat många besökare.

– Det är lite märkligt att dataspel behandlas som en subkultur samtidigt som många spelare är medelålders kvinnor som sitter framför datorn och lägger patience, säger Peter Blom.

I utställningen Spela roll på IT-ceum lyfts den svenska dataspelshistorien fram: Från de första otympliga datorernas enkla spel till dagens avancerade och behändiga nätverks-spel. På utställningen kan man till exempel prova det första spelet med rörlig grafik eller se vad e-sport är. I Korea är den elektroniska spelsporten stor och sportarenor fylls med åskådare som tittar på mästerskapen i olika spel. Är man mer historieintresserad kan man titta närmare på Saabs flygplansdator från 1960 som skapades för att introducera ny flygplansteknik.

– Spelen har varit en viktig drivkraft när

databranschen velat introducera ny teknik. Det är ju mer pedagogiskt att visa möjligheterna genom spelen jämfört med uppställda matematiska formler på papper, konstaterar Peter Blom.

– Vi tycker det är viktigt att man lyfter fram den svenska spelutvecklingen och inte bara nämner de amerikanska och japanska jättarna.

Peter Blom har tillsammans med forskare, journalister, spelbranschen, företag, Linköpings universitet och kommun samlat ihop mängder av material om den svenska dataspelshistorien. Universitetet i Linköping är även involverat i ett projekt som går ut på att visa de blivande lärarna alternativ till annat än bara böcker att läsa. Under läsåret ska man försöka integrera IT i det vidgade textbegreppet inom lärarutbildningen. Även organisationen SuperMarit, som jobbar för att stärka tjejjens position inom spelvärlden, har deltagit med att ställa samman utställningen. Fortfarande finns det en mängd fördomar att slåss mot även om själva utställningen inte tar ställning.

– Vi vill att diskussionen ska fortsätta genom att synliggöra. Debatten för och emot dataspel finns med i utställningen eftersom

den är viktig. Ibland finns det ett slags motstånd av gammal vana.

Utställningen i Linköping har varit en succé där föräldrar och barn tillsammans besökt utställningen.

– Det är ett bra tillfälle för de vuxna att få ställa de ”dumma” frågorna. Här tas frågorna på allvar och förhoppningsvis ges några svar.

Fortfarande är denna kultur satt på undantag trots att den räknas till den största inom underhållningsbranschen. Peter Blom menar att inte ens den egna branschen tar seriöst på den. Det finns inga riktigt bra forum på webben där man som förälder kan ta del av och få hjälp med information om bra och dåliga spel. Det enda kravet som ibland ställs på skribenterna är att de är över 18 år och har dataspelvana, menar han.

– Även om de stora dagstidningarna numera har spelrecensioner på sina kultursidor kommer det nog att dröja tills det finns en seriös kulturtidning om dataspel.

Efter nyår kan utställningen ses på Tekniska museet i Stockholm, därefter kommer den att visas på olika håll i landet.

ÅSA EKSTRÖM

**Funktionella inredningar
för medvetna bibliotek!**

www.innorent.se

Arkitekter Design Inredningar
Tel. 046-524 41

Nytan av rapporten Bibliotekens förtjänst

ÄR DET DEN nyliberala jakten på allt som rör sig kollektivt som har föranlett Svensk Biblioteksforening att lägga fram sin rapport *Bibliotekens förtjänst*, om bibliotekens samhällsekonomiska nytta? Den presenterades under politikernas Almedalsvecka i juli men fick bara notisartade omnämningar i media. Genom att den omsorgsfullt belägger att offentligt finansierade och drivna bibliotek världen över lönar sig ekonomiskt, verkar förhoppningen med rapporten vara att den ska fungera som argument för de som vill behålla den nuvarande ordningen av offentligt drivna bibliotek.

Men med sitt begränsade fokus är frågan om rapporten är så mycket att luta sig mot. Exempelen på lönsamma verksamheter som omstruktureras eller till och med läggs ned är legio inom den för nyliberala tänkare förebildliga affärsvärlden. Ingenting är så bra att det inte kan förbättras, som det heter. Knoppar vi av folkbiblioteken från den kommunala verksamheten och låter dem konkurrera med varandra blir lönsamheten högre, skulle en tillbedjare av Marknaden replikera inför rapporten. Eller också kanske pengarna till driften av biblioteken kan generera större vinst på annat håll. Och så vidare.

Rapporten antyder vidare att alla de bibliotek som figurerar i översikten följer gratisprincipen, vilket åtminstone skulle innebära att inga avgifter tas ut för lånekort, boklån eller rätten att besöka biblioteket. Men det sägs inget – och med rapportens knappa omfång kan man inte begära det heller – om i vilken mån de undersökta biblioteken tar ut avgifter för annat: utlån av andra medier än böcker, fjärrlån, försenad återlämning, kopiering, informationssökning, förbokningar av ny och populär skönlitteratur, för att nämna några av de allt fler tjänster som nuförtiden inte längre räknas till bibliotekens basutbud eller ”kärnverksamhet”. Och det är en annan springande punkt i debatten mellan traditionalister och sk förnyare. Ju fler avgifter, ju mer tenderar resurssvaga låntagargrupper att trängas ut: inga fler arbetslösa, fattiga studenter, ensamstående småbarnsföräldrar eller andra socialt missanpassade.

Men framför allt har rapporten inget att bidra med till diskussionen om vilket innehåll bibliotekens verksamhet bör ha. De som vill göra bibliotekens tjänster mer företagsvänliga och medieutbudet mer ”ungdomligt” och dra ner på det uppsökande och lästödjande arbetet, kanske kan producera undersökningar som visar att bibliotek som drivs efter den modellen har ett högre sk konsumentöverskott än andra. Men det innebär inte att svenska (eller andra) bibliotek bör fransäga sig sitt breda samhällsansvar, bara köpa in storsäljare och sluta arbeta för jämlikhet i människors användande av kultur och information.

JONAS AGHED

bibliotekarie på Brännkyrka gymnasium i Hägers-
ten och medlem i föreningen Bibliotek i Samhälle
(BiS)

(Rapporten finns tillgänglig på www.biblioteksforeningen.org under rubriken Nya rapporter.)

Svensk Biblioteksforening svarar:

RAPPORTEN ”Bibliotekens förtjänst” fördjupar förståelsen av ett sätt bland många att utvärdera bibliotek. Även om man, som Jonas Aghed ger uttryck för, är tveksam till ekonomiska värderingar, är det nyttigt att sätta sig in i området, eftersom ökat vetande ger bättre möjligheter att argumentera för sin sak. En sådan viktig kunskap är att bibliotek mycket väl kan vara företagsekonomiskt olönsamma, men samhällsekonomiskt lönsamma. Om tillgänglig forskning visar att avgiftsfria bibliotek med brett utbud och hög kvalitet är samhällsekonomiskt lönsamma menar vi att detta är värt att framhålla. Det betyder inte att vi vare sig tror eller anser att bibliotekens betydelse enbart kan eller ska mätas på detta sätt. Bibliotekens betydelse för bl a demokrati, yttrandefrihet och kulturell utveckling är ovärderlig.

NICLAS LINDBERG, *generalsekreterare*

ANNA KÅRING WAGMAN, *utredare*

Fjärrlån, en nationell fråga

I de riktlinjer för fjärrlån och dokumentleverans i Sverige, som är utarbetade av Kungliga biblioteket och Statens kulturråd, definieras fjärrlån enligt följande:

”Ett fjärrlån är ett lån mellan två bibliotek som inte har samma huvudman; som fjärrlån betraktas också kopior som levereras istället för lån.”

I ett vidare perspektiv är fjärrlån transporter, samkataloger, elektroniska tidskrifter, licensavtal, dokumentleverantörer, riktlinjer och rekommendationer, upphovsrättslagar och överenskommelser, fungerande nätverk och kompetent personal...

Framförallt är fjärrlån samverkan och byggande av nätverk; samverkan mellan olika bibliotekstyper och olika organisationer, såväl på det nationella som på det nordiska och internationella planet. Det ligger i verksamhetens natur. I bibliotekslagen står att ”Bibliotek och bibliotekshuvudmän inom det allmänna biblioteksväsendet skall samverka” och just fjärrlåneverksamheten brukar framställas som det goda exemplet.

Det startas många bra projekt i Sverige. Samkataloger och transportsystem byggs upp, men bara inom en viss region eller för en viss bibliotekstyp. Var är den nationella samordningen?

Det behövs en instans på nationell nivå som bevakar utvecklingsfrågor, ordnar fortbildning och stödjer kompetensutveckling, som bevakar nationella och internationella fjärrlånefrågor. Listan kan göras lång.

Efter omorganisationen i Svensk Biblioteksforening upphörde specialgruppernas verksamhet och därmed den enda nationella fjärrlånegruppen i Sverige. Mål för Specialgruppen för fjärrlån och dokumentleverans var att utveckla och förbättra fjärrlåneverksamheten, att verka för kompetensutveckling samt att öka medvetenheten och kunskapen om fjärrlån hos personalen på biblioteken ute i landet. Detta gjordes främst genom en väl fungerande konferensverksamhet.

Innan specialgruppen upphörde skrev vi i

styrgruppen en skrivelse riktad till Kungliga biblioteket med en uppmaning om att tillsätta en nationell fjärrlånegrupp. En sådan skulle bestå av personer med erfarenhet av fjärrlån och som representerar olika typer av bibliotek. Övriga nordiska länder (förutom Island) har väl fungerande nationella fjärrlånegrupper. Sverige kan väl inte vara sämre?

Vår förhoppning är att Kungliga biblioteket, Avdelningen för Nationell samverkan vars uppgifter bland andra är att stödja bibliotekens fjärrlånesamverkan och befrämja samverkan mellan forskningsbibliotek, folkbibliotek, arkiv och museer..., tillsätter en nationell fjärrlånegrupp för utveckling och samordning.

CARITA BACKMAN

Linköpings universitetsbibliotek

ROLF HOLM

Länsbibliotek Östergötland

GUNILLA JINGBORG

Länsbiblioteket Västernorrland

BRITT-MARIE LINDAHL

Universitetsbiblioteket, Lunds universitet

ANNA RÅBOM HOLST

Högskolebiblioteket i Halmstad

(före detta Styrgruppen för fjärrlån och dokumentleverans, Svensk Biblioteksförning)

Finns det någon giltig målsättning för svenska folkbibliotek? Eller jag har en dröm...

I Sverige har vi en bibliotekslag, många kommuner har upprättat biblioteksplaner och äldreomsorgsplaner, alla kulturförvaltningar har välformulerade verksamhetsplaner och landstingen har riktlinjer för sin kulturverksamhet. Allt detta är mycket bra. Felet är bara att dessa styrdokument inte används. I Hanninge kommun skulle man satsa på skolbiblioteken men vid underskott i budgeten föreslog man nedläggning. I Linnéstaden i Göteborg föreslog man nedläggning av filialbiblioteket trots att stadens budget var i balans. I Stockholm skulle man styra biblioteksverksamheten med "Kunskap och fantasi" och skar bort en stor del av den uppsökande verksamheten och satsade kompetensutvecklingspengar på att placera ut en bokautomat i ett garage under Gallerian i centrala Stockholm.

Varför används inte styrdokumentet?

Planeras dagens bibliotek utifrån befolknings behov?

Vi vet att utlån av böcker för både vuxna och barn har minskat. Svenska män läser mindre än tidigare. En stor grupp ungdomar lämnar grundskolan utan att kunna läsa och skriva. Utlån av AV-media har däremot ökat, likaså försäljningen av pocketböcker. De flesta små barn tillbringar sin dag på förskola. Både män och kvinnor förvärvsarbetar och de flesta barnfamiljer har svårt att få dagen att räcka till. De äldsta pensionärerna som bor i egna hem klagar på ensamhet och de som bor i äldreboenden lever ofta ett torftigt liv utan sysselsättning.

I Biblioteksbladet 2007:5 hade Nick Jones en utmärkt artikel där han frågade vart biblioteken i Sverige är på väg. Jag ställde ungefär samma fråga i Biblioteksbladet 2006:6. under rubriken "Vänsterpolitiker i Stockholm sviker eftersatta grupper".

I Stockholm hade man år 2004 ett stort besparingsprogram där man valde att lägga merparten av besparingarna på den uppsökande verksamheten, dvs den som riktade sig till eftersatta grupper. Den uppsökande verksamheten, hette det, skulle "vässas" och man skulle satsa på "spetskompetens".

Det ledde till att man avvecklade merpar-

ten av den gemensamma bokdepån som tidigare försörjt sjukhus, kriminalvård, äldreomsorg, rehabilitering och arbetsplatser med media. Tusentals böcker skänktes till länets bibliotek eller lämnades i containers för destruktion...

I Kultursverige råder inte likhet inför lagen. På en del fängelser har internerna tillgång till bibliotek. På vissa geriatrika och psykiatriska kliniker kan patienterna låna musik, talböcker m m, vid andra sjukhus är det inte alltid möjligt. En hel del skolor har fungerande skolbibliotek med utbildad personal, andra skolor tillhandahåller enbart deponerade böcker och många skolor saknar helt bibliotek. Likadant ser det ut inom äldreomsorgen. De flesta arbetsplatsbibliotek som startades på 1970-talet är nedlagda. Men kommunerna kan söka nya bidrag från Kulturrådet för att starta nya arbetsplatsbibliotek.

Ordmissbruk brer ut sig i verksamhetsplaner och styrdokument. Bibliotek skall inte längre kallas bibliotek utan "samhällets mötesplats" eller "vardagsrum för alla". Biblioteken skall heta kunskapscentra eller rum för livslångt lärande. Biblioteken skall styras med kunskap och fantasi.

Från planeringsavdelningar, beställarkontor, controllers och andra räknemän florear en mängd skrivna floskler. Som till intet förpliktigar.

De kulturpolitiska verktygen måste givetvis anpassas efter den tid vi lever i. Men behöver målen ändras? Det är otillfredsställande att organisationsförändringar i begränsad utsträckning bygger på kunskap om effekten av olika insatser, arbetssätt och metoder.

Med facit i hand kan jag tycka att många ungar försvann med badvattnet 2004. Vid omorganisationer bör konsekvensanalyser göras innan man skrider till handling. Kvalitet, effektivitet och servicenivå har varierat över tid. I Stockholm har det varit som att dansa hambo med Jularbo. Först så går det upp och sen så går det ned, därefter går det ned och sen går det upp. Under 80-talet hade Stockholm två logotyper med texterna "Stockholms stadsbibliotek - överallt i stan" och

X-ref Bibliotekssystem

**Ver 4 är .NET- och SQL-baserat
Centraldrift möjlig
Gratis Installation • Gratis Inköp
Humana underhållspriser
www.x-ref.se**

”Stockholms stadsbibliotek – ett bibliotek för alla”. Dessa deviser tycker jag att man kan återuppta. Som kommuninvånare i huvudstaden tycker jag att biblioteken skall vara till för alla och finnas överallt i stan. Allt nytt är inte bra och allt gammalt är inte dåligt. Visst behövs omprövning och förnyelse, visst skall budget hållas. Tove Jansson myntade uttrycket ”Allt går att genomföra om man inte har något emot det”. Med rätta chefer och starka engagerade politiker kan vi få Ett bibliotek för alla – överallt i Sverige.

Det ser hoppfullt ut nu i Stockholm. Det nya kulturborgarrådet Madeleine Sjöstedt (fp), engagerad kulturnämnsordförande, har deklarerat att man vill satsa på biblioteken och att avgift på bibliotekslån inte kommer ifråga.

Den uppsökande enheten har fått en ny kreativ, empatisk och förhoppningsvis orädd chef som kan hävda de svagas rätt till bra biblioteksverksamhet.

Stockholm har växt ur Asplunds bibliotek vid Odenplan och ett nytt stadsbibliotek skall uppföras i anslutning till det gamla. Ett nytt huvudbibliotek är befogat. Det nya biblioteket blir dyrbart för staden. Det är bara att hoppas att inte några räkneissar får för sig att den nya ”mötesplatsen” eller det nya ”vardagsrummet” skall ersätta alla andra bibliotek i staden.

Jag tror mig veta att pensionärer, skröpliga i kroppen men klara i knoppen, inte kommer att utnyttja det nya fina vardagsrummet vid Odenplan.

Min dröm är att folkbiblioteken i Sverige i framtiden satsar mer på läsfrämjande verksamhet. Att det satsas på skolbibliotek med utbildad personal i alla skolor och bokdepositioner vid alla förskolor med möjlighet för föräldrar att låna hem bilderböcker. Att det satsas på böcker, bokklubbar och läsecirklar på fritidsgårdar; Arbetsplatsbibliotek sponsrade av företag och näringsliv; Bokautomater i/vid restauranger i företagsbyar och i foajéer och vänthallar på stora sjukhus (där man tidigare haft bibliotek); Bokbuss/depå till uppsökande verksamhet inom äldreomsorg; Små biblioteksrum med dagstidningar och böcker i alla äldreboenden; Boken-kommer till ensamboende pensionärer och patientbibliotek vid alla sjukhus; Och slutligen som gräddede på moset: ett välutrustat huvudbibliotek och ett nätverk av stadsdelsbibliotek. Viss verksamhet kan vara sponsrad av näringslivet.

INGRID LINDVALL

pensionerad enhetschef för den uppsökande verksamheten i Stockholm.

Bibliotek på entreprenad i Linköping

Den borgerliga kommunledningen i Linköping kommer att konkurrensutsätta nio filialer i samband med att det nuvarande avtalet för biblioteksverksamheten löper ut 2009. Men det är inte första gången som bibliotek drivs på entreprenad i Linköping.

Under drygt tio år ansvarade en privat entreprenör för biblioteksfilialen i Linghem. Men i den senaste upphandlingen hade kommunen det lägsta anbudet och sedan två år drivs biblioteket åter i kommunal regi. Bibliotekarien Gun Aronsohn Nordin var pionjären som bildade handelsbolag och drev filialen i Linghem.

– Vinsten gjordes genom de kommunala underavtalen med t ex skolan. Dessutom sköttes biblioteket bättre med ett starkt personligt engagemang. Det var mer än ett jobb, säger Gun Aronsohn Nordin som idag föreläser om vikten av att läsa för barn.

Men den 59-åriga bibliotekspionjären kommer inte, påpekar hon bestämt, att delta i upphandlingen.

– Jag kommer inte att vara med och slåss om att få driva biblioteket igen. Det innebär alldeles för mycket arbete att börja om, knyta nya kontakter och avtal för att bygga upp allt igen.

Kultur – och fritidsnämndens ordförande Johan Lundgren (c) säger till BBL att han ser flera vinster med privata bibliotek.

– Fördelarna är att verksamheten kan ut-

vecklas bättre med fler aktörer. Det är också bra för företagsverksamheten på kulturområdet om fler kan försörja sig inom den sektorn. Nackdelen är väl kostnadsberäkningar – man vet vad man har men inte vad man får.

Hittills har det dock inte varit någon som tryckt på om att få driva biblioteksfilialer. Dessutom ska huvudbiblioteket även fortsättningsvis drivas i kommunal regi. Helena Selbing är bibliotekschef på Linköpings stadsbibliotek och hon är skeptisk till att lägga ut filialerna på entreprenad eftersom det skulle innebära brister när det gäller samordningen.

– Vi har ett system där huvudbiblioteket är själva stommen. Det är ett system där alla stöttar varandra och samarbetar över biblioteksgränserna. Det systemet är inte delbart. Biblioteken ska komma alla till del.

– Hur ska det gå till rent praktiskt med privata bibliotek med olika huvudmän? Ska vi ta betalt för att ge den entreprenad drivna filialen tillgång till exempelvis intranätet eller?

ÅE

Riksrevisionen granskar kulturbidragen

BRISTER I DEN statliga kulturbidragshanteringen är orsaken till att Riksrevisionen har beslutat att granska den statliga bidragsgivningen på kulturområdet. Trots att det varje år betalas ut tre miljarder kronor i kulturbidrag har ingen närmare granskning av bidragsprocessen tidigare gjorts. Bidragssystemet har heller inte förändrats sedan 1970-talet. Det är framför allt Kulturrådets bidragsgivning som kommer att granskas men även Konstnärsnämndens hantering kommer att undersökas.

– Vi välkomnar en granskning, den blir intressant också för Kulturrådet, säger Stefan Stenberg, avdelningschef på Kulturrådet. Det går säkert att förbättra delar av fördelningsprocessen. Kulturrådet har de senaste åren moderniserat bidragsrutinerna, såväl tekniskt som på andra sätt. Därför är det bra om vårt arbete bedöms av en extern part.

I en förstudie som Riksrevisionen gjort har flera problemområden uppmärksamats, bl a möjligheterna att uppnå det kulturpolitiska målet om förnyelse, handläggning av bidrag samt regeringens styrning av bidragssystemet. Riksrevisionens granskning ska vara avslutad den 20 december i år.

ÅE

av Tottie Lönn

DANMARK

SJÄLVBETJÄNINGSBIBLIOTEK

Den stora kommunreformen, som innebar att 275 kommuner blev 98, innebar också att biblioteken blir färre och större. Många små bibliotek försvinner och istället satsar man på utbyggnad av nättjänster. "Den självbetjente biblioteksfilial" är ett alternativ som prövas av Silkeborg Bibliotek i Gjern, där man ansvarar för driften.

Ett bibliotek med usla öppettider rimmar illa med allmänhetens krav – trots ett bra bokbestånd med virtuell service dygnet runt. Efter att ha lyssnat på lokala behov i gruppintervjuer testar man en ny modell med självbetjäning. Kravet från de intervjuade var att självbetjäning inte fick ersätta personlig betjäning.

Sedan i mars i år är försöket igång och cirka 160 låntagare har fått ett nytt lånekort utrustat med ett chip som tillsammans med en pinkod ger tillgång till det fysiska biblioteket och datoriserad biblioteksservice. Flera kan gå in på samma kort, t ex forskollärare och lärare med sina elever. Den som öppnar dörren till biblioteket registreras genom att lånekortets nummer loggas in på bibliotekets server och ett foto tas. Saknar man personlig hjälp kan man få det på vardagar fram till klockan 19 från Silkeborgs huvudbibliotek och via en HelpDesk som finns installerad där på ett antal datorer med hörlurar, mikrofon och webbkamera. Modellen vidareutvecklas och man räknar med att göra driften permanent.

De tekniska och juridiska lösningarna har biblioteket arbetat fram i samarbete med utvecklingsfirman Cordura och projektet stöds av Biblioteksstyrelsens "Udviklingspulje".

("Biblioteksårsbok 2006", Biblioteksstyrelsen 2007)

FORSKNING OCH PRAKTIK FÖRENAS

Danmarks biblioteksskole och Biblioteksstyrelsen ska nu samarbeta för att stärka och utveckla de danska biblioteken. Avtalet, som skrevs under i somras, innebär bl a gemensamma kurser, forskningsprojekt och publi-

kationer. Teori och praktik ska förenas och den senaste forskningen användas i bibliotekens förändringsarbete. Det gäller såväl folkbibliotek som forskningsbibliotek. Danmarks biblioteksskole och Biblioteksstyrelsen ska med andra ord bygga en bro mellan praktik och informationsvetenskap.

(DF Revy 2007:5, www.bs.dk, www.db.dk m fl)

NORGE

HOT MOT BIBLIOTEKETS GRATISPRINCIP

Tio kronor för ett boklån i Oslo? Fremskrittspartiets kulturborgarråd i Oslo, Anette Wiig Bryn, vill ta betalt för bibliotekslån. I Dagsavisen (31.8 2007) menar hon dessutom att biblioteken bör ha nya privata ägare som kan göra driften mer lönsam i aktiebolagsform. Till en början bör varje boklån kosta exempelvis tio norska kronor och senare eventuellt höjas till den verkliga kostnaden i Oslo kommun, 60 kronor.

Vid kommunalvalet den 10 september gick Fremskrittspartiet tillbaka i Oslo med två procentenheter till 14,4 procent. I hela landet har Fremskrittspartiet däremot gått fram med 1,2 procentenheter till 17,6 procent sedan förra kommunalvalet vilket innebär mer makt i landets kommuner.

(www.dagsavisen.no, www.norskbiotekforening.no)

STORBRITANNIEN

VÄDJAN TILL KULTURMINISTERN

Det går för långt! Nu vädjar biblioteksorganisationen CILIP direkt till kulturminister James Purnell att hindra lokala myndigheter från att fortsätta försämrade de allmänna bibliotekens service. Många planerar stora nedskärningar av personal och att spara pengar genom att lämna fältet fritt för oprofessionella, "frivilliga krafter" att ta över biblioteken. Sådana ändringar kan leda till att det nationella nätverket bryts upp och att kvalitén försämras, skriver CILIP.

Kulturministern verkar obenägen till några drastiska åtgärder. Men han har lagliga möjligheter att med hjälp av 1964 års Public Libraries and Museums Act i nödfall hindra lokala myndigheters försämringar.

(www.cilip.org)

AUSTRALIEN

PRISVÄRT BIBLIOTEKSARBETE

Northern Territory Library (NTL), ett regionalt offentligt bibliotekssystem, har sin bas i Darwin. Man arbetar med att införa datorer och Internet till regionens fattiga och glest befolkade delar som främst bebos av urinvånarna. Större delen av befolkningen i Northern Territory lever i isolerade områden med usel service och har levnadsvillkor långt under genomsnittet i övriga landet. Genom att ge tillgång till datorer och Internetundervisning på bibliotek bryts isoleringen och invånarna kan utnyttja allt det som Internet gör möjligt.

Centralt i arbetet är NTL:s "Our Story database" som ger befolkningen möjlighet att dela med sig av sitt kulturarv genom inspelningar och inlagda fotografier på bibliotekens datorer. De undervisas i tekniken att lagra muntliga berättelser, sånger på modersmålet och lokalkonst. För många samhällen har detta inneburit en källa till stolthet och lockat åtskilliga till biblioteken. I samband med detta får deltagarna också möjlighet att utnyttja offentlig service och information, böcker, tidningar, tidskrifter och läromedel av olika slag.

Bibliotekssystemet Northern Territory Library har fått "Access to Learning Award 2007" på en miljon dollar från Bill & Melinda Gates Foundation att använda till fortsatt arbete. Samarbetspartnern Microsoft donerar även 224 000 dollar till mjukvara och uppgradering av NTL:s 300 datorer.

(www.gatesfoundation.org, www.ntl.nt.gov.au)

Inblick Lotta Janson

Hur transformerar vi bilden av biblioteket?

USA

BANNED BOOKS WEEK

Ända sedan 1982 har man i hela USA haft en årlig manifestation för det fria ordet och för rätten att läsa utan censur. Under veckan har bokhandlar, bibliotek och skolor program och aktiviteter som för fram "banned books" och det fria ordet.

Varje år sammanställer ALA Office for Intellectual Freedom (OIF) bl a "Ten most Challenged Books". Många vill ha bort boktitlar från bibliotekens hyllor. En vanlig motivering är "sexuellt innehåll" – framför allt vill man ha bort böcker om homosexualitet.

Den senaste listan (för år 2006) toppas av den prisbelönta *And Tango Makes Three* av Justin Richardson och Peter Parnell. Boken handlar om två pingvinpappor som tar hand om ett ägg från två vanliga föräldrar, den behandlar alltså homosexualitet. Två pappor går inte an utan anses vara "anti-family". Till förment olämpliga "sexböcker" på listan hör också Toni Morrisons *The Bluest Eye* och *Beloved*. Däremot har *Catcher in the Rye* av J D Salinger, *Of Mice and Men* av John Steinbeck och *The Adventures of Huckleberry Finn* av Mark Twain försvunnit från den senaste listan efter att ha funnits med i många år.

Förra året fick OIF rapporter om 546 formella krav på att böcker skulle tas bort från bibliotek eller skolor. Listan bygger på rapporter från i huvudsak allmänna bibliotek, skolor och skolbibliotek. OIF anser att antalet orapporterade censurkrav troligen är fyra eller fem gånger större än de formellt rapporterade.

Banned Books Week (29.9–6.10) sponsras av American Booksellers Association, American Booksellers Foundation for Free Expression, American Library Association (ALA), Association of American Publishers, American Society of Journalists and Authors och National Association of College Stores. Manifestationen stöds av Library of Congress Center for the Book.

(www.ala.org/bbooks/)

IBLAND FRÅGAR VI OSS varför användarna på vårt bibliotek blir så nöjda vad vi än gör. De vet inte alltid vad de kan förvänta sig och de vänder sig inte till oss för att få all den hjälp som vi kan erbjuda dem.

För ett tag sedan åkte jag och min son Sixten till biblioteket. Vi var båda spända av förväntan inför besöket i hopp om att hitta några nya böcker att sätta tänderna i! Vi passerade hyllan med videofilmer och Sixten hittade genast en Narnia-film som han ville hyra. Ovanför hyllan stod en skylt som upplyste oss om att det är gratis att låna videofilmer men att det kostar om man lämnar tillbaka dem för sent. När vi samlat ihop en skaplig hög med böcker gick vi fram till disken för att låna. Trots bibliotekariens varningsord om man måste lämna tillbaka filmen inom en vecka – de måste återlämnas på samma bibliotek som de lånats på och det finns inget bokinkast – bestämde vi oss för att låna böcker och film.

Veckan gick i vanligt tempo fylld av jobb, läxor, fotbollsträningar osv. Vi hann varken se filmen eller göra fler biblioteksbesök. När veckan hade gått insåg jag att den lånade filmen måste tillbaks idag. Trots alla varningsord ringde jag och frågade om jag kunde låna om filmen men "nej, videofilmer kan man inte låna om". Efter att ha hämtat på skola och dagis åkte vi ganska motvilligt till biblioteket den fredagseftermiddagen, när solen äntligen sken över Stockholm. Vi lämnade tillbaka filmen och jag frågade smått retoriskt om man inte kan låna om filmer. Nej, svarade bibliotekarien, du kan inte låna om filmer men nu när du har lämnat tillbaka den så kan du ju låna den igen! Jag frågade Sixten om vi skulle göra det varpå han svarade bestämt: "Nej, då måste vi ju åka hit nästa fredag igen!"

Den här situationen skulle säkert kunna uppstå på många bibliotek och jag (som bibliotekarie) tror att regeln finns för att filmer ska cirkulera i högre utsträckning. Men hur uppfattar användarna det? Visst är det

generöst att vi får låna filmer gratis på biblioteket men om jag ska utnyttja tjänsten fullt ut så måste det finnas så pass mycket flexibilitet att man enkelt kan förlänga lån och återlämna det jag lånar på tider då biblioteket inte är öppet. För de flesta av oss är det svårt att hinna med ett besök på samma bibliotek varje vecka. Av samma anledning skulle jag inte hyra videofilmer i en videobutik om det inte fanns möjlighet att återlämna dem då butiken var stängd. Av vår förväntansfulla tur till biblioteket blev det bestående minnet att inte låna filmer för då måste vi krängla oss till biblioteket himla snart igen.

Plötsligt förstår jag varför våra användares bild av bibliotek fortfarande är så kopplad till det fysiska biblioteket och varför de blir så väldigt tacksamma då vi visar viss flexibilitet inför deras behov. När vi introducerar dem till biblioteket är jag helt övertygad om att vi måste satsa på att förändra deras bild av biblioteket snarare än att hjälpa dem att skaffa lånekort. De basala tjänsterna klarar studenterna ganska bra på egen hand med hjälp av nätet men att veta vad de kan förvänta sig av biblioteket och veta vilka tjänster som finns tillgängliga för dem både i och utanför biblioteket är otroligt mycket viktigare! Jag tror att vi måste fundera ännu mer över vilka konsekvenser vårt bemötande och våra rutiner får för användarnas syn på biblioteket.

I höst tycker jag att vi ska satsa på vårt första möte med användarna och transformera deras bild av biblioteket. Om de besöker oss på vårt fysiska bibliotek eller via nätet spelar ingen roll!

LOTTA JANSON

Karolinska Institutets bibliotek

Pedagogisk OrienteringsBILD

WAGNER

www.wagnerform.se

Wim Veen, Ben Vrakking

Homo Zappiens: Growing Up in a Digital Age

Network Continuum Education, 2006

Wim Veen är forskare vid tekniska universitetet i Delft, Holland, och är den som lanserat begreppet Homo Zappiens (HZ), en ny generation unga människor som vuxit upp med elektroniska prylar som fjärrkontrollen, datormusen, mobiltelefonen, MP3-spelaren. Den här generationen har lärt sig hantera dessa prylar effektivt och är just nu, enligt Veen, på färd genom utbildningssystemen. De har lärt sig zappa mellan flera TV-kanaler för att kunna hänga med i flera serier samtidigt. De har lärt sig att SMS:a samtidigt som de lyssnar på musik och tittar på TV. De beter sig som om de hade en alldeles unik simultanförmåga och vi som inte tillhör denna generation kan ibland lätt avfärda det som ett tecken på rastlöshet och dålig uppmärksamhet.

Veen anser att vi som undervisar HZ måste hitta nya vägar att hantera dessa nya beteendemönster. När vi Homo Sapiens (HS) – som i detta fall syftar på oss som inte tillhör generation HZ – upplever informationsöverflöd upplever HZ istället informationsrikedom. Själv född i slutet av 1960-talet känner jag att jag befinner mig i en sorts mellangeneration som, utan att ha vuxit upp med det (för-

utom fjärrkontrollen då), anammat en del av dessa beteendemönster i vuxen ålder. Den första datormusen höll jag i min hand när jag pluggade på Umeå universitet under tidigt 1990-tal.

I egenskap av undervisande bibliotekarie möter jag tidvis dessa HZ, som enligt Veen är uttråkade – inte för att de är slappa och ansvarslösa utan för att de tycker att pedagogiken är utformad på ett sätt som gör dem ointresserade. Den traditionella pedagogiken uppmuntrar inte till nyfikenhet och glädje vid inläring.

Veen pratar också om HS fördomsfulla syn på datorspelandet som idag, t ex manifesterat i ett LAN-party där man kopplar ihop varandras datorer för att spela, är högst sociala aktiviteter. Man löser problem genom att nätverka via chattar och avatrar. Veen hävdar att zappandets strategi gör att HZ kan ta in tre till fyra gånger mer information på en timme än en normal HS. HZ blir helt enkelt uttråkade när informationen är tråkig och kommer för sakta. Veen provocerar genom att påstå: "Projicerar vi inte våra egna begränsningar när vi hävdar att utföra flera saker samtidigt är meningslöst och improduktivt för kunskapsinhämtning?"

Veen har skrivit boken tillsammans med av en sina forskningsstudenter, Ben Vrakking, som också förtjänar ära. Boken är på sina, i detta sammanhang, fåtaliga 160 sidor innehållsrik och visar på många praktiska exempel. Kanske hade det varit relevant med flera källhänvisningar till forskning som bekräftar dessa påstådda beteendemönster hos den unga generationen, särskilt hänvisningar till Veens egen forskning.

Kommer då Veen och Vrakking med några kardinallösningar? I sista kapitlet presente-

ras förslag på hur vi kan omforma vår pedagogik och hur skolor bör omforma själva utbildningsstrukturen. Kanske inga kardinallösningar men ändå tänkvärda steg på vägen. Tyvärr finns inte tillräckligt utrymme i denna recension att redogöra för lösningarna. Läs boken istället. Man behöver inte köpa hela konceptet men det finns med all säkerhet åtminstone vissa bitar att ta till sig och prova i praktiken när det gäller att utveckla undervisning. Inte bara inom skolsystemen utan även på biblioteken.

LARS ISELID

Umeå universitetsbibliotek

Gunnel Furuland

Romanen som vardagsvara: förläggare, författare och skönlitterära häftesserier i Sverige 1833–1851 från Lars Johan Hierta till Albert Bonnier

LaGun, 2007

Egentligen vill nog Gunnel Furuland att vi håller hennes far utanför recensionen av avhandlingen. Så nära det forskningsfält fadern – den berömde litteratursociologen – en gång inmutat har hon hamnat i sin vetenskapliga nyfiken-

het att hon måste använda sig av metodik som han skapat. Litteraturvetenskap som familjeföretag? Som dynasti? Nej, jag tror inte att det är nepotism med i bilden. Men det låter inte så kul heller.

Även om man tidigare aldrig funderat särskilt mycket över ämnet 1800-talets häftesserier har man behållning av den här boken. Eftersom det handlar om en litteratursociologisk undersökning innehåller boken naturligtvis en mängd avskräckande listor och statistiska tabeller. Men det som räddar den, det som gör att man bitvis i alla fall vänder blad lika snabbt som de följetongsläsare som avhandlingen bland annat handlar om, är att Gunnel Furuland behärskar förmågan att berätta en historia. De porträtt hon tecknar av

fo:ra Möbler för information & inspiration fo:ra

Tack för besöket
i vår monter på Bok-
& Biblioteksmässan

Mats & Gunvor

de olika aktörerna – förläggare, författare, läsare, finansärer, bokhandlare osv – kring de olika häftesseriernas utgivning är levande och deras öden fängslande. Man vill veta hur det går! Det är läsbarhetskrav som få andra avhandlingstexter klarar att leva upp till.

Det har slumpat sig så att jag kommit att läsa Maja Lundgrens roman *Myggor och tigrar* parallellt med *Romanen som vardagsvara*. Lundgren skildrar som bekant 2000-talets svenska parnass. Man kan inte undgå att göra jämförelser. Såväl Bonniers förlag som Hier-tas Aftonblad har viktiga roller i båda böckerna. Den svenska litteraturvärlden var då såväl som den är nu liten och full av intriger.

Utöver de svenska författare – exempelvis Emelie Flygare-Carlén och Carl Jonas Love Almqvist – som nådde en större och geografiskt mer spridd skara läsare genom de olika följetongshäftena introducerades även en rad utländska författare, bland andra Charlotte Brontë, Charles Dickens, Alexandre Dumas, Edward Bulwer-Lytton och Eugène Sue. Den sistnämnde var ett tag så populär att två olika häftesserier publicerade olika översättningar av samma bok samtidigt.

Även om detta är forskning utförd vid avdelningen för litteratursociologi i Uppsala fungerar avhandlingstexten faktiskt alldeles utmärkt som ett stycke bokhistoria. Med andra ord: det här torde vara perfekt läsning för alla Biblioteksbladet-läsare. För övrigt är Gunnel Furuland bibliotekarie också.

JAN HOFF

Bibliotekarie och litteraturkritiker, Lund

Madeleine Lefebvre (ed.) The Romance of Libraries

Scarecrow Press, 2006

Madeleine Lefebvre, bibliotekarie vid Saint Mary's University i Nova Scotia, har bätt kollegor att i brevform berätta om romantiska möten på bibliotek. Hon har fått en övervuldigande mängd svar från USA och andra delar av världen.

Breven är systematiskt ordnade och speglar olika bibliotekstyper och verksamheter. Det är till exempel möten i läsesalen, studentbiblioteket, folkbiblioteket, universitetsbiblioteket, bokbussen, bibliotekskonferenser, vid referensdisken och i samband med fjärrlån. På slutet har hon samlat de brev som inte passar in i strukturen.

Man kan konstatera att biblioteket är ett säkert datingställe. Föräldrar vågar släppa dit sina barn och den som är blyg kan alltid smyga omkring och kika mellan hyllorna. Biblioteket är ett kravlöst ställe där man kan tillbringa mycken tid genom att iaktta andra besökare. Margaret Lefebvre konstaterar att torsdagar är bra datingdagar på bibliotek, åtminstone i USA.

Det är möten mellan kollegor, mellan bibliotekarierna och låntagare, mellan övrig personal och bibliotekarierna i alla varianter. Mötena mellan människorna är lika svala som en amerikansk familjefilm från 1950-talet. Passionen ligger inte direkt på lut. Den kanske utvecklas någon annanstans. Bara i ett brev möts de två i en het kyss bakom en hög med stolar, annars är det den gemensamma kärleken till boken som är den förenande passionen i alla möten. De flesta romanser slutar med att de lever lyckliga i alla sina dagar och har ett par underbara barn.

Boken är så tråkig att man nästan inte står ut med att läsa den till slut.

När hettar det till? Aldrig. När blir mötena på biblioteket passionerade? Aldrig. När händer något spektakulärt? Aldrig. Det är annat än ungdomens läkarromaner med heta blickar över munskyddet och passionerade möten i linneförrådet.

Eftersom jag av annan anledning har gått igenom femton årgångar av BHS-kårtidning-

en "I Carlssons klister" trodde jag att jag skulle finna passion och heta känslor beskrivna av unga kollegor där. Jag hittade en 30 kapitel lång berättelse från 1985 av Jan Fröding och Cia Mossberg om bibliotekarien Curt Magnus som blir förförd eller förför den sexiga barnbibliotekarien mellan compactus-hyllorna. Vittne till akten blir Curt Magnus vä-ninna Sarah. Sarah blir förtvivlad men tar tillbaka Curt Magnus när han återkommer till henne med sitt vanliga lockrop Tally-hoo!!! Alltid något. August Blinding skriver i samma publikation på 1970-talet om en kyss på parkeringsplatsen mellan två blivande bibliotekarierna: "... så känner hon något hårt manligt som stöter mot hennes ben – det är hans knän som darrar av köld!!!"

Bibliotek är sexiga ställen, ett effektivt ragningsställe lika bra som krogen, men uppenbarligen inget riktigt bra ställe för att låta passioner blomma med bibliotekarien som en av aktörerna.

BRITT MARIE HÄGGSTRÖM

F d förbundsordförande DIK

Jonna Holmgaard Larsen (ed.)

Nordic Public Libraries in the Knowledge Society

Danish National Library Authority, 2006

Nordic Public Libraries in the Knowledge Society är en gedigen genomgång av "what's on" i den nordiska folkbiblioteksvärlden. Initiativet till skriften kommer från de nordiska folkbiblioteksmyndigheterna som till-

sammans också ansvarar för utgivningen av Scandinavian Public Library Quarterly. Ett antal namnkunniga personer med anknytning till den nordiska folkbiblioteksvärlden har här genom olika nedslag i folkbibliotek i Norden gett oss en verksamhetsgenomgång. Redan rubrikerna i innehållsförteckningen placerar oss i vår samtid. Verksamheten inom folkbiblioteken känner igen sig i de välfunna rubrikformuleringarna med ord och innebörd som: samarbete, nätverk, mötesplatser, utveckling, upplevelser, delaktighet, utmaningar och så förstås läsfrämjande, lärande, information, kultur och kunskap. De totalt 31 artiklarna i skriften är samlade under fyra tematiska huvudrubriker. Detta angreppssätt understryker de likheter som finns inom folkbiblioteken i samtliga nordiska länder just nu. Boken är en uppföljning av en liknande skrift som utkom 2002: *Nordic Public Libraries - the Nordic Cultural Sphere and its Public Libraries*. Den boken är uppdelad i olika kapitel efter nation vilket i viss mån accentuerar olikheterna mellan ländernas folkbiblioteksstatus.

Syftet med föreliggande skrift är att ge ex-

empel på "best practice" och exemplen är många och välvalda. Naturligtvis saknas fördjupande texter i en 90-sidig bok med över 30 inlägg. Skriften inleds med ett givande förord författat av Jens Thorhauge. Jag vill gärna uppmana läsaren av boken att ge sig tid att läsa detta. Thorhauge visar här på det sammanhang som de nordiska länderna befinner sig i och kopplar det till den folkbiblioteksutveckling som gett nordiska folkbibliotek ett gott rykte i andra länder. Med avstamp i detta sammanhang kopplar Thorhauge ihop utvecklingen på folkbiblioteksområdet med en teoretisk ram och landar i det paradigmskifte som har skett bland annat genom förflyttningen från samlingsorientering till fokusering på användarens möjligheter till delaktighet.

Efter Thorhauges användbara och insiktsfulla förord följer så de 31 nedslagen i den samtida folkbiblioteksverksamhet. Dessa formar tillsammans en användbar uppslagsbok för den som söker idéer och/eller vill skaffa sig en snabb överblick av det samtida nordiska folkbiblioteket. Alltför ofta får vi i den här typen av skrifter rena beskrivningar av verksamhet, ofta av ganska okritisk karaktär. Ibland blir också koncentrationen stark på fysiska miljöer och ting. Här kan vi dock glädjande nog konstatera att det också finns en hel del beskrivningar av metodutveckling som sker på folkbiblioteken. Möjligen vill jag efterlysa lite mer teori (eller kanske till och med ideologi) kopplad till syftet med de olika projekten som beskrivs i boken. Inte heller finns det särskilt många utvärderingsresultat redovisade, men det är kanske för tidigt att begära.

Sammanfattningsvis har vi här en samtidsbeskrivning som också är en idékatalog. Våra "Vad-, Hur-, och Var-frågor" blir väl besvarade men jag efterlyser ett lite bättre utvecklat "Varför".

CHRISTINA PERSSON

Chef för Göteborgs stadsbibliotek

Bibliotekssatsning i Stockholm

STOCKHOLM SATSAR miljoner av kulturbudgeten på biblioteken samtidigt som stadens kultur- och musikskola drabbas av minskat anslag.

Stadens kulturbudget för nästa år fokuserar på biblioteken. En pott på sex miljoner kronor har avsatts för att utvidga satsningen på söndagsöppna bibliotek. Dessutom ska 35 miljoner kronor användas för att modernisera biblioteksstrukturen. Pengarna tas ur fastighetsnämndens investeringsbudget och tillhör alltså inte kulturförvaltningens budget. Tydligt är ändå att staden inte enbart satsar på huvudbiblioteket utan också på stadsdelsbiblioteken. BBL (nr 5) har tidigare exempelvis rapporterat om planerna på ett nytt bibliotek inne i Kista Galleria. Stadsbibliotekarien Inga Lundén är nöjd och menar att politikerna ger en tydlig signal om att de prioriterar biblioteksverksamhet.

– Det är en bra början. Det är ett faktum att vi behöver se över strukturerna som är anpassade för 1900-talet. Nu är det dags för en ordentlig satsning på bibliotek för 2000-talet, säger hon.

Hon medger att de sex miljoner som ska användas till att fortsätta med satsningen på söndagsöppna bibliotek kanske inte räcker så långt. Ingen hänsyn har exempelvis tagits med i beräkningarna vad gäller lönekompenensationer etc. Och trots satsningarna ökar Stockholms stads totala kulturbudget endast med 2,9 miljoner kronor nästa år. Satsningarna finansieras framför allt genom besparingar på administration och lokaler. Kulturskolan är den institution som drabbas hårdast eftersom den får minskat anslag. Där väntas bland annat höjda avgifter för barn som tar del av stadens kultur- och musikverksamhet.

ÅE

www.phf.se
Effektiv datafångst för alla områden...

Värsta tidningen om språk

I MAJ I ÅR beslutade FN:s generalförsamling att utse år 2008 till språkens år (International Year of Languages) för att därmed officiellt framhålla vikten av att främja, skydda och bevara världens språk och kulturer. Inom FN vill man också satsa på att använda fler språk internt och framför allt oftare använda de sex språk som idag är organisationens officiella: arabiska, kinesiska, engelska, franska, ryska och spanska (www.un.org/News/Press/docs/2007/ga10592.doc.htm)

Det är en stund kvar till 2008 men under tiden kan alla språktintresserade och språknördar i Sverige glädja sig åt en ny tidning som i början av hösten kom med sitt första nummer: Tidningen Språk – "tidningen som bevakar och bejakar språket". Det är en sympatisk, rolig och intressant produkt i A5-format som ges ut av Språktidningen i Sverige AB med hjälp av bidrag från en rad tunga institutioner och organisationer som Vetenskapsrådet, Svenska Akademien, Riksbankens jubileumsfond, Framtidens kultur m fl. Chefredaktör är Patrik Hadenius, vetenskapsjournalist och språkvetare med ett förflutet på Forskning & Framsteg samt DN.

Innehållet – som till en del tas fram i samarbete med Språkrådet, en avdelning vid institutet för språk och folkminnen – i det första numret bådar gott: små och stora artiklar och notiser som tar upp allt mellan himmel och jord som berör språk samt frågor och företeelser kring språk. Det kan handla om gamla, uttrangerade ord, nyfödda ord, sammansättningar eller varför mäns och kvinnors ordförråd delvis skiljer sig åt. Tidskriftens bakvagn, "Del 2" där sidorna är kantade i orange, har ambitionen att hjälpa läsarna med språket. Där besvarar bl a Språkrådet frågor från läsarna, där delar fem experter med sig av sina bästa knep och där finns debatt och språkspaningar. Det är på dessa sidor som man kan läsa om bloggaren Alex Schulmans fem mest avskydda uttryck. Jag är helt med på noterna beträffande fyra av dem. Kanon eller kanoners är t ex ett riktigt vidrigt uttryck. Däremot uttrycket "inte en sportmössa", är ju kul! Andas fräschtt sjuttio-tal, är avväpnande och... tja, gulligt. Alex får säga vad han vill om den saken...

Språktidningens första nummer tar också upp sådant som man av och till funderar på, t ex varför man så ofta nu för tiden stöter på konstiga efternamn: svenska namn, ofta lite

adelsklingande eller sammansatt på ett sätt som gör att man genast begriper att det är påhittat och taget. Det är inte så konstigt. Förra året behandlade Patent- och registreringsverket 1 500 nybildade namn och eftersom skyddet av adelsnamn successivt under årens lopp har försvagats går det numera att anta ett adelsklingande namn.

En annan artikel handlar om det skorrande r-ljudets spridning i Europa. Den är jätteintressant men ger tyvärr inte svar på varför en del infödda stockholmare envisas med att låta som Carl Bildt. Artikeln "När andraspråket tar över" var för mig personligen en aha-upplevelse och gav svar på varför allt blev en språkhärva när jag som tvåspråkig i skolan skulle lära mig ett tredje språk – därtill via just mitt andra språk.

Språktidningen har redan fått mycket beröm och det är bara att instämma. En sjukt bra tidning, man fettlängtar efter nästa nummer som kommer typ den 16 oktober. Men det suger att vänta.

HZ

Klippt och skuret

EN BOK FÖR ALLA LÄGGS NED

– Det är barnen som drabbas av det här i slutändan. Steget innan är det alla förskolor och bibliotek som jobbar med läsförämjande insatser.

Ann Rydberg, Stadsbiblioteket i Örebro, i Nerikes Allehanda 31.8 2007

SKOLBIBLIOTEKARIE DRAS IN

– Det är stor förtvivlan på skolan. Det känns nästan som ett slag under bältet att ta bort skolbibliotekarien, säger Gunnarsbyskolors rektor Margareta Jansson.

– Hon vet vilka temaområden eleverna håller på med, och hjälper dem inte bara med böcker, utan visar dem också var de kan hitta fakta om ämnet på olika hemsidor på webben. Samtidigt som hon serverar lärarna med rätts sorts böcker och faktamaterial för olika ämnesområden. Hon är en nyckelperson på skolan.

Nya Kristinehamns-Posten, 7.9.2007

MERA OM SKOLBIBLIOTEK

Skolbibliotekens ställning i skolan är osäker med otidliga ansvarsförhållanden.

Det visar en ny kartläggning av synen på skolbiblioteken i länet, som Länsbiblioteket Västernorrland låtit göra.

Kartläggningen visar att det inte spelar någon roll om skolan är stor eller liten. Det finns skolor med 70 elever som har ett bemannat skolbibliotek och det finns skolor med över 300 elever som helt saknar bemannat skolbibliotek.

Örnsköldsviks Allehanda 10.9.2007

ANTINGEN FÖR ELLER EMOT

Jag tror att en förutsättning för att lyckas är att alla måste vilja ta över. Det finns inte utrymme för någon som motarbetar idéerna.

Margareta Swanelid, Dieselverkstadens bibliotek, i Du & Co nr 3 2007

Vill du annonsera i Biblioteksbladet?

Ring eller mejla Bo Eriksson!

08-717 43 57 | 070-714 90 55 | bo.erikssonmedia@telia.com

Filialerna blev inte fler utan färre

ALLDELES EFTER midsommar gick Kulturrådet ut med ett pressmeddelande där man nöjt berättade att folkbiblioteksstatistiken för år 2006 visade på ett trendbrott. Efter att ha minskat i antal under en lång följd av år hade antalet biblioteksfilialer åter ökat. Ökningen var 27, en visserligen blygsam ökning som enligt Kulturrådet dock kunde tyda på att utvecklingen hade vänt.

Men utvecklingen har inte vänt. Ser man närmare på siffrorna visar det sig att ökningen är skenbar och att minskningen av antalet filialer tvärtom har fortsatt. Den skenbara ökningen beror främst på att Stockholm 2006 redovisade 35 filialer fler än året innan – 95 jämfört med 60. Men de 35 nya "filialbiblioteken" är inte nya. Det handlar istället om ett antal bibliotek på servicehus som är öppna för boende, anhöriga och personal några timmar i veckan och som har omdefinierats och blivit filialbibliotek i den officiella folkbiblioteksstatistiken.

Om man räknar bort dessa 35 nytillkomna "biblioteksfilialer" blir ökningen med 27 nya filialbibliotek istället en minskning med åtta. Men med all sannolikhet är minskningen betydligt större. Flertalet av de biblioteksfilialer som har kommit till i statistiken tycks nämligen vara de tidigare "övriga utlånings-

ställen" – t ex utlåningsstationer eller bibliotek på servicehus – som har fått en ny benämning i statistiken utan att något har förändrats i verkligheten.

Visserligen öppnades det också nya filialer förra året. Två exempel är Sjöbo och Skövde. Sjöbo öppnade ett nytt integrerat folk- och skolbibliotek och Skövde återöppnade en tidigare nedlagd filial. Men fler lades alltså ner. Tre av sex i Laholm. Tre av sju i Tierp. En av åtta i Eskilstuna. En av två i Ydre. En av tre i Aneby. Den enda i Mellerud. En av två i Partille. För att ge några exempel ur folkbiblioteksstatistiken. Det bör dock tilläggas att en del av de nedlagda filialerna snarast hade karaktären av utlåningsstationer. Bland de filialer som har lagts ner finns också sådana som finns kvar under beteckningen "övriga utlåningsställen"; de har omdefinierats i statistiken utan att de har förändrats i verkligheten.

Men en ökning blev ändå en minskning. Man kan också notera att det finns betydligt fler filialbibliotek i folkbiblioteksstatistiken än på bibliotekens hemsidor. Så möjligen vore det bra om Kulturrådet och biblioteksvärlden kom överens om vad som är ett filialbibliotek och vad som inte är det.

PETER ALMERUD

På nytt jobb: Bibliometriker

PER AHLGREN är från den 1 september anställd som bibliometriker vid Stockholms universitet. Han kommer närmast från Bibliotekshögskolan i Borås där han arbetat som lärare och forskare i elva år. På Stockholms universitet är han organisatoriskt placerad på universitetsbibliotekets avdelning för e-resurser där Wilhelm Widmark är chef. Han bekräftar att det ännu inte är så vanligt med inrättade tjänster för bibliometriker.

– Jag vet att Lund har en post doc-tjänst för det här, Karolinska Institutets bibliotek och Kungliga Tekniska Högskolan har någon som arbetar inom området och Uppsala funderar på saken – man kan säga att det här är på gång på alla de större lärosätena. Universiteten arbetar mer och mer med frågor som rör bibliometri, det finns ett stort intresse kring det, säger Wilhelm Widmark.

Som bibliometriker ska Per Ahlgren bistå universitetsledningen med analyser av universitets vetenskapliga publicering. Närmast ska han upprätta en plan för hur den bibliometriska funktionen ska byggas upp. Den ska bl a redovisa vilka analysmetoder som kommer att användas, vilka analysrapporter som ska presenteras, förslag till utveckling av bibliometriska analysmetoder för samhällsvetenskap, humaniora och juridik, en teknisk inventering, en redovisning av nationella och internationella nätverk inom området samt en tidsplan för hur funktionen kan komma att utvecklas de kommande åren.

HZ

Omstrukturerings på Axiell

VIKTOR PANSELL är sedan den 1 september 2007 anställd som ny vd för Axiell Biblioteks svenska verksamhet.

Viktor Pansell har tidigare bl a arbetat som vd och koncernchef i Printcom-koncernen och senast kommer han från J D Stenqvist AB – ett företag inom förpacknings- och pappersvarubranschen.

Rekryteringen av Pansell är, enligt ett pressmeddelande, ett led i en omstrukturering av Axiellkoncernen. Vid årsskiftet bildas ett nytt koncernbolag, Axiell Library Group AB, för de centrala funktionerna. Med namnskiftet vill Axiell markera sin internationella inriktning. Jerk Sintorn fortsätter som vd för koncernbolaget och den tidigare chefen för den svenska verksamheten, Göran Hultén, som vice vd. Hultén är också utsedd som chef för affärsutveckling – en nyinrättad befattning – där han bl a ska arbeta med att stärka Axiell internationellt.

I övrigt koncentreras affärsverksamheten till tre bolag: svenska Axiell Bibliotek AB, danska Axiell Bibliotek A/s och det finska Ab Axiell Kirjastot Oy.

Axiell Bibliotek är en leverantör av IT-system och IT-tjänster till biblioteken i Norden. Biblioteken är företagets enda målgrupp och det företaget främst fokuserar på är utveckling av bibliotekssystem. Axiell har 120 anställda i Norden och omsatte 2006 drygt 152 miljoner kronor (enligt egen uppgift).

HZ

Data- och tv-spelande i siffror

PC, PLAYSTATION, Xbox, Gamekub, PS2, PS3, PSP, Wii – sätten att spela data- och tv-spel på är många. Nu kommer det även siffror på hur utbrett spelandet ser ut att vara. I huvudstadens län spelar 21 procent av invånarna dataspel någon gång i månaden. Tv-spel är inte lika lockande eftersom endast 15 procent spelar det minst en gång i månaden. Det visar en sammanställning från Research International och Sveriges Annonssörer där 10 000 tillfrågats om sina spelvanor. Dataspel spelas minst i Norrbotten (17,9 procent) och Kronoberg (18,2 procent). Tv-spel är inte lika populärt bland de boende på Gotland (7,8 procent) och i Kronoberg (10,9 procent).

ÅE

LitteraLund 2007

SNART ÄR det dags igen! Den 22–27 oktober går årets upplaga av LitteraLund av stapeln – Lunds egen bokfestival för barn och unga. Nytt för i år är att ungdomarna får en egen dag! Fredagen den 26 oktober kommer det att bli ett tjugotal arrangemang inom områden som poesi, musik, teater och skrivande. Bland de medverkande finns poeten Bob Hansson och popsångerskan Britta Persson.

Lördagen den 27 oktober är det en stor of-fentlig festivaldag i Stadshallen för barn. Det blir musik, utställningar, teater, författare, skri- varverkstäder, film och mycket annat.

Vuxenprogrammet – som för varje år växer – består i år av 14 seminarier som hålls den 25–26 oktober. Larry Lempert, chef för Internationella biblioteket i Stockholm inviger vuxenprogrammet där hjärnforskaren Martin Ingvar inledningsvis håller ett seminarium om barns väg till läsning. I programmet i övrigt märks bl a Marta Hedener och Jan Hansson från Svenska Barnboksinstitutet som pratar om översatt barn- och ungdomslitteratur. Representanter från nätverket Den hemliga trädgården samtalar om hur man kan hitta bland världens böcker. Viskompositören Georg Riedel medverkar också inom ramen för vuxenprogrammet under rubriken "Hujedamej, vad det låter! Astrid Lindgren tolkad i ton".

LitteraLund är en del av arbetet för Lund som Europas kulturhuvudstad 2014. Kandidaturen ingår i en handlingsplan med syfte att utveckla Lund till en betydande kultur- och vetenskapsstad i Europa.

HZ

Fler övervakningskameror på bibliotek

I NORRKÖPING HAR stadsbiblioteket fått tillstånd att sätta upp fler kameror i lokalen. Det har länsstyrelsen beslutat. Sedan en tid har biblioteket haft problem med trivseln på biblioteket. BBL har tidigare rapporterat om vakter som patrullerat inne i biblioteket. Kommunen har i ansökan påtalat att hot-situationen mot personalen på biblioteket har ökat vilket kräver fler kameror. De nya kamerorna placeras vid entrén och vid ut-låningsdisken.

ÅE

KB:s nya hemsida

KUNGLIGA BIBLIOTEKET har ändrat utseende på sin webbplats. Syftet är att förbättra tillgänglighet och användbarhet. Webbplat-sen har en ny informationsstruktur, bl a har man gallrat och renodlat innehållet som gör det lättare att navigera samt bemödat sig om en tillgänglighet som inte utestänger någon p g a funktionshinder eller datorkapacitet.

Biblioteken har fått egen huvudingång på hemsidan under rubriken "För bibliotek". Där finns all specifik och biblioteksrelaterad information samlad i olika avdelningsrubriker som man kan klicka sig vidare ifrån.

På den nya webbplatsen finns nu också den s k Djävulsbibeln digitalt tillgänglig i sin helhet. Originalen av handskriften finns f n i Tjeckien för att visas upp på en utställning som handlar om den. Utställningen pågår till januari 2008 och då återbördas handskriften till KB

Sist Kungliga biblioteket gjorde om sin hemsida var i mars 2006 i samband med att man sjösatte en ny grafisk profil. Nu har hemsidan renodlats ytterligare och visst – det har blivit lättare att söka på den.

HZ

Slutfuskat på Wikipedia?

MED NYA sökmotorn Wikipedia Scanner är det enkelt att avslöja alla som försöker skön-måla sina uppgifter i uppslagsverket.

Sedan länge har det varit ett problem att företag, privatpersoner och organisationer själva "putsar till" sina uppgifter på Wikiped-ia. Brittiska MediaGuardian har till exempel avslöjat att företaget Diebold, tillverkaren bakom de hårt kritiserade röstningsmaski-nerna i det amerikanska presidentvalet 2004, raderat hela stycken med kritisk information om företaget. Men även andra storföretag som det svensk-brittiska läkemedelsbolaget Astra Zeneca och Disney har missbrukat Wi-kipedia. CIA har även ändrat uppgifter om Irak-invasionen skriver tidningen Wired.

Men med det nya verktyget Wikipedia Scanner kan man alltså spåra vem som änd-rat och varifrån ett inlägg har ändrats. Sök-motorn är gratis och har lagts ut på nätet av uppfinnaren själv, en 24-årig hacker från USA som vill avslöja företagsskandaler och skön-målning på Wikipedia.

Länk: <http://wikiscanner.virgil.gr/>

ÅE

Stängt på grund av skadegörelse

PÅ STOCKHOLMS universitetsbibliotek har föregående termin varit minst sagt rörig. I mit-ten av mars öppnade någon kranarna på en toalett belägen ovanför bibliotekets lokaler vilket resulterade i vattenskador på biblioteket som i sin tur gjorde att man var tvungen att stänga delar av biblioteket. Någon månad senare, i april, kring påsken, sprängdes den bankomat som ligger precis utanför bibliotekets entré. Tre dagar fick biblioteket stänga på grund av att bib-liotekets entré skadades. Så i somras, i början av juli, precis när saneringsarbetet var klart från de vattenskador som uppstod i mars, var det dags igen men nu med än värre konsekvenser. För denna gång nöjde sig inte sabotören eller sabotörerna i fråga med att öppna kranarna för fullt på en toalett utan på fem!! Denna gång blev skadegörelsen omfattande, bl a har man var-it tvungen att riva upp tusentals kvadratmeter heltäckningsmattor.

– Biblioteket har haft stängt hela juli och större delen av augusti. Nu har vi öppet men bara begränsat, hela övervakningen är fortfarande avstängd. Som tur är har inga böcker skadats men verksamheten har ju påverkats mycket, säger Eva Enarson, informationsansvarig på Stockholms universitetsbibliotek.

Saneringsarbetet beräknas vara klart i slutet av september. Notan lär inte bli billig och för-säkringspremier lär också komma att påverkas. Skadegörelsen är polisanmäld men ingen är gripen för något brott, enligt Stockholms universitetsbiblioteks interntidning su-Nytt.

HZ

Vem läser för barnen? När? Och hur?

ÅTTA PROCENT av barn i åldrarna 2-8 år får aldrig en bok läst för sig. Det visar en SIFO-undersökning som gjorts på uppdrag av Läs-rörelsen och McDonald's. Och det är tiden som tycks vara det enskilt största hindret för att högläsa för sina barn. Sex av tio föräldrar uppger att de skulle vilja läsa mer för sina barn – om tiden räckte till och om priserna på barnböcker var lägre.

Över 1000 personer, 535 kvinnor och 468 män, som är föräldrar med barn i åldrarna 2-8 år har svarat på en enkät via e-posten. Det man har försökt att ta reda på är bland annat läsningens betydelse, vem i familjen som läser för barnen, hur ofta och i vilket sammanhang barnen blir lästa för. Men det har också funnits frågor som berör barnens egen läsning. Till exempel visar undersökningen att

31 % av barnen läser varje dag medan 13 % läser sällan eller aldrig. När föräldrarna listar vilka aktiviteter som sysselsätter barnen ofta visar det sig att läsning hamnar på tredje plats, 82 % läser böcker att jämföra med 88 % som ser på tv. Den aktivitet som toppar är lek utomhus.

Flera av undersökningens resultat kompletterar delvis dem som framkommit i andra läsundersökningar som t ex att läsvanorna går i arv: Mammor och högutbildade som själva läser mycket, läser också oftare för sina barn.

Hur ofta läser vi då för våra barn? Av de som svarade uppgav 37 % att de läser för sina barn varje dag, 8 % läser sällan eller aldrig för sina barn. Mammorna läser, inte överraskande, mer än papporna för sina barn och det är vid nattningen som majoriteten av föräldrarna idkar högläsning för barnen. Vad läser man då för barnen? Majoriteten, 79 %, uppger att de läser klassiska sagoböcker, 69 % läser moderna barnberättelser, och 52 % läser bilderböcker alternativt fackböcker.

Det visar sig också att föräldrar läser olika böcker för pojkar och flickor. Klassiska sago-

böcker läses i högre utsträckning för flickor än för pojkar. För pojkarna väljer man att läsa faktaböcker i högre utsträckning än för flickor.

Frågan är väl om årets Happy Meal-satsning kan ändra på det. I höst lanserar Läs-rörelsen och McDonald's nio nya barnbokstitlar i Happy Meal. Det är i samband med den satsningen som man har tagit fram SIFO-undersökningen om de mindre barnens läsvanor.

Mellan den 29 september och 25 oktober kommer totalt 920 000 barnböcker att distribueras via Happy Meal. I årets Happy Meal-böcker ingår sex bilderböcker – däribland antologin *Min Skattkammare* – två läsa lättböcker samt Astrid Lindgrens *Pippi flyttar in* i en version på somaliska-svenska.

Läs-rörelsen har samarbetat med McDonald's sedan 1998. Sedan 2001 har över 2,8 miljoner barnböcker ingått i svenska McDonald's Happy Meal. Böckerna väljs ut av Marianne von Baumgarten-Lindberg som sitter i Läs-rörelsens styrelse.

HZ

SKOLAN BORTOM DEN
POLITISKA RETORIKEN

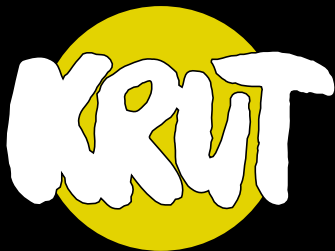
FLER RÖSTER BEHÖVS I SKOL- DEBATTEN

Tidskriften KRUT firar 30 år som självständig och fristående med att återpublicera Den dolda läroplanen, av Donald Broady, i nr 3-07.

I nästa nummer diskuterar vi alternativ till betygen.

KRUT behövs i skoldebatten.

Prenumerera via vår hemsida –
ev med stöd via kulturrådet!

Kritisk Utbildningstidskrift
Beställningar:
www.krut.a.se

Saknad kan inte beskrivas i ord.
Postgiro: 90 20 90-0

Garage-bibliotek i Malmö

MALMÖ KOMMER snart att få en ny unik biblioteksfilial där man ska kunna göra annat än att bara låna böcker.

– Vår ambition är att Garaget ska bli mycket mer än bara ett nytt stadsdelsbibliotek, säger Mia Dimblad, projektledare för det nya biblioteket.

Inspirationen har hämtats från London och de Idea Store-bibliotek som finns där. Det handlar om bibliotek som mötesplats för att bryta utanförskap. Med på tåget är även Malmö högskola med Kaospiloterna och Ljusdesignutbildningen. Centrum för urban integration etableras i lokalen vilket kanske innebär ett säkrat EU-stöd för verksamheten i framtiden. Det nya biblioteket ligger i ett före detta bussgarage i kvarteret Facklan i Sofielund – därav namnet Garaget. Den i dag tomma industrilokalen är på 530 kvadratmeter och består av ett enda rum som under hösten ska renoveras.

– Men det är ingen stor renovering som ska ske. Traverserna i taket ska få hänga kvar eftersom de kanske kan komma att användas vid exempelvis filmvisning i framtiden, säger Mia Dimblad.

Rent ekonomiskt är det en fördel för Malmö stadsbibliotek att det redan finns en befintlig lokal som endast behöver putsas upp innan den kan användas. De boende i närheten av Garaget har även fått vara med och bestämma hur biblioteket ska utformas.

– Under mötena som vi har haft har det kommit fram att många efterlyser datorer, ny teknik, fik, tillgång till kurser, kreativa verkstäder, läsläsning och en mängd andra saker. Det kommer också att bli utställningar och skrivarcirklar, säger Mia Dimblad.

För nästa år har Malmö Stad budgeterat 1,4 miljoner kronor till projektet. Om allt går enligt planerna öppnar Garage till årsskiftet.

Självförsvar mot Besserwissrar

NU HAR HAN gjort det igen! Skaparen till den tecknade serien Besserwisser i BBL, Anders Mathlein, har gett ut ännu en handbok. För några år sedan kom *Ge svar på tal. Handbok i konsten att alltid veta bäst – och att platta till besserwissrar som tror att de gör det*. Anders Mathlein trötnar tydligen aldrig på att formulera och dela med sig av giftsticken och syrligheterna som i värsta fall kan göra en till en social paria. För nu kommer han med ännu en bok om hur man navigerar i sällskapslivet bland översittare och dumdryga pösmunkar: *Ge igen. Handbok i självförsvar mot översittare i sällskapslivet*.

Boken rymmer praktiska tips, konkreta situationer och dräpande dialoger användbara mot alla dem som får oss att känna oss dumma och mindre vetande. I boken finns också tips på hur man slingrar sig ur egna klavertramp – tillfällen när tungan slinter eller man faktiskt blottar sin okunnighet på ett självsäkert sätt. Exempel ur boken:

På konstmuseum där du och ditt sällskap betraktar en målning.

DU: Jag har alltid tyckt att Dalís motivval andas ett slags... hur ska jag säga... förtäckt misantropi.

X: Dalí? Det där är ju en Magritte.

DU: Javisst. Hur så?

Det finns bara ett problem med den här typen av handboks-kunskap? När man väl behöver den är den på något egendomligt sätt utradad ur minnet...

ÅE

HZ

Styrelsemedlem goes SL

BIBLIOTEKARIER ligger alltid i framkant. Och det känns tryggt att veta att nu även Svensk Biblioteksförnings styrelse finns representerat i nya spännande världar. Gunilla Lilie Bauer är inte bara chef för Riksdagsbiblioteket i Stockholm utan även avatar i Second Life – och styrelseledamot i Svensk Biblioteksförning. I den virtuella och parallella världen på nätet heter hon Gunilla LB.

– Jag har faktiskt försökt ta bort mig från nätverket men det har jag inte lyckats med. Så jag får väl bli kvar ett tag till trots att jag sällan hinner vara där, konstaterar Gunilla Lilie Bauer

Samtidigt understryker hon att Second Life (SL) tillhör en del av bibliotekariers omvärldsbevakning.

– Bibliotekarier måste helt enkelt ha lite koll på utvecklingen och på vad som sker på nätet. Det är ju där användarna är.

Initiativtagarna till Biblioteksavatarerna.se är Linda Tillander och Åke Nygren. Under Biblioteksdagarna möttes de och beslöt sig för att skapa ett nätverk för biblioteksmedarbetare. Varje torsdagskväll klockan halv nio möts biblioteksfolk och bibliotekskramare av alla de slag för att lotsa varandra fram i den virtuella världen. Här kan man kraschlanda eller utbyta erfarenheter. Bland annat har danskarna hållit ett föredrag om sin biblioteksö i SL, Info Island, för sina svenska kollegor.

– Det här är ett bra sätt att hålla sig uppdaterad om vad som sker inom 3D-världen samtidigt som det sker i en öppen och lekfull atmosfär. Framför allt handlar det väl om att lära sig att behärska tekniken. Av oss två är

det nog Linda (Linny Voom) som behärskar Second Life bäst, berättar Åke Nygren som till vardags jobbar som samordnare för Livslångt lärande på Kista bibliotek. I den parallella världen har han namnet Learnie Allen. Han menar att det i dagsläget inte är så att det är i SL som det sker någon konkret biblioteksutveckling där man bryter tabun och utvecklar nya idéer. Orsaken är naturligtvis att de flesta har fullt sjå med att kunna ta sig fram.

– Men på sikt satsas det ju mycket på 3D och den virtuella världen på nätet. I framtiden kommer Second Life vara ett utmärkt alternativ till en traditionell videokonferens, tror Åke Nygren.

Men har inte SL-tåget gått redan? Idag är det ju bara Facebook som gäller...?

– Tågen har inte bara gått. Det kommer alltså att gå så det gäller att inte bara stå kvar och se på. Biblioteken ska ju inte enbart vägleda folk till litteraturen.

Åke Nygren drar paralleller till Internet och hur det såg ut för tio år sedan.

– Second Life är en bra framtidsspaning eftersom det om några år framöver kommer vara så att vi alla kommer att komma i kon-

takt med allt fler virtuella världar på nätet.

Så alla som kan komma loss från first life är naturligtvis välkomna att skaffa sig ett alter ego i Second Life där man kan mingla med Kia Gumbel, Jakob Harnesk, Ann Östman, Erik Stattin, Åsa Jenslin och andra i branschen.

Länk <http://biblioteksmedarbetare-i-secondlife.ning.com/>

För ordningens skull ska nämnas att Svensk Biblioteksförnings informationschef, Peter Axelsson, samlar vänner på Facebook. Och BBL...? Tja, vi pysslar med papper, gör tidning – in first life. Kan det bli mer möjligt?

RED

Vilket är ditt favoritord?

– Bok.

Margot Wallström, EU-kommisionär, tidningen Xtra 24.8.2007

Föreningsnytt

MATERIAL TILL FÖRENINGSNYTT MAILAS TILL:
pax@biblioteksforeningen.org

Information ang BTJ

VID FÖRENINGENS ÅRSMÖTE i maj informerade styrelsen om att en process har inletts för att avyttra föreningens ägande av BTJ. Syftet är att undvika framtida intressekonflikter mellan rollen som ideell förening och ägande av ett företag i mediabranschen.

För närvarande pågår ett omfattande analysarbete av ekonomiska, juridiska och verksamhetsmässiga effekter av ett avvecklande av ägarintressena i BTJ. För detta arbete har styrelsen bl a anlitat extern expertis och man inväntar nu resultatet av deras arbete.

– Utöver de rent ekonomiska konsekvenserna finns det frågeställningar med kopplingar till bl a SAB-systemet och den bibliografiska servicen som behöver klargöras, säger Britta Lejon, ordförande för Svensk Biblioteksforening. Syftet är att hitta en så bra lösning som det bara går där bibliotekens intressen tillvaratas. Styrelsen kommer att återkomma med information så fort som det är möjligt.

Svensk Biblioteksforening äger idag 9,64 procent av aktierna. Huvudägare är Litorina och Ratos.

Fakta om bibliotek

TILL ALMEDALSVECKAN GAV Svensk Biblioteksforening ut en liten folder – Fakta om bibliotek – som blev mycket uppskattad och snabbt tog slut. En ny upplaga har nu tryckts där materialet även uppdaterats med den senaste Folk- och Forskningsbiblioteksstatistiken. Institutionella medlemmar kan beställa foldern kostnadsfritt från föreningens kansli.

Årets medlemsalmanacka innehåller merparten av de statistiska uppgifterna som finns i Fakta om bibliotek. Medlemsalmanackan skickas ut till alla medlemmar senast i mitten av november.

PAX

Nya statistikrapporter

I BÖRJAN AV oktober presenterade Svensk Biblioteksforening årets utgåva av de 290 kommunala och 20 regionala rapporterna. Statistikrapporterna är en bearbetning av Kulturrådets folkbiblioteksstatistik som även har kompletterats med kommunvisa siffror från SCB. Årets rapporter innehåller även jämförelsesiffror med föregående år. Alla rapporter går att hämta hem som pdf-filer på föreningens hemsida.

PAX

Ny rapport om nationell bibliotekspolitik

VID BOK & BIBLIOTEKSMÄSSAN i Göteborg presenterades Svensk Biblioteksforenings nya rapport ”Sverige – så in i Norden efter. En jämförelse av nationell bibliotekspolitik i Danmark, Finland, Norge och Sverige.” Rapporten är skriven av Anna Kåring Wagman vid Svensk Biblioteksforenings kansli.

Rapporten går att beställa från föreningens kansli och går också att ladda hem som pdf-fil från www.biblioteksforeningen.org.

Aniara-priset till Tua Forsström

DEN FINLANDSSVENSKA författaren Tua Forsström tilldelas Svensk Biblioteksforenings Aniara-pris för år 2007. I motiveringen skriver juryn att ”Aniara-priset går till Tua Forsström för hennes samlade poetiska produktion. För en poesi som blandar vardagligt tilltal med en högstämmd intensitet och som vidgar tillvaron och blyt-belyser livets dimensioner. I sin poesi inbjuder hon läsaren till ett förtroligt samtal vid klippbranten och upprättar en poetisk zon där de vertikala perspektiven möter de horisontella. Med lätt hand tecknar hon bilder av kärlek, död och ensamhet och pekar på en möjlig tröst i det flyktiga och sårbara.” Priset delades ut vid Bok & Biblioteksmässan i Göteborg.

FOTO: TORIKEL EDENBORG

Tua Forsström är född år 1947 i Borgå och bosatt i Tenala. Hon studerade i Finland och USA och tog humanistisk kandidatexamen år 1972. Förutom kortare perioder som förlagsredaktör och litteraturkritiker har hon verkat som heltidsförfattare. Förutom poesi har hon skrivit bl a radioteater och kammerspel. Hon debuterade 1972 med ”En dikt om kärlek och annat”. Tua Forsström har tilldelats en rad priser för sitt författarskap, bl a Nordiska rådets litteraturpris 1998.

Juryn har bestått av Helena Eriksson, författare, Göteborg, Martin Lövstrand, bibliotekarie, Malmö och Gunnel Arvidson Nilsson, bibliotekarie, Danderyd.

Kansliet flyttar!

Svensk Biblioteksforenings kansli flyttar den 22 oktober till moderna och funktionella kontorslokaler i World Trade Center.

Ny besöksadress

World Trade Center, D5 Klarabergsviadukten 70
eller Kungsbron 1, Stockholm

Ny postadress

Box 70380, 107 24 STOCKHOLM.

Telefonnummer och e-postadresser ändras inte.

Pga flytten kommer kansliet att ha begränsad service 17–19 oktober.

Välkomna på medlemsmingel torsdagen den 6 december.

Barnboksplaketter utdelade

FOTO: TORIKEL EDENBORG

Cannie Möller, Elin Lindell, Lisa Bjärbo och Charlotte Ramel

VID BOK & BIBLIOTEKSMÄSSAN i Göteborg delade Svensk Biblioteksforening ut sina tre barnbokspriser; Elsa Beskow-plaketten till Charlotte Ramel, Nils Holgersson-plaketten till Cannie Möller och Carl von Linné-plaketten till Lisa Bjärbo och Elin Lindell.

Elsa Beskow-plaketten tilldelades illustratören Charlotte Ramel för hennes mångåriga verksamhet med barnboksillustrationer. Ur juryns motivering: "Charlotte Ramel har alltifrån sin debut som barnboksillustratör 1988 berikat bilderboksvärlden. Hon har under tjugofem års tid samarbetat med ett flertal framstående svenska författare och varierat och utvecklat sitt konstnärskap i takt med sina uppdrag. Ramel behärskar många tekniker som hon anpassar efter olika genrer och berättelsernas intensitet. Bilderna är njutningsfulla, ofta roliga, milda och behagliga. Det finns en anspråkslös harmoni mellan rörelser och en dynamisk detaljrikedom som stimulerar fantasin. Mitt i all denna bildglädje och lekfullhet bejakar hon barnet, ger det en egen värld, ett eget liv och sätter det i centrum."

NILS HOLGERSSON-PLAKETTEN tilldelades Cannie Möller för hennes samlade författarskap. Juryns motivering: "Cannie Möller förankrade demokratibegreppet hos de unga läsarna genom debuten med *Kriget om källan* (1983). Hon har sedan dess visat en bred profil med såväl den delvis dystopiska framtidssagan om Felicia som böckerna om Billy vilka med humor och glädje når läsare i olika åldrar. Att Möller även är dramatiker återspeglas inte minst i hennes förmåga att skapa levande bilder och scener i sina romantexter. Under senare år har hon tagit ställning till problem som hör samman med vårt moderna mångkulturella samhälle och samtidigt lyft fram

dess förtjänster. Hon har modet att skriva om det våld och den utsatthet många av dagens ungdomar befinner sig i, såsom i *Balladen om Sandra Ess* (1999) och romansviten om Lucia som följs upp av *Med himlen som tak* (2006) där hon belyser olika relationer och möjligheter till konfliktlösning. Cannie Möller infriar ständigt våra förväntningar. Hon är nyanseerad, ständigt högaktuell, trovärdig och förankrad i en stark människokärlek och framtidstro."

CARL VON LINNÉ-PLAKETTEN för 2007 tilldelades Lisa Bjärbo och Elin Lindell för faktaboken *Stora Syndboken*. Juryns motivering: Lisa Bjärbos och Elin Lindells *Stora Syndboken* bygger på egna erfarenheter som bearbetats till en informativ bok om grundläggande värderingar. Den genomarbetade layouten och uppslagen med bokmärken, klippdockor och figurer med pratbubblor pockar på uppmärksamhet och de uppfordrande frågeformulären avslöjar även de mest "syndfria" läsare. Text och bild har genom sin flerstämmighet blivit en faktabok om etik och moral som vågar belysa t.ex. fusk, lögn, feghet och mobbning på ett humoristiskt och samtidigt inkännande manér utan att leta syndabockar. *Stora Syndboken* kan ses som en kulturgärning i en tid som behöver medmännisklighet och förståelse för att kunna utveckla gemenskap och framtidstro."

Samtliga pristagare får en glasplakett och ett stipendium om 10 000 kronor. Juryns ordförande har varit Ingrid Källström, bibliotekarie på "Rum för barn", Kulturhuset, Stockholm. Övriga jurymedlemmar: Annci Almqvist, Trelleborg, Sofia Lindblom, Stockholm, Wiveca Friman, Kristianstad, Lotta Hardeborn, Uppsala och Kajsa Noreen, Kungsbacka **Pax**

Höstens konferenser

Katalog 2.0 – och sen då? / 2.0 and beyond

13 november, Stockholm

En modern 2.0-katalog innehåller mycket mer än strukturerad bibliografisk information. Tilläggsvärden som bilder och innehållsförteckningar, användarkommentarer, topplistor och lästips bildar en i bästa fall sömlös helhet. Hur står sig vårt katalogiseringsarbete och våra kvalitetsbegrepp i dagens katalogklimat? Våra katalogregler har sitt ursprung på kortkatalogernas tid. Hur uppdateras de för att klara nya resurser och 2.0-kataloger? Vilka är egentligen de nya beståndsdelarna i en 2.0-katalog och kan de ersätta eller skall de komplettera vad som redan finns?

Katalogkommitténs endagskonferens belyser dessa frågor ur svenskt, nordiskt och internationellt perspektiv. Medverkande är bl a Judy Kuhagen, Library of Congress och avgående ordförande i IFLA:s Cataloguing section, Erik Thorlund Jepsen, Biblioteksstyrelsen, Danmark och Trond Aalberg, Norges teknisk-naturvetenskapelige universitet. Moderator är Gunilla Herdenberg, Nationell samverkan, Kungl. Biblioteket.

Rörliga bilder – rör det biblioteken?

Lund, 16 november 2007

Under de senaste åren har vi haft en fullständigt explosionsartad utveckling vad gäller tillgången till rörliga bilder i digitaliserade arkiv. Journalfilmer, privata hemvideor, amatörinspelningar från olika evenemang med mera, ställs nu till förfogande i allmänhetens och forskningens tjänst. Hur berör detta oss på biblioteken? Vilken roll ska vi ha i förmedlingen av detta material? För att få svar på dessa frågor och för att orientera oss i den utveckling som pågår inbjuder Svensk Biblioteksforening till en heldagskonferens.

Information och anmälan på vår hemsida, www.biblioteksforeningen.org

Välkomna!

Kalendarium

MAILA INFO TILL KALENDARIET: pax@biblioteksforeningen.org
FÖR VIDARE INFO SE <http://www.biblioteksforeningen.org>

15–16 oktober, Uppsala Afrikadagar för bibliotekarier För bibliotekarier i Norden, som möter studenter och forskare med inriktning på det moderna Afrika, ordnar Nordiska Afrikainstitutet en tvådagars kurs i oktober. Programmet är fyllt med introduktioner till aktuella forsknings-teman med fokus på det moderna Afrika, vägledning och presentationer till tryckta och elektroniska källor och informationssökning mm. Institutet lämnar visst bidrag till resekostnader. ARR: Nordiska Afrikainstitutet MER INFO: www.nai.uu.se/events/conferences/africa_days_for_librarian/	utvecklas. Den här konferensen vill belysa frågeställningen på ett litet annorlunda sätt än vad som kanske hittills varit brukligt. Och göra det bl.a. genom några exempel från annat håll med tydlig serviceinriktning för att se om här kan finnas något nytt till någon nytta. PRIS: 1 300:- inklusive lunch samt morgon- och eftermiddagskaffe ARR: IKONER-akademien MER INFO: www.btj.se/ikoner/akademien/071023_anmalan.html	Seminarium om bibliotekens undervisning i kombination med leverantörsdag. ARR: Juridiska fakultetens bibliotek tillsammans med ansvarsbiblioteket för juridik SUB	10 november, Lund Rörliga bilder – rör det biblioteken? Under de senaste åren har vi haft en fullständigt explosionsartad utveckling vad gäller tillgången till rörliga bilder i digitaliserade arkiv. Journalfilmer, privata hemvideor, amatörinspelningar från olika evenemang med mera, ställs nu till förfogande i allmänhetens och forskningens tjänst. Hur berör detta oss på biblioteken? Vilken roll ska vi ha i förmedlingen av detta material? För att få svar på dessa frågor och för att orientera oss i den utveckling som pågår inbjuder Svensk Biblioteks-förening i till en heldagskonferens fredagen den 16 november. ARR: Svensk Biblioteks-förening MER INFO: www.biblioteksforening-en.org
17–18 oktober, Lund Lund Online 2007, tema: e-böcker Lund Online är ett återkommande seminarium som vänder sig till bibliotekarier vid universitet och högskolor samt inbjudna leverantörer och producenter av elektroniska resurser. Lund Online arrangeras i år för tredje gången och är ämnesuppdelat på två dagar, temat är liksom förra året e-böcker. Dag 1 presenteras STM (Science, Technology, Medicine) och dag 2 presenteras HSS (Humanities, Social Sciences). Seminariet vänder sig särskilt till de bibliotekarier som arbetar med inköp av e-böcker och erbjuder en möjlighet att vid ett och samma tillfälle möta ett flertal leverantörer för att få information om nya och gamla e-bokstjänster, licensavtal, uppdateringar och andra relevanta frågor. ARR: Biblioteksdirektionen vid Lunds Universitets Bibliotek MER INFO: www.lub.lu.se/lund-online-2007/	23 oktober, KB, Stockholm Vykort, filmaffischer och etiketter, hur hittar man dem? Vad är ljustryck och kromolitografier och hur hittar man vykort och filmaffischer i samlingarna? Och heter det antropologiska eller etnografiska fotografier? Det här är några frågor som behandlas på ett seminarium på Kungl. biblioteket. Seminariet riktar sig till alla som är intresserade av hur bildsamlingar på bibliotek, arkiv och museer kan bli mer tillgängliga för användarna. ARR: Kungl. biblioteket	12–18 november, Över hela Norden Kura skymning – Nordisk Biblioteksvecka Måndagen den 12 november 2007 ges den gamla nordiska berättartraditionen nytt liv med arrangemanget "Kura skymning". Klockan 19.00 på drygt 2000 platser i Norden och Baltikum samlas tusentals människor på bibliotek, i skolor och andra samlingslokaler. Välkommen till "Kura skymning" och trevligt gammaldags historieberättande i sann nordisk tradition! ARR: Pr-föreningen för nordiska bibliotek MER INFO: www.bibliotek.org/	16 november, Stockholm Kommunikation och Interaktion – kvalitet och bemötande Kommunikation och Interaktion – kvalitet och bemötande på webben. Fråga bibliotekets nationella konferens ställer följande frågor: Hur vet vi att vi kommunicerar på rätt sätt med besökarna? Kan man med säkerhet veta att en person man hjälpt är nöjd? Språk och etikett på Internet har i allt större utsträckning blivit en värld för sig med egna regler. Samtidigt har det elektroniska referensarbetet fått en alltmer framträdande position i bibliotekens verksamhet. Föreläser gör bland andra Annika R Malmberg, Ylva Hård af Segerstad och Katarina Dorbell. ARR: ILS, Informations- och låncentraler i samverkan MER INFO: utbildning.blogsome.com/
19 oktober, Malmö Bibliotekariens dag – karriär och kompetensutveckling DIK Bibliotekarieförbundet inbjuder till Bibliotekariens dag den 19 oktober. Temat är karriär och kompetensutveckling. Sista anmälningsdag 12 oktober – mer information finns på vår hemsida under Aktuellt/Kalendarium. ARR: DIK Bibliotekarieförbundet MER INFO: www.dik.se/bibliotekarie-forbundet	24–25 oktober, Gävle TPB:s Högskolekonferens 2007 Årets konferens om biblioteksservice till högskolestudenter med läshandkapp hålls på Gävle högskola och inleds med visning av högskolebiblioteket www.hig.se/bibl/ Anmälningsblankett, program och övrig information finns på följande länk www.tpb.se/verksamhet/studiedagar/ ARR: TPB MER INFO: www.tpb.se/verksamhet/studiedagar/	13 november, Armémuseum, Stockholm Katalog 2.0 – och sen då? / 2.0 and beyond Katalogkommitténs höstkonferens tisdagen den 13 november på Armémuseum, Stockholm. Den kvalificerade bibliografiska beskrivningen granskas ur ett Bibliotek 2.0-perspektiv. 2.0-katalogerna innehåller så mycket mer än strukturerad bibliografisk information. Tilläggsvärden som bilder och innehållsförteckningar, användarkommentarer, topplistor och lästips bildar en i bästa fall sömlös helhet. Men hur står sig vårt katalogiseringsarbete och våra kvalitetsbegrepp i dagens katalogklimat? Våra katalogregler har sitt ursprung på kortkatalogernas tid. Hur uppdateras de för att klara nya resurser och 2.0-kataloger? Vilka är egentligen de nya beståndsdelarna i en 2.0-katalog och kan de ersätta eller skall de komplettera vad som redan finns? Katalogkommitténs endagskonferens belyser dessa frågor ur svenskt, nordiskt och internationellt perspektiv. Medverkande: Judy Kuhagen (ordförande för IFLA:s Cataloguing section), Erik Thorlund Jepsen (Biblioteksstyrelsen, Danmark), Trond Aalberg (NTNU, Norge), Harriet Aagaard (SSB), Johan Eklund (BHS) med flera. Moderator: Gunilla Herdenberg (Nationell samverkan, Kungl. Biblioteket). ARR: Svensk biblioteks-förenings kommitté för katalogisering MER INFO: www.biblioteksforening-en.org	4–6 december, London Online Information 2007 – Web 2.0 i praktiken Huvudtemat på årets konferens är "Web 2.0 i praktiken" med Wikipedias grundare Jimmy Wales som öppningstalare. Andra viktiga teman är bland annat e-learning, biblioteksutveckling, aktuell utveckling inom informations-sökning och de senaste trenderna inom e-boksområdet. Nytt för i år är att hela konferensen kommer att ha en tydlig inriktning på konkreta fallstudier, erfarenheter och implementering av ny teknik och nya metoder. ARR: VNU Exhibitions Europe MER INFO: www.online-information.co.uk/conference
23 oktober, Stockholm Är låntagaren en kund? Om service och bemötande De svenska bibliotekens service och bemötande är väl omhändertaget i den moderna bibliotekskulturen. Samtidigt är det något som hela tiden förändras och kontinuerligt måste	26 oktober, Umeå Kompetensutvecklingsdag inom humaniora och teologi Kompetensutvecklingsdagen om humaniora och teologi är ett återkommande nationellt forum för svenska bibliotekarier och finansieras av Kungl. Bibliotekets Avdelning för nationell samverkan. Syftet är att ge bibliotekarier chansen att fördjupa sig i olika problemställningar inom humaniora och teologi, samt att orientera sig om vilka informations- och biblioteksbehov som är aktuella inom forskning och grundutbildning. ARR: Ansvarsbibliotek humaniora i samarbete med Umeå universitetsbibliotek		

● Trigga användaren, tagga biblioteket! Tagga biblioteket, trigga användaren!

Med Axiell Arena välkomnar vi användaren att kommunicera mer och på många olika sätt med biblioteket, med varandra och omvärlden. Axiell Arena öppnar biblioteken mot världen med Webb 2.0-funktioner som integreras med bibliotekssystemet. Detta är vårt svar på Bibliotek 2.0!

Några finesser:

- Forum – diskussioner kring ett angeläget ämne eller en specifik titel.
- Chatt – med andra användare.
- Recensionsmöjligheter – användaren kan själv publicera omdömen om en läst bok, betygsätta den och även läsa andras omdömen.
- Taggar – användaren har möjlighet att själv definiera innehållet genom att t.ex. lägga egna sökord på en specifik titel.
- Kluster – pedagogisk uppställning av träfflistan! Kluster grupperar sökresultatet efter t.ex. medietyp (bok, film, artikel, talbok etc.), språk, författare eller ämne och länkar vidare till själva katalogposten.
- O-träff – förslag som "Menade du..." och möjlighet att leta vidare i bibliotekskatalogen, Google, Yahoo eller i andra sökmotorer.
- Integration - möjlighet att integrera katalogen med bibliotekets hemsida.
- Gadgets – sätt biblioteket i frontlinjen! Låt användaren utöka sin personliga Google-sida för att kunna söka direkt i bibliotekskatalogen och ta emot uppgifter om sin lånestatus på biblioteket (översikt över lån, reservationer, eventuella skulder etc.).

Axiell Arena – bibliotekets svar på Webb 2.0!